

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

BİLGİ ARAMA KAYGISI: ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Murat ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Kasım BİNİCİ

Çankırı – 2022

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

BİLGİ ARAMA KAYGISI: ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Murat ÇELİK

ORCID: 0000-0003-2535-8634

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Kasım BİNİCİ

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ v
TEZ KABUL VE ONAY vi
ÖNSÖZ vii
ÖZET viii
ABSTRACT ix
KISALTMALAR x
TABLO LİSTESİ xi
ŞEKİL LİSTESİ xiii
1. GİRİŞ 1
1.1 Araştırmanın Önemi 2
1.2 Araştırmanın Amacı ve Hipotezi 4
1.3 Araştırmanın Alanı, Evreni ve Kapsamı 5
1.4 Araştırmanın Yöntemi 5
1.5 Araştırmanın Düzeni 6
2. PSİKOLOJİDE KAYGI 8
2.1 Kaygı Kavramı 8
2.2 Kaygının Oluşum Nedenleri 12
2.3 Kaygı Türleri 14
2.4 Kaygı Durumunun Etkileri 18
2.4.1 Kaygının Fizyolojik Etkileri 18
2.4.2 Kaygının Davranışsal Etkileri 19
2.4.2.1 Güdüleyici Etkisi 19
2.4.2.2 Ket Vurucu Etkisi 19
2.5 Kaygının Belirtileri 20
2.6 Kaygının Tedavi Yöntemleri 21

2.6.1 Antidepresanlar (Farmakolojik Tedavi) 22
2.6.2 Anksiyolitikler (Farmakolojik Tedavi) 22
2.6.3 Psikoterapi (Konuşma) 22
2.6.4 Gevşeme Egzersizi (Yumuşama) 23
2.6.5 Tamamlayıcı Terapiler 23
2.7 Kaygının Ölçülmesi 23
2.8 Kaygı ve Korku Arasındaki Farklar 24
2.9 Öğrenme ve Kaygı İlişkisi 25
2.10 Meslekler ve Kaygı 25
2.11 Değerlendirme 25
3. KÜTÜPHANE VE BİLGİ ARAMA KAYGISI 26
3.1 Kütüphane Kaygısı 26
3.1.1 Teorik Arka Plan ve Kavramın Gelişimi / Literatür Analizi 27
3.2 Kütüphane ile İlişkili Kaygı Türleri 32
3.2.1 Bilgi Kaygısı 32
3.2.2 Bilişim Teknolojileri Kaygısı 33
3.2.3 Dil Kaygısı 35
3.2.4 Elektronik Kaynaklara Erişim Kaygısı 36
3.2.5 Sınav Kaygısı 37
3.2.6 İletişim Kaygısı 37
3.2.7 Engelli Kullanıcı Kaygısı 38
3.3 Kütüphane Kaygısı Ölçeği 39
3.3.1 Personel ile İlgili Engeller 41
3.3.2 Duygusal Engeller 42
3.3.3 Kütüphane Yapısı ile İlgili Engeller 43
3.3.4 Kütüphane Bilgisi ile İlgili Engeller 43
3.3.5 Mekanik Engeller 44

3.4 Kütüphane Kaygısının Diğer Değişkenlerle İlişkisi 45
3.5 Kütüphane Kaygısını Önleyici Yaklaşımlar 47
3.6 Bilgi Arama Kaygısı 53
3.6.1 Bilgi Arama Davranışı ve Süreci 53
3.6.2 Bilgi Arama Kaygısı Teorisi ve Gelişimi / Literatür Analizi 55
3.6.3 Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği 63
3.6.3.1 Kütüphanelerle İlgili Engeller 64
3.6.3.2 Bilgi Kaynakları ile İlgili Engeller 65
3.6.3.3 Bilgisayar, İnternet ve Elektronik Kaynaklarla İlgili Engeller 66
3.6.3.4 Teknik Engeller 66
3.6.3.5 Erişim ile İlgili Engeller 67
3.6.3.6 Konu Tanımlaması ile İlgili Engeller 68
4. BULGULAR 70
4.1 Demografik Özellikler - Frekans Tabloları 71
4.2 Güvenirlilik Analizi 79
4.3 Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Test Analizi 79
4.4 Faktör Analizi 80
4.5 Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği ve Genel Cevap Durumu 81
4.6 Anlamlılık Testleri 85
4.6.1 Yaş Gurubuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 86
4.6.2 Cinsiyete Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 87
4.6.3 Eğitim Düzeyine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 87
4.6.4 Eğitim Dönemine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 88
4.6.5 Enstitüye Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 89
4.6.6 Anabilim Dallarına Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 90
4.6.7 Akademik Görev Durumuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 91
4.6.8 Çalışma Durumuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 91

4.6.9 İngilizce Dil Seviyesine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 92
4.6.10 Bilgisayar Kullanım Becerisine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi 93
4.7 Korelasyon Analizi 94
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 95
KAYNAKÇA 108
EKLER 124
ÖZGEÇMİŞ 138

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

28/02/2022

Murat ÇELİK

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Murat ÇELİK tarafından hazırlanan "*Bilgi arama kaygısı: Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencileri üzerine bir çalışma"* başlıklı bu çalışma, *28/02/2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği ile* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Kasım BİNİCİ	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Ozan KAYAR	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 17.02.2022 tarih ve 2022/07-04-A sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Alan yazınında ilk kez 1986 yılında konu edilen kütüphane ve bilgi arama kaygısı, günümüze kadar uluslararası alanda çeşitli boyutları ile incelenen bir konu olmaya devam etmiştir. Bununla birlikte bu çalışmanın temel amacı kütüphanelerin varlık nedeni olan kullanıcılarının kütüphane hizmetleri ile ilgili olarak yüksek oranda memnuniyet yaşamalarının önünde büyük engel teşkil eden kütüphane kaygısı konusuna dikkat çekmek, lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama sürecinde yaşamış olduğu kaygı durumunu seçili evren üzerinden ölçmek ve bu konu ile ilgili bu zamana kadar hazırlanmış olan çalışmaları genel bir bakış açısı ile ele almaktır. Yapılan bu çalışma ile Türkçe literatürde ilk kez "bilgi arama kaygısı" konusu ele alınmıştır.

Çalışma konusunun belirlenip ve bu çalışmanın sonuçlandırılmasına kadar geçen süreçte kıymetli fikirleriyle ve değerlendirmeleriyle danışmanlığımı yürüten, emeklerini esirgemeyen, çalışmamı emin adımlarla sürdürmeme olanak sağlayan çok kıymetli tez danışmanım, büyüğüm Doç. Dr. Kasım Binici'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kıymetli zamanını ayırıp değerli görüş ve önerileri ile beni yönlendiren çok değerli Prof. Dr. Mahir Nakip, Prof. Dr. Mehmet Nihat Solakoğlu, Prof. Dr. Coşkun Polat, Prof. Dr. Hüseyin Odabaş, Doç. Dr. Mehmet Ali Akkaya ve Dr. Öğr. Üyesi Ozan Kayar hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma boyunca beni sabırla dinleyen, öneri ve destekleriyle beni yalnız bırakmayan canım eşim Ruhan Tangüzel Çelik'e ve sevgili aileme; ayrıca arkadaşlarıma gönül dolusu teşekkürü borç bilirim.

Benim bu günlere gelmemde ki en büyük pay sahibi sevgili babam İbrahim Çelik'e ve maneviyatını hep yanımda hissettiğim merhum annem Safiye Çelik'e en derin duygularımla sonsuz şükranlarımı sunarım.

28/02/2022

Murat ÇELİK

ÖZET

Tezin Başlığı: Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma

Tezin Yazarı: Murat ÇELİK

Danışman: Doç. Dr. Kasım BİNİCİ

Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi

Tezin Türü: Yüksek Lisans Tezi

Kabul Tarihi: 28/02/2022

Bu çalışmanın temel amacı kütüphanelerin varlık nedeni olan kullanıcılarının kütüphane hizmetleri ile ilgili olarak yüksek oranda memnuniyet yaşamalarının önünde büyük engel teşkil eden kütüphane kaygısı konusuna dikkat çekmek, lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama sürecinde yaşamış olduğu kaygı durumunu ölçmek ve bu konu ile ilgili bu zamana kadar hazırlanmış olan çalışmaları genel bir bakış açısı ile ele almaktır.

Çalışmada Çankaya Üniversitesi yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin genel kütüphane kullanımı ve bilgi arama esnasında kaygı duyup duymadıklarını belirlemek amacıyla kullanıcı araştırması yapılmıştır. Araştırma için gerekli olan veriler anket tekniği ile toplanmıştır. "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nin de yer aldığı anket sorularının değerlendirilmesi neticesinde öğrencilerin az da olsa kaygı yaşadıkları sonucuna erişilmiştir. Kaygıya en az neden olan faktörün bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller olduğu, en fazla neden olan faktörün ise bilgi kaynakları ile ilgili engeller olduğu saptanmıştır. Bilgi arama kaygısının yaş, çalışma durumu, İngilizce dil seviyesi, eğitim düzeyi ve aşaması, bilgisayar kullanım becerisi, eğitim görülen anabilim dalı ve enstitüye göre anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak akademik görev ve cinsiyet değişkenleri ile bilgi arama kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bilgi arama kaygısına engel tüm faktörlerin kendi aralarında olumlu yönde pozitif güçlü korelasyon olduğu sonucuna varılmıştır.

Bilgi arama kaygısı ve bu durumu oluşturan unsurların kullanıcılara ne derecede yansıdığının belirlenmesi, yaşanan bu kaygı durumunun en aza indirilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması kullanıcıların bilgi arama ve kütüphane hizmetlerinin etkin bir şekilde kullanımını sağlayacaktır. Bu nedenle bilgi arama kaygısının giderilmesi kullanıcının akademik başarısını artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Arama Kaygısı, Kütüphane Kaygısı, Bilgi Erişim, Bilgi Arama Süreci, Bilgi Kaygısı

ABSTRACT

Thesis Title : Information Search Anxiety: A Study on Çankaya University Graduate Students

Author : Murat ÇELİK

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Kasım BİNİCİ

Department : Information and Records Management

Thesis Type : Master's Thesis

Date : 28/02/2022

The main purpose of this study is to draw attention to the issue of library anxiety, which is the reason for the existence of libraries, which is a major obstacle for users to experience high levels of satisfaction with library services, to measure the anxiety level of graduate students in the process of searching for information, and to study the studies prepared so far on this subject to take it from a general point of view.

In the study, a user survey was conducted to determine whether Çankaya University master's and doctoral students feel anxiety about using the general library and searching for information. The questionnaire technique collected the data required for the research. As a result of the evaluation of the survey questions, including the "Information Seeking Anxiety Scale", it was concluded that the students experienced little anxiety. It has been determined that the factor that causes anxiety the least is the obstacles related to computers, the internet and electronic resources, and the most causing factor is the obstacles related to information resources. It was concluded that information seeking anxiety was significant according to age, employment status, English language level, education level and stage, computer use skills, department and institute. However, there was no significant relationship between academic task and gender variables and information seeking anxiety. It was concluded that all factors that prevent information seeking anxiety have a positive and robust correlation among themselves.

Determining the extent to which information seeking anxiety and it's factors are reflected to users, minimizing or completely eliminating this anxiety will enable users to use information searching and library services effectively. Therefore, eliminating the anxiety of seeking information will increase the academic success of the user.

Keywords: Information Search Anxiety, Library Anxiety, Information Access, Information Search Process, Information Anxiety

KISALTMALAR

APA	American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Derneği)
CD-ROM	Compact Disc – Read Only Memory
C-LAS	Chinese Library Anxiety Scale (Çince Kütüphane Kaygı Ölçeği)
IBM	International Business Machines (Uluslararası İş Makineleri)
ISAS	The Information Seeking Anxiety Scale (Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği)
ISP	Information Search Process (Bilgi Arama Süreci)
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
LAS	The Library Anxiety Scale (Kütüphane Kaygısı Ölçeği)
LISA	Library and Information Science Abstracts
LISTA	Library, Information Science & Technology Abstracts
MLAS	The Multidimensional Library Anxiety Scale (Çok Boyutlu Kütüphane Kaygısı Ölçeği)
OPAC	Online Public Access Catalog (Çevrimiçi Genel Erişim Kataloğu)
P-LAS	Poland Library Anxiety Scale (Polonya Kütüphane Kaygı Ölçeği)
s.	Sayfa
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
ss.	Sayfa sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
VR	Virtual Reality (Sanal Gerçeklik)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

TABLO LİSTESİ

Tablo No **Sayfa**

Tablo 4.1: Yaş aralığı ve cinsiyet dağılımı 71
Tablo 4.2: Eğitim düzeyi ve aşaması 71
Tablo 4.3: Kayıtlı olunan enstitü ve fakülte bilgisi 72
Tablo 4.4: Akademik görev ve bir işte çalışma durumu 72
Tablo 4.5: İngilizce dil bilgi düzeyi 73
Tablo 4.6: Bilgisayar bilgi düzeyi ve internet kullanım sıklığı 73
Tablo 4.7: Kütüphaneye uğrama sıklığı ve basılı kaynakları kullanma sıklığı 73
Tablo 4.8: Abone olunan elektronik kaynakların kullanım sıklığı 74
Tablo 4.9: Kütüphane çevrimiçi genel erişim kataloğu ve web sitesinin kullanma sıklığı 75
Tablo 4.10: Konu belirlerken kütüphanenin basılı ve elektronik kaynakların kullanım sıklığı 75
Tablo 4.11: Kütüphaneciden yardım alma durumu 76
Tablo 4.12: Kütüphane kullanım eğitimi 76
Tablo 4.13: Konu seçimi ve tanımlama ile bilgi kaynakları özellikleri ve kullanma eğitimi 77
Tablo 4.14: Kütüphane bilgi erişim kaynaklarına erişim ve kullanma eğitimi 78
Tablo 4.15: İnternet arama motorları özellikleri ve kullanma eğitimi 78
Tablo 4.16: Güvenirlilik analizi 79
Tablo 4.17: Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett test sonuçları 80
Tablo 4.18: Faktör dağılımı 80
Tablo 4.19: Faktör analiz sonuçları – Açıklanan toplam varyans 81
Tablo 4.20: Bilgi arama kaygısı ölçek ifadelerine katılım oranları 81
Tablo 4.21: Bilgi arama kaygısı ölçek ifadelerine verilen genel katılım oranları 85
Tablo 4.22: Normallik testi 85
Tablo 4.23: Bilgi arama kaygısı ile yaş ilişkisi 86
Tablo 4.24: Bilgi arama kaygısı ile cinsiyet ilişkisi 87
Tablo 4.25: Bilgi arama kaygısı ile eğitim düzeyi ilişkisi 88
Tablo 4.26: Bilgi arama kaygısı ile eğitim dönemi ilişkisi 89
Tablo 4.27: Bilgi arama kaygısı ile enstitü ilişkisi 89
Tablo 4.28: Bilgi arama kaygısı ile anabilim dalları ilişkisi 90

Tablo 4.29: Bilgi arama kaygı ile akademik görev ilişkisi 91
Tablo 4.30: Bilgi arama kaygısı ile çalışma durumu ilişkisi..... 92
Tablo 4.31: Bilgi arama kaygısı ile İngilizce dil seviyesi ilişkisi 93
Tablo 4.32: Bilgi arama kaygısı ile bilgisayar beceri düzeyi ilişkisi 94
Tablo 4.33: Alt ölçeklerin ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri..... 94

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No **Sayfa**

Şekil 3.1: Araştırma modeli: Bireysel farklılık ve algılanan kullanım kolaylığı..... 35

1. GİRİŞ

Kütüphaneler bilgiye erişim merkezleridir. Bu merkezler hizmet sektörünün birer parçası olduğundan, bireylere bağlı olarak çalışır. Kütüphane ve kullanıcı birbirleri ile bağımlı olduğundan kullanıcısı olmayan bir bilgi merkezinin devamlılığı sürdürülemez. Bu bakımdan kullanıcıların sıklıkla bilgi merkezlerini ziyaret etmeleri ve memnuniyetle ayrılabilmeleri için kütüphanelerin kullanıcı odaklı hizmet vermeleri bir gerekliliktir. Ancak kullanıcının kütüphane ziyaretini, kullanıcı memnuniyetini ve kütüphane kaynaklarının etkin ve verimli kullanımını engelleyen bazı faktörler vardır. Kaynakların kullanımını engelleyen nedenlerin başında psikolojik-duygusal nedenler yatmaktadır. Buna engel olan duyguya alan literatüründe "kütüphane kaygısı" denmektedir. Kütüphane kaygısının temeli kütüphaneden kaynaklı duyulan rahatsızlıklardır. Bu rahatsızlıklar bilgi merkezinin mimarisi, personeli, daha önceki yaşanmış olumsuz olaylar, kaynakların kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olamama, araştırma süreci ve bu süreçteki kaygı nedeniyle çekinme durumu olabilmektedir (Yılmaz, 2011, ss. 382-383). Bütün bu ve buna benzer sebepler kütüphane ve kaynaklarını kullanımına engel teşkil etmektedir. Etkin kullanım için en kısa sürede bu olumsuz duyguyu en aza indirmeli veya tamamen ortadan kaldırılmalıdır. Araştırmacıların araştırma sürecini sağlıklı yürütebilmesi için bu durumun göz ardı edilmeyerek, durumun anlaşılması, tespiti, farkındalığı ve çözüm odaklı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

21. yüz yılın getirdiği yenilikler beraberinde kullanıcıların bilgi arama ve kullanım alışkanlıklarını etkilemiştir. Kütüphane dermesindeki basılı bilgi kaynaklarından veya çevrimiçi elektronik kaynaklarından bilgi ararken olumsuz tutum veya kaygı gibi duygular meydana gelebilmektedir. Bilgi arama kaygısı olarak da bilinen bu olumsuz duygu, teknoloji kaynaklı, bilgi yetersizliği ve kullanıcı ile ilgili değişkenlerden beslenen çok yönlü bir psikolojik durumdur. Teknolojik cihazların mevcudiyeti, web sitelerinin veya veri tabanlarının ara yüzleri, kullanıcıların dijital okuryazarlık becerisi, bilgisayar öz-yeterliğinin eksikliği ve teknofobi[1] ile ilgili teknoloji kaynaklı durumlar, kaygının oluşumuna neden olabilmektedir. Konu/anahtar kelime tanımlaması, kaynakların/veri tabanlarının mevcudiyeti ve aranan materyallerin değerlendirilmesi

[1] Teknofobi: Teknolojik aygıtların ve karmaşık aygıtların, özellikle bilgisayarlara karşı olan korku ya da nefret duygusudur ("Teknofobi",2021).

gibi süreçlerdeki bilgi yetersizlikleri bu kaygının nedenleri arasındadır. Olumsuz duyguyu oluşturan bu nedenler bilgi arama sürecinde analiz yapamama, karar verememe, bilgiye ulaşamama, bilgiyi elde edememe gibi sonuçları ortaya koymaktadır. Araştırma sürecinde bu engeller ile karşı karşıya kalan bir bireyde meydana gelen bu psikolojik duruma kütüphane literatüründe "bilgi arama kaygısı" denmektedir. Bilgi arama kaygısı kullanıcılarda farklı bilişsel, duygusal ve davranışsal etkilere neden olmaktadır. Bu kaygı durumu kullanıcıların öz yeterliliklerini ve akademik performansını olumsuz yönde etkilemektedir (Rahimi ve Bayat, 2015, s. 450).

Günümüz teknolojileri ile hızla artan bilginin ve araştırma faaliyetlerinin birbiriyle senkronize olması ve bu ortamda faaliyet gösteren bilgi arayıcısının karmaşık ve birbiriyle girift olan araştırma sürecini başarılı bir şekilde yönetmesi gerekmektedir. Bu nedenle bilgiyi arama, bulma, değerlendirme ve kullanımı gibi süreçlerde yaşanan kaygının tanımlanması, etkilerinin ortaya konulması ve kaygıyı azaltacak çözümlerin bulunmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Konu üzerinde yapılacak çalışmalarda bilgi kaygısının yarattığı etkiler ortaya konulurken aynı zamanda bu kaygıyı en aza indirecek yeni çözümlerinde farklı disiplinlerce de tanımlaması (bulunması) gerekliliktir. Konunun, çok yönlülüğü itibarıyla kütüphaneci ve bilgi bilimciler, bilgi teknolojicileri, psikoloji uzmanları ile farklı disiplinler tarafından farklı boyutlarıyla ele alınıp çalışılması gereklidir.

Bugüne kadar yapılmış çalışmalarda bilgi kaygısı alanında değinilmemiş boyutlar olduğu ve bu araştırma alanında yeterince çalışma yapılamadığı görülmektedir. Bilgi arama kaygısının bireyler üzerinde yarattığı psikolojik zedelenmeyi engellemek adına bilgi kullanıcılarına ve bilgi sağlayıcılarına bilgilendirmeler yapılması, kullanıcıların ve bilgi sağlayıcıların farkındalık düzeylerinin artırılarak bireylerin güçlendirilmesi, bilgi okuryazarlığı müfredatının genişletilmesi ve bu araştırma alanında daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir (Naveed ve Anwar, 2020, ss. 75-76).

1.1 Araştırmanın Önemi

Kütüphane; bina, bütçe, derme, personel ve kullanıcı olmak üzere beş temel unsurdan oluşur. Bu unsurdan olumlu veya olumsuz derecede bilişsel, duygusal ve davranışsal açıdan en çok etkilenen unsur şüphesiz kullanıcıdır. Kütüphanelerin var oluş sebebinin kullanıcı olduğu, bilgi merkezlerinin temel görevinin bilgiye erişim olduğu gerçeği

göz önüne alındığında bilgi merkezlerinin, bina ve diğer hizmetlerinin kullanıcıya göre tasarlanması önem arz etmektedir. Bu nedenle bilgi merkezlerinin her şeyden çok ve öncelikli olarak kullanıcıya göre şekillenmesi gerekmektedir. Kullanıcılarının istekleri ve duygularının önemsenmediği, bilgi arama kaygısını duyulduğu bir ortamın oluşması veya hizmetin sunumu, bilgi erişimin önünde bir engel olarak sayılabilir.

Kütüphane ve bilgi arama kaygısı kullanıcıların kütüphane kullanımını azalttığından veya tamamen kütüphaneden uzak tuttuğundan kütüphaneler için birer engel ve tehdit oluşturmaktadır. Kütüphane kaygısının en aza indirgenmesi veya tamamen ortadan kaldırılması ile kütüphane işlevsel bir şekilde hizmetlerini yürütecektir. Kütüphane daha işlevsel hizmetleri tasarlarken kullanıcıda araştırma sürecini, özellikle bilginin erişim ve kulanım aşamasını, engelsiz olarak tamamlayacaktır. Bu nedenle bu alanda çalışma yapılması önem arz etmektedir.

Alan yazında bilgi erişim veya kütüphane temaları esas alınıp kaygı ile ilişkilendirilmiş çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 2017 yılında Google akademi, Web of Science ve LISTA kaynaklarının referans alındığı bir literatür değerlendirmesinde anahtar kelime olarak "bilgi arama" ve "kaygı", "bilgi kaygısı", "bilgi arama kaygısı", "kütüphane kaygısı" gibi kaygı ile ilgili çalışmalar analiz edilmiş elde edilen verilere göre 650 adet atıfa erişilmiştir. Yapılan araştırmadan, sadece 16 çalışmanın benzersiz yani "bilgi arama kaygısı" temasından olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlardan 8 tanesi Pakistan, 6 tanesi Malezya, 1'er tanesi İran ve ABD'de gerçekleştirilmiştir (Naveed, 2017). 2021 yılında yapılan başka bir literatür taraması çalışmasında anahtar kelime olarak "bilgi kaygısı", "bilgi arama kaygısı", "kütüphane kaygısı" gibi kaygı ile ilgili çalışmalar analiz edilmiştir. Web of Science, Scopus, LISTA ve LISA veri tabanı referans alınarak yürütülen çalışmada 1986 yılından 2021 yılına kadar toplamda 381 yayına erişmişlerdir. Anahtar kelime olarak sadece "Bilgi arama kaygısı" terimi ile 4 ilgili veri tabanında toplamda 35 yayının olduğu gözlemlenmiştir (Naveed ve Anwar, 2021, s. 3). Alan literatüründe kütüphane kaygısı üzerine yapılan çalışmaların ağırlığı hissedilmektedir. Teknoloji ile kütüphane ve hizmetlerinin çehresinin değişmesi sonucunda kaygının farklı boyutlarda ele alınmasında yarar vardır. Son zamanlarda bilgi arama kaygısı olarak konu literatürde varlığını göstermektedir. Ancak bu konuda Türkçe bir yayına rastlanmamıştır. Bu konun farkında olunması, farklı boyutlarıyla konunun irdelenmesi ve yerel olarak çalışma gerekliği bu tez

çalışmasının yapılmasına neden teşkil etmiştir. Bu açıdan yapılan bu çalışma, literatüre artı değer katacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Hipotezi

Tez çalışmasının amacı, Çankaya Üniversitesi yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin genel kütüphane kullanımı ve bilgi arama esnasında kaygı duyup duymadıklarını belirlemektir. Buna bağlı olarak kaygı durumu varsa bu kaygı durumunun düzeyi ile ortaya çıkmasında etken olan unsurları belirlemek ve ortadan kaldırmak ya da azaltmak için uygulanabilecek yöntemleri Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerini temel alan kullanıcı araştırması (user survey) verileri ile değerlendirmektir. Bu doğrultuda aşağıda sunulan sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

1. Bilgi arama kaygısının oluşmasına neden olan etkenler nelerdir?
2. Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygısı durumu nedir?

Tezin amacına yönelik olarak yukarıda sunulan sorulara teorik ve pratik düzeyde yanıt bulmak için ilkin konu hakkında yayınlanmış önceki literatür incelenmiştir. Daha sonra bu tez çalışması kapsamında bilgi arama kaysısı ölçeği aracılığı ile veriler derlenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

1. Bilgi arama kaygı durumu cinsiyete göre farklılık göstermektedir.
2. Bilgi arama kaygı durumu yaşa göre farklılık göstermektedir.
3. Bilgi arama kaygı durumu anabilim dalına göre farklılık göstermektedir.
4. Bilgi arama kaygı durumu eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.
5. Bilgi arama kaygı durumu eğitim aşamasına göre farklılık göstermektedir.
6. Bilgi arama kaygı durumu İngilizce dil seviyesine göre farklılık göstermektedir.
7. Bilgi arama kaygı durumu bilgisayar kullanım becerilerine göre farklılık göstermektedir.
8. Bilgi arama kaygı durumu bağlı oldukları enstitüye göre farklılık göstermektedir.
9. Bilgi arama kaygı durumu akademik görev durumuna göre farklılık göstermektedir.

10. Bilgi arama kaygı durumu çalışma durumuna göre farklılık göstermektedir.

1.3 Araştırmanın Alanı, Evreni ve Kapsamı

Bu araştırmanın temel hedefi Çankaya Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora eğitimine devam eden kütüphane kullanıcılarının kütüphane ve bilgi arama kaygısını incelemektir. Araştırmanın evrenini Çankaya Üniversitesinde 2018-2020 yılları arasında Sosyal ve Fen Bilimler Enstitüsünde lisansüstü eğitimine devam eden 618 yüksek lisans, 70 doktora öğrencisi[2] oluşturmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'ın örneklem büyüklüğü için sundukları tabloya göre anlamlık düzeyi =0.005, p ve q değerinin ise =0,5 olarak referans alındığında, ana kütle büyüklüğü 750 kişi olan bir evren için en az 254 kişilik bir örneklem hacmi ile çalışılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Çankaya Üniversitesinde 2018-2020 yıllarında eğitim gören 291 yüksek lisans ve doktora öğrencisine ulaşılmıştır. Çalışılan kişi sayısı referans alınan rakamın üzerinden olduğundan örneklem evreni temsil etmektedir. Araştırmanın verileri öğrencilere yapılan anket yardımı ile elde edilmiştir. Araştırmada analiz yöntemi olarak SPSS 24.0 (Statistical Programming for Social Sciences) programı ile gerçekleştirilmiştir.

1.4 Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi kullanırken ve bilgi kaynaklarına erişimde yaşanılan kaygı durumunun ölçülmesi ve değerlendirilmesi için "anket tekniğine" başvurulmuştur. Anket, "kalem-kâğıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir" (Kaptan, 1995). Anket hazırlanırken kütüphaneci, kullanıcı ve kütüphane kullanıcı arasında ilişki gözlemlenip literatür taraması yapılmıştır. Kullanıcıların kütüphaneyi kullanırken neden kaygılandıklarını, teknoloji ve kütüphane personelinin kaygılanmadaki rolünü, bilgiye erişim esnasında oluşan kaygının dezavantajlarını, gerekli arama tekniklerine göre arama yapılamaması sonucunda oluşan kaygının kullanıcıya etkisi gibi konularda bilgiler alan yazınından elde edilmiştir. Ayrıca lisansüstü öğrencilerinin kütüphaneyi kullanırken oluşabilecek kaygı olgusunun ne gibi sonuçlara yol açacağı, kuramsal bilgilerle desteklenerek ortaya konulmuştur.

[2] Bu bilgi üniversitenin Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından kişisel iletişim ile elde edinilmiştir.

Çankaya Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora eğitimine devam eden öğrencilerin hedef kitle olarak belirlendiği anket uygulaması çalışmasında, araştırmanın amaç, varsayım ve hedefleri doğrultusunda 13 demografik madde ve 47 sorudan oluşan ölçek maddesi ile toplamda 60 maddeden oluşan bir anket oluşturulmuştur. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgiler ve kütüphane sistemlerinin kullanımına yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği esas alınarak ve 5'li likert tipi ölçümleme kullanılarak, lisansüstü öğrencilerinin kaygı durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Anket uygulaması, 05.03.2020-14.02.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma esnasında anket verilerinin toplanma süreci uzamıştır. 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi nedeniyle evreni oluşturan örneklem kitlesine ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Bu nedenle internet platformu aracılığı ile kullanıcılara ulaşılmaya çalışılmış ve bu şekilde veriler toplanmıştır. Çankaya Üniversitesi Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüsü e-posta listesi üzerinden anket katılımcılara gönderilmiştir.

Uygulanan anket Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilimsel Etik Kurulunun 26/12/2019 tarihli ve 2020/156 sayılı "Kabul. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur" kararıyla onaylanmıştır (Ek 3). Anket çalışmasının uygulanması için Çankaya Üniversitesi Rektörlüğü tarafından verilen 06/02/2020 tarihli ve 61948026-605.01/00000055043 sayılı ilgi tutulan belgenin 29/04/2020 tarihli ve 90705970-050.99 sayılı kararı (Ek 3) ile Çankaya Üniversitesinde lisansüstü öğrenim gören öğrencilere anket uygulanmıştır.

1.5 Araştırmanın Düzeni

Araştırma beş ana bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla ele alındığında; birinci bölümde araştırmanın konusu, temel amaçları, problemi, hipotezi, önemi kapsamı ve araştırma sırasında kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde psikolojide kaygı kavramı tanımı, oluşum nedenleri, türleri, tedavi yöntemleri, kaygının durumunun ölçülmesi ve diğer kaygı durumları ile bağlantılarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde kütüphane ve bilgi arama kaygısının gelişimi, tarihsel süreci, kütüphane ile ilgili kaygı türleri, kütüphane kaygısı ölçeği, kütüphane kaygısının önleyici yaklaşımları, bilgi okuryazarlığı ve kütüphane kaygısı ilişkisi, kütüphane kaygısının diğer değişkenlerle ilgisi, bilgi arama kaygısı, bilgi arama davranışı, bilgi arama kaygısının diğer kaygılardan farklılıkları, bilgi arama kaygısı

ölçeği konusu işlenmiştir. Dördüncü bölümde Çankaya Üniversitesi yüksek lisans ve doktora öğrencilerine uygulanan anketten elde edilen bulgular sunulmuş ve incelenmiştir. Son bölümde ise, bulgular ışığında elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Kaynakça bölümünden sonra ekler ve özgeçmiş'in sunulması ile çalışma sonlandırılmıştır.

2. PSİKOLOJİDE KAYGI

Psikolojide kaygı (anksiyete) bozukluğu durumu, kişinin herhangi bir olay karşısında panik haline bürünmesi ve kötü bir şey olacakmış gibi korkma halidir. Bu durumda olan kişi, kaygı durumunu yaşadığı olayın hiç bitmeyeceği veya durumun daha kötü olacağı düşüncesiyle kendisini kötü hissetmektedir. Psikoloji biliminde araştırmalarda kaygıya pek çok kez değinilmiştir. Kaygı durumunun bir bireyin gelişimini ve kişiliğinde etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Kaygı durumu bireyin hayatını etkilediği için kaygının anlamı, türleri, oluşum nedenleri, olumlu veya olumsuz etkileri, belirtileri, tedavi yöntemleri gibi konulara değinilmesine fayda vardır.

2.1 Kaygı Kavramı

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre kaygı, üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa olarak tanımlanmaktadır. TDK tıpta kaygıyı; "genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu" olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021).

Eski Yunancada "anxsietas" olarak geçmekte olan kaygı kelimesi korku, endişe, merak ve telaşlanma anlamlarına gelmektedir (Kaya ve Varol, 2004, s. 32). Kaygı kelimesi psikoloji alanına 19. yüzyılın ilk yarısında girmiş olup bu alanda ilk bilimsel çalışmalar ise 1940 yıllarının sonunda gerçekleşmiştir (Aynacı, 2018, s. 6). Kaygı kavramını ilk kez Çiçero (M.Ö. 106 – 407) tarafından "kalıcı, sürekli bir endişe eğilimi ve yatkınlığı" olarak tanımlanmıştır (Kılıç, 2015, s. 4). Latincede kaygı kelimesi, "boğmak/boğazlamak" anlamına gelen ve kökü "anx" olan "anxius" sözcüğünden gelmektedir (Yılmaz, 2011, s. 374). Almancada "angst", İngilizcede ise "anxiety" olarak tanımlanan kaygı kelimesi psikoloji bilimi araştırmaları ve uygulamalarının ilgisini çekmektedir (Sarıkaya, 2013, s. 5).

Kaygı, kişinin yaşamı boyunca deneyimlediği endişe, korku, gerilme ve sıkıntı halidir. Nedeninin tam olarak belli olmayışı tedirginlik hali olarak açıklanabilir. Bireylerdeki kaygı durumu bazı kuramcılara göre yaşanan iç çatışma sonucudur. Bazı kuramcılara göre ise öğrenilmiş bir davranıştır. Bireyde oluşan kaygı durumu denetim dışına çıkıp kişide işlevsizliğe yol açtığında kaygı bozukluğu olarak incelenir. Kaygı diğer adı ile anksiyete psikiyatride hastalığın genel adıdır (Anksiyete, 2019).

Kaygı Freud'a göre her zaman karşılaşılabilecek, istenmeyen ve hoş olmayan duygulardır. Freud, psikolojide ruh bilimi alanında kaygı sözcüğünü kavram olarak tanımlayıp, bunun üzerine araştırmalar yapmıştır. Freud'a göre kaygı; nevrotik kaygı, ahlaki kaygı ve gerçeklik kaygısı olmak üzere 3 ayrı başlık altında incelemiştir. Ahlaki kaygı süper ego (üst benlik) ile ego (benlik) arasında oluşan çatışma sonucu meydana gelen kaygıdır. Gerçeklik kaygısı ise tehlike anında meydana gelen korku ile eş anlamlı kullanılan ve gerçekte de var olan durum kaygısıdır. Nevrotik kaygı id (alt bilinç) ile ego (benlik) arasında yaşanan çatışmaya denir. Nevrotik kaygı kendi içerisinde 3 bölüme ayrılır: panik kaynaklı kaygı, fobik temelli kaygı ve herhangi bir sebebi olmayan bağlantısız kaygıdır. Panik duygusunu ortaya çıkaran kaygı: Nefes alımında güçlük çekme, göğüste oluşan çarpıntı, terleme, bayılacakmış hissi gibi fizyolojik belirtilerle birlikte ölüm korkusunun da gözlemlendiği bir durumdur. Fobik nedenli kaygı: Sebebi belli olan, belirli bir nesne veya durumda meydana gelen, mantıklı veya mantıksızca kaygı türüdür. Bağlantısız kaygı: Herhangi bir sebebi olmayan, süreklilik gösteren bir kaygı türüdür (Aynacı, 2018, s. 7).

Adler'e göre bireysel psikolojide kaygının sebebi aşağılık duygusu ile üstünlük çabasıdır. Aşağılık hissi, doğuştan gelen bir yaşam savaşının getirdiği gerginlik ile mükemmeliyetçiliğe doğru pozitif yöndeki acı duygusudur. İhtiyaçlarını karşılayamayan bireyde oluşan bu gerginlik kişide kaygı durumunu oluşturur (Aynacı, 2018, s. 7).

Horney'e göre kaygı, korku durumunda meydana gelen bazı durumlar ile kaygı durumundaki oluşan benzerliklerdir. Korku anında gelişen çarpıntı, kalbin hızlı atması, terleme gibi durumların kaygı anında da gerçekleşiyor olması yönünde benzerlik taşımaktadır. İki kavramın birbirinden ayırt edici özelliği ise korkunun bir nedene bağlı olması, kaygının ise herhangi bir sebebe dayanmamasıdır. Horney'e göre kaygının temeline inildiğinde çocukluktan gelen bir nedendir. Çocukluk zamanında aile ile ilişkilerinin, çocuğun gelişimine etkisini dile getirmiştir. Çocukluk zamanında oluşan bu kaygıya Horney temel kaygı demiştir. Temel kaygı ise güvensizliğin getirdiği bir sebeptir (Kavut, 2018, s. 514).

Ruh biliminde kaygı nedeni bilinmezken korkunun nedeni belirlidir. Kişinin neyden korktuğu belirlidir fakat neden kaygılandığı tam olarak belirli değildir. Hançerlioğlu,

kaygıyı nedeni belli olmayan korku bağlamıştır (Hançerlioğlu, 1997'den aktaran Yılmaz, 2011, s. 375).

May, kaygıyı "gerçekte var olmayanın olabileceği endişesi" olarak tanımlamıştır. May'e göre kaygı bireyin varlığı ve kişiliği için temel olan bazı değerlerin tehdit edilmesinden kaynaklanır. May'e göre hayat karmaşası varoluşçuluğun kanıtıdır (May, 1959'dan aktaran Karagüvan, 1999, s. 204). Var olmanın kanıtlar nitelikteki gerçekliği ise kişinin yaşadığı zıtlıkları göstermektedir. Varoluşçuluk kaygısı özgürlük ile özdeşleşmiştir. Sartre'e göre bireyin farklı bireyler ile ilişkisinden etkilendiği için varoluşçuluğu nesne olarak tanımlar, aynı zamanda bireylerin kendine ait gerçeklikleri olduğu için de özne olarak tanımlamıştır (Kenarlı, 2010, s. 2).

Kaygının nedenini belirli olmayan korkunun yanı sıra sıkıntı durumuna bağlayan görüşlerde vardır. Kaygı durumunu yaşayan bir kişi herhangi bir şeyden korkuyormuş gibi iç sıkıntısı çekerek kendisini aşırı rahatsız hisseder (Kaya ve Varol, 2004, ss. 32-33) . Kaygı, korkma anında ortaya çıkan ve rahatsızlık verici duyguları ifade eder (Beck ve Emery, 2006, s. 50).

Erfanmanesh'e (2016, ss. 1-2) göre kaygının anlamı "duygusal bir duygu ya da neden olduğu huzursuzluk duygusu"dur. Kaygı endişeye, gerginliğe ve korkuya neden olan çeşitli rahatsızlıklar için genel bir terimdir. Yılmaz'a (2011, s. 373) göre kaygı, "bireylerin zaman zaman çeşitli durumlar ya da olaylar karşısında içerisine girdikleri ruhsal durumlarından biridir". Büyüköztürk'e (1999, s. 29) göre kaygı, herhangi bir tehdit anında hissedilen gerginlik ve korku durumudur. Ögel'e (2011, s. 17) göre kaygı durumu; tehlikeli veya tehditkâr bir durum anında duygusal, fiziksel ve davranışsal alanda kendiliğinden ortaya çıkan bir duygudur. Kaygı hissiyat olarak güçlü bir isteğin veya dürtünün hedefine ulaşamayacağı duygusuna kapılıp endişelenme halidir. Kaygı durumu bireyin öznel yaşantılarını tanımlaması, gündelik hayatın kaçınılmaz bir parçasıdır.

Köknel de kaygının sebebini bilinmeyen korkuya bağlamıştır. Bu korku bireyi yaşamının her anında belirsiz bir şekilde tehlikeli bir durum ile karşılaşacağı düşüncesiyle kendisini gergin, tedirgin ve sıkıntılı bir bekleyiş haline sokmaktadır. Köknel, kişilerin yaşamış olduğu kaygı durumunda gelecekte bir şey olacakmış gibi hissetmelerini, tedirgin, gergin veya panik durumunun yaşanabileceğini ifade etmiştir.

Kişide güvensizlik, tedirginlik, gerginlik, korku, şaşkınlık, baş ağrısı, ağız kuruluğu, bulantı, baş dönmesi, halsizlik, çarpıntı hissi gibi fiziksel ve ruhsal belirtileri kaygıya neden göstermiştir (Köknel, 1987'den aktaran Ögel, 2011 ss. 30-31).

Kaygı (anksiyete) terimini Amerikan Psikoloji Derneği (APA); gerginlik duyguları, endişeli düşünceler ve artan kan basıncı gibi fiziksel değişiklikler ile karakterize duygular olarak tanımlamıştır. Kaygı bozukluğu kişide genellikle tekrarlayan müdahaleci düşüncelere neden olmaktadır. Endişeli durumlarda terleme, titreme, baş dönmesi veya hızlı kalp atışı gibi fiziksel semptomlar görülebilmektedir (Anxiety, 2019).

Cevizci'ye (1999, s. 502) göre kaygı; endişeyle karışık tasa; herhangi bir isteğin amacına ulaşamayacak gibi olduğu durumlarda meydana gelen tedirginlik halidir.

Karagüvan'a (1999, ss. 203-204) göre kaygı; kişinin başına herhangi bir tehlike geleceği duygusuna kapılması, huzursuzluk durumu, gerilme duygusu ve korku ile beraberinde kalp ritminin artması, yüz renginin sararması, terleme, ağız kuruluğu, kaslarda gerginlik, titreme gibi karakteristik bir otonom sinir sistemi faaliyeti şeklinde kendini göstermesi gibi bütün bu tanımlamalar kaygı durumunun hoş olmayan, kişiyi olumsuz yönde etkileyen, rahatsız edici bir durumdur.

Kaygı; stres, heyecan, korku gibi kendisine yakın olan bu kavramlarla ilişkilidir. Stres kaygı ile birbirine yakın anlamda kullanılır. Stres nedeniyle, bireyler üzerlerinde bir baskı hisseder. Stres her zaman olumsuz olarak nitelendirilmemelidir. Heyecan ise duruma göre olumlu veya olumsuz anlam taşıyabilmektedir (Dağ, 1999, ss. 167-168).

Yukarıda verilen tanımlar ve görüşlere göre; kaygı, bireyler için hiç hoş olmayan ve istenmeyen bir olay olduğu bireyin aniden karşı karşıya kaldığı ve nesnesi belirli olmayan psikolojik bir durumdur. Günümüze kadar yapılan pek çok araştırmada farklı boyutlarda ele alınan kaygı kavramı kişiyi pek çok yönden etkilediği bir gerçektir. Bu etkenlerin/den biri de kişinin kütüphanede kullanıcı olarak yaşadığı kaygılarıdır. Kişinin yaşadığı kaygı durumu kütüphane ve kütüphane kullanıcısını yakında ilgilendirmekte olup çözüme kavuşturulması gereken önemli bir konudur. Bu sebeple çalışmada öncelikli olarak kaygı kavramını açıklanmış, kütüphane ve bilgi arama kaygısı ile kaygının bilgiye erişimdeki etkisi için zemin hazırlanmak istenmiştir.

2.2 Kaygının Oluşum Nedenleri

Farklı disiplinlerce de tartışılan kaygı durumunun nedeni konusunda tam fikir birliği yoktur. Ancak literatüre dayanarak oluşum nedenlerini ele alan görüşleri aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Karagüvan'ın makalesinde konuyu ele aldığı biçime göre kaygılanmanın başlıca nedeni bireyin kendisine duyduğu güvensizliktir. Kaygılanmanın temelinde bireyin çocukluk yıllarında yaşamış olduğu olaylara dayanmaktadır. Kaygı durumu ileriki yaşlarda yaşansa bile üzerinde durulmamış veya reddedilmiş olabilir. Yaşanan bu kaygılanma durumu kişide öğrenilmiş korkuyu bırakır. Birey, yaşamış olduğu bu korku koşullarını oluşturan bir durumla karşılaştığında, nedeni bilinmeyen bir tedirginlik, huzursuzluk hali yaşatmaktadır. Kaygı durumunun oluşum şekillerinden birisi de uyarıcı genellemesidir. Uyarıcı genellemesi kişi farkına varmadan kendiliğinden meydana gelmesiyle oluşur. Freud'a göre çatışma durumu kişinin hedefine ulaşamaması ve ulaşmak için yaptığı çabanın engellenmesinden dolayı oluşmaktadır. Kaygı durumuna sebebiyet veren bu çatışma psikanaliz ile çözümlenebilmektedir (Karagüvan, 1999, s. 205).

Birey kendisini güvenli ve huzurlu hissettiği ortamlarda kaygı durumunu yaşamamaktadır. Fakat başka bir birey ise bulunan ortamı tehlikeli bulabilir ve kaygılanma ile ilgili birtakım semptomlar yaşatabilir. Bulunan ortamın kişilerce farklı bir şekilde algılanmasının sebebi ise yetişilen kültürel çevredir. Bu sebeple hangi ortamın hangi tür kaygıyı oluşturacağı kültürel farklılık ve benzerliklerle yorumlayarak genelleme yapmaya olanak tanır. Bu genellemeler kaygı durumunun ortaya çıkmasında sebebiyet veren ortak yönleri belirtebilir. Buna göre Kaya ve Varol bazı kaygı sebeplerini aşağıda maddeler halinde verilen durumlara bağlamıştır (Kaya ve Varol, 2004, s. 36):

1) Belirsizlik: Gelecekte yaşanacak olayları bilmemek ve tahmin edememek bireyin kaygılanma sebeplerinden birisidir.
2) Desteğin çekilmesi: Bireyin alışagelmiş çevrenin kaybolması bireyin kaygı duymasına sebebiyet vermektedir.
3) İç çelişki: Bireyin önem verdiği ve inandığı değerlere ters bir davranışta bulunması bireyde gerginlik halini oluşturur.

4) Olumsuz bir sonucu beklemek: Bireyin hazırlıksız sınava girmesi, yaptığı bir hatadan dolayı mahkeme sonucunu beklemesi gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkarmış olduğu kaygı duygusudur.

Kaygılanmaya sebebiyet veren durumlar olarak sadece bu dört madde ile sınırlandırılmaması gerekmektedir. Daha önce karşılaşılmamış, alışılmamış bir durum ile karşı karşıya kalınması durumunda korku veren duygu ve düşünceler kaygılanma durumuna sebebiyet vermektedir (Aynacı, 2018, s. 13).

Kaygı duygusunun oluşmasına genetik eğilimler, cinsiyet, yetişme tarzı, şartlanılma sonucu öğrenilmiş korkular, zekâ, karakter, bilinçaltında yatan iç çatışmalar gibi nedenler de etki etmektedir (Köknel, 1986). Daha önce yapılan araştırmalarda bireylerin yetiştirilme tarzı ile kaygı düzeyleri arasında bir bağlantının olduğu bulunmuştur. Bireylerin çocukluk dönemlerinde aile bireyleri tarafından aşırı ilgisiz veya aşırı koruyucu davranılmasından, baskıcı, disiplinli yetiştirme tutumu kaygı düzeyini etkileyen önemli faktör olarak görülmektedir (Kaya ve Varol, 2004, s. 38).

Daha önce yapılan araştırmalara göre toplumun %7'sinde kaygı duygusunun yaşandığı, kadınların erkeklere göre iki kat daha fazla oranla kaygı durumunu yaşadığı tespit edilmiştir. Kaygı durumunun %30'unun sebebi kalıtsal olarak belirlenmiştir (Leahy, 2009'dan aktaran Ögel, 2011, s. 26). Kaygı durumunu etkileyen bir diğer faktör ise bireyin yaşıdır. Yaş düzeyinin değişmesi ile kaygı durumunun sürekliliği ve şiddeti değişmektedir. Yaşın yükselmesi ile bireyin hayattan beklentisinin artması, sorumluluklarının artması, hayata daha gerçekçi bakış açısının gelişmesi gibi sebepler kaygı durumunu da artırdığı düşündürmektedir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s. 16).

Kaygı durumunun en temel sebepleri arasında, çocukluk yıllarında yaşanan ortam ve olaylara bağlanmaktadır. Bireyin çocukluk döneminde ailesinin veya eğitim hayatındaki öğretmenlerinin kaygılı bir yapıya sahip olmaları bu kaygı durumun bireye yansımasına neden olabilmektedir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s. 16). Daha önce yapılan çalışmalara göre bireyin akademik hayatı ile kaygı durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu bireyin akademik başarısızlığı kaygı düzeyi ile ters orantılı olduğu gözlemlenmiştir (Ögel, 2011, s. 27).

Günlük hayatta kaygı durumunu meydana getiren sebepler 6 temel gurupta açıklanmıştır (Hançerlioğlu, 1988'den aktaran Ögel, 2011, ss. 27-28):

1. Daha önce karşılaşılmamış bir durum, çevre, nesne veya kişi ile ilgili bir engelle karşılaşıldığında genellikle kaygı duyulmaktadır.
2. Belirli bir nesnenin oluşturmuş olduğu korku nedeniyle kaygı duyulmaktadır.
3. Herhangi bir nesnenin olamaması, bireyin olmayan nesneyi tasarlaması sonucu kaygı durumunu ortaya çıkarmaktadır.
4. Korku ve zor durumdaki düşünceler kaygıya sebebiyet vermektedir.
5. Beklenmedik olaylar, doğal felaketler sonucunda kaygı durumu yaşanmaktadır.
6. Bireyin yaşamış olduğu ruhsal rahatsızlıklara kaygı duygusu da eşlik edebilmektedir.

Teknolojinin hızla gelişip yaygınlaşması, hızlı nüfus artışı ve ekonomik sıkıntılar, bilimsel buluşlar gibi stres seviyesini artıran birçok çevresel faktör bireyin kaygı durumunu artırabilmektedir. Bireye yönelen fiziksel tehditler, benlik değerlerine karşı oluşan tehditler ve bireyin yapabileceğinden daha fazla performans gerektiren durumlardan da kaygı meydana gelmektedir (Atkinson ve diğerleri, 1995'den aktaran Develi, 2006, s. 23).

Yukarıda da belirtildiği üzere bireyin kaygılanma durumu birçok sebebe dayandırılmaktadır. Birden fazla sebebin bir araya gelmesi veya başlı başına bir tek sebebin kaygıya neden olduğu da söylenebilir.

2.3 Kaygı Türleri

Kaygı; durumluk ve sürekli kaygı veya normal ve patolojik (nevrotik, nörotik, sübjektif) kaygı olarak çeşitli şekillerde gruplandırılmaktadır.

Kaygı, kişinin yaşamış olduğu anlık duruma bağlı olarak veya kişinin içerisinden gelen ve süreklilik arz edecek duruma göre de türlere ayrılabilmektedir. Buna göre kaygı; durumluk ve sürekli kaygı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Köknel, 1987'den aktaran Aynacı, 2018, s. 10).

Durumluk kaygı, kişinin içerisinde bulunduğu stresli durumdan dolayı kişiliğinin tehdit altında hissettiği duygu ile tehdidin ortadan kalkmasıyla birlikte yok olan

huzursuzluk, mutsuzluk, tedirginlik halidir (Köknel, 1982'den aktaran Aynacı, 2018, s. 10).

Kaygı türlerinde en sık kullanılan gruplandırma, durumluk ve sürekli (kronik) kaygıdır. Durumluk kaygısı kısa zamanda gelişen anlık bir durum olmakla birlikte içerisinde yoğun duygular barındırmaktadır. Sürekli kaygı ise daha az yoğun duygular içermekle birlikte süresi belirsiz bir kaygı türüdür (Öktem, 1981'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 205).

Durumluk kaygısı, kaygı anındaki durumun ve buna bağlı oluşan koşulların tehdit edici unsur olarak algılanması olarak tanımlanırken, sürekli kaygısı ise kişinin genelde her ortamı kaygı verici olarak algılaması olarak tanımlanır (Börü, 2000, s. 5).

Sürekli kaygı, bireyde oluşan hoşnutsuzluk, huzursuzluk, durağanlık ve mutsuzluk durumunu ifade etmektedir. Sürekli kaygı için belirli bir neden yoktur. Durumluk kaygısını yaşayan bireyler, içinde bulunduğu durumu kendisine tehdit olarak algılaması ile oluşmaktadır. Sürekli kaygı ise bireyin kişiliğinden gelen nedenlere bağlıdır, doğrudan belirli bir duruma bağlı değildir (Yokuş, 2013, s. 25). Üst düzeyde sürekli kaygısı olan bireylerde; algılama ve dikkat bozukluğu, kişiler arasındaki ilişkilerden kaçınma ve içe kapanma durumu, davranışların aksaması, eğitim üzerindeki başarısının düşmesi gibi belirtiler ortaya çıkabilmektedir (Özyürek ve Demiray, 2010, s. 248).

Sürekli kaygı, bireyin kaygı haline olan yatkınlığıdır. Sürekli kaygısı yüksek olan bireylerde durumluk kaygısı olan kişilerden daha fazla kaygı durumu hissetmektedir (Öner, 1996'den aktaran Aynacı, 2018, s. 10). Sürekli kaygısı yaşayan bireyin kolay incindiği ve karamsarlık duygusuna bürünmektedir. Durumluk ve Sürekli kaygı durumu olan bireylerdeki özellikler şöyledir: "Durumluk kaygı, bireyin içerisinde bulunduğu durumu tehdit eden, tehlike oluşturacak bir şekilde algılanmasından ve yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum huzursuzluk yaratan, mutsuzluğa iten ve hoş olmayan durum yaratır. Bu süreç içerisinde bireyin bilinci açık ve uyanık haldedir." "Sürekli kaygı, durumluk kaygıya göre daha durağan ve süreklilik göstermektedir. Bu kaygının derecesi ve süresi, bireyin kişilik yapısına göre değişmektedir. Bireydeki kişilik yapısının kaygı durumuna yatkınlığı sürekli kaygı düzeyini etkilemektedir" (Köknel, 1982'den aktaran Aynacı, 2018, ss. 10-11).

Başaran'a (1978, s. 106) göre durumluk kaygısında başarısızlık, eleştiri, reddedilme gibi belirli uyarıcılar ön plandadır. Sürekli kaygısında ise tehdit unsurunu barındıran birtakım olayları veya durumu, kişilik özelliklerine bağlı olarak kişinin tehdit olarak algılaması durumu vardır.

Öner'e göre durumluk kaygı, kişinin içerisinde bulunduğu stresli halden dolayı hissetmiş olduğu öznel korkudur. Fizyolojik tepkime olarak otonom sinir sisteminde oluşan uyarılma ile terleme, kızarma, titreme ve benizde sararma gibi fiziksel değişimler kişideki huzursuzluk ve gerilme duygularının bir sonucudur. Strese bağlı olarak durumluk kaygısında stresin yoğun olduğu durumda kaygı düzeyi yükselir, stresin ortadan kalktığı anda kaygı durumunda azalma meydana gelir. Sürekli kaygıyı ise kişinin yaşamındaki kaygı yatkınlığı ile açıklamıştır. Bireyin içinde bulunduğu durumu stresli bir hal olarak algılama eğilimi olarak belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda bireyde bu tür kaygı seviyesinin yüksek olması bireyin kolaylıkla incindiği ve karamsarlığa, olumsuz duygulara kapıldığı görülmüştür. Bu kişiler durumluk kaygısını da diğer kişilere nazaran daha sık ve yoğun bir şekilde yaşamaktadır (Öner, y.y.). Kaygı düzeyi yoğun olan kişilerde çoğunlukla başkalarına bağımlı olma, kendilerine olan güven duygusunun az olması, huzursuzluk ve mutsuzluk duyguları sıklıkla görülmektedir. Bu kişilerin sürekli kaygı seviyesinin az olduğu kişilere göre daha fazla kaygı yaşadıkları gözlemlenmiştir (Çatalbaş, 1999'dan aktaran Ögel, 2011, s. 30).

Spielberger'e göre kişide sürekli kaygı seviyesinin yüksek olması durumluk kaygı seviyesini yükseltmektedir. Durumluk kaygı seviyesinin yükselmesi ile birlikte kaygılanma süresinin uzaması da sürekli kaygı seviyesinin yükselmesine sebep olduğunu gözlemlemiştir. Yaptığı araştırmalar sonucu sürekli kaygı durumu ile durumluk kaygı durumu arasında bir etkileşim olduğunu dile getirmiştir (Spielberger, 1972'den aktaran Ögel, 2011, s. 32).

Cattell ve Scheier (1958)' in yapmış oldukları çalışmada sürekli ve durumluk kaygısı boyutlarına değinilmiş ve Spielberger (1966) tarafından yapılan çalışmada da sürekli ve durumluk kaygısı kavramlarını kapsayan kaygı kuramı geliştirilmiştir (Cattell ve Scheier, 1958'den; Spielberger, 1966'dan aktaran Yılmaz ve diğerleri, 2014, s. 2). Yine Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından "Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri" oluşturulmuştur. Spielberger durumluk kaygısını, bireyin özelini tehdit eden; tehdidin şiddeti, miktarı, süresi karşısında geçici olarak verilen duygusal tepkiler

olarak tanımlamıştır. Durumsal kaygı, bireyin anlık olarak hissettiği kişisel korkudur. Durumluk kaygının ortaya çıkması bireyin benliğini veya çıkarlarını belirli durumlarda tehdit unsuru oluşturmasıyla ortaya çıkmaktadır. Durumluk kaygısını açıklayıcı örnek olarak; bir sporcunun müsabaka öncesi soyunma odasında hissettiği kaygı, dişçi koltuğuna otururken, uçağa binerken, ameliyata girmeden önce veya bir öğrencinin sınava girerken hissettiği kaygı gösterilebilir (Öner ve LeCompte, 1983'den; Spielberger ve diğerleri, 1970'den aktaran Develi, 2006, ss. 31-32). Sürekli kaygı ise bireyin hayatında var olan ve bireyin kaygıya yatkınlığını ifade etmektedir. Sürekli kaygı durumu bireyin içinde bulunduğu durumu stresli olarak algılaması, var olan normal bir durumu tehlikeli olarak yorumlaması ile özelinin tehdit edildiği hissiyle oluşan kaygıdır (Ehtiyar ve Üngüren, 2008, s. 165). Karataş, sürekli kaygı durumunu dış çevreden bağımsız, içinde bulunduğu öznel durum ile doğrudan bağlantısı bulunmayan ve bir başka kişi tarafından nedeni açıklanamayan bir kaygı türü olarak tanımlamıştır (Karataş, 2012, s. 259).

Endler ve Parker tarafından geliştirilen "Çok Yönlü Kaygı Ölçeği" ile durumluk ve sürekli kaygı türleri elde edilen sonuçlar ile desteklenmiştir (Endler ve Parker, 1991'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 206). Bir çalışmada savaş anında ve savaş sonrasında kaygı düzeyi ölçülerek kaygı türleri ayrımı yapılmıştır. Savaş sonrasında elde edilen sonucun, savaş anında yapılan ölçüme göre daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Kaygının normal ve patolojik veya durumluk ve sürekli kaygı türlerinde olmasının haricinde davranışları ve hayatı hangi yönde etkilediği de önemlidir (Zeidner ve Benzur, 1994'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 206).

Normal kaygı, oluşabilecek sorunların büyüklüğü ve önemi ile orantılı, herhangi bir başka sorun ile ilgisi olmayan ve kişinin bu tür sorunlarla mücadele edebilmesi için herhangi bir savunucuya ihtiyaç duymadan ve kişiyi rahatsız eden mevzunun bitmesi ile sona eren kaygıdır (May, 1950'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 205). Kişinin yaşadığı kaygı derecesinin büyüklüğü yine kişinin dışında gelişen olayların büyüklüğü ve önemi ile doğru orantılıdır. Normal kaygı dış faktörlere bağlı olarak birçok insanın yaşadığı durumdur. S. Freud'a göre gerçek veya objektif kaygı diye adlandırdığı bu kaygı, dışarıdan gelebilecek tehlikeye gösterilen reaksiyon, normal, olağan ve faydalı bir tepki olarak belirtmiştir. Patolojik kaygı ise nörotik, nevrotik, subjektif olarak tanımlanmış, tehdit unsuru olmayan bir kaygıdır. Patolojik kaygı kendi içerisinde

birçok psikolojik unsuru barındıran ve objesi olmayan bir kaygıdır. Birey bu unsurların sebebiyet verdiği durum ile başa çıkmaya çalışır (Crosby, 1976'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 205).

2.4 Kaygı Durumunun Etkileri

Kaygı durumu, bireyin hayatını doğduğu andan itibaren ölümüne kadar, kimi zaman olumlu kimi zamanda olumsuz olarak etkilemektedir. Bireyi güdüleyici, hazırlayıcı olarak etkilemesi olumlu, bireydeki hareketlerin kısıtlanması, çekinme durumlarının yaşanması ile performansını düşürmesi ve bireyde ket vurucu etki oluşturması olumsuz etki olarak belirtilmiştir (Geçtan, 1988' den aktaran Ögel, 2011, s. 35). Freud (1926) orta seviyedeki normal sayılacak bir kaygının, bireyin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olduğunu ifade etmiştir (Ögel, 2011, s. 35). Gall'a göre başlarda kaygının performansa olumlu yönde etkileme durumu, kaygı seviyesinin üst düzeylere çıkmasıyla olumsuz yönde de etkileyebileceği yönündedir (Gall, 2012, s. 42).

Kaygının etkileri, insan davranışı ve sağlığı üzerindeki fiziksel durumların etkileri konusu üzerindeki çalışmalar genelde iki bölümde incelenir. Bunlar: kaygının fizyolojik ve davranışsal etkileridir.

2.4.1 Kaygının Fizyolojik Etkileri

Kaygı duygusunu fazlaca yaşayan bireylerin kendilerini çaresizlik içerisinde hissetmesi ve bu kaygıyla baş edemediği durumlarda bireyde fiziksel rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir (Ögel, 2011, s. 38).

Alexander (1939) aşırı gerginlik durumu, düşmanca saldırganlık, pasif bağımlılık ve çatışan uyarılar bireydeki karakterize durumu olarak açıklamıştır. Bu durum bireyde genetikteki kronik saldırganlık hali, kaygı durumu ile ilişkili olduğu ve bireydeki kan basıncını etkilediğini gözlemlemiştir. 20 yılı aşkın sürede toplamış olduğu verilere göre nevrotik kaygı durumu yaşayan bireylerde kan basıncının yüksek olduğu belirlemiştir. Siegel ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırma sonucunda bireydeki kaygı bozukluğu seviyesi bireyin kan basıncının artması ile öfkesinin de arttırdığı gözlemlenmiştir (Friedman, 1991'den aktaran Karagüvan, 1999, s. 207).

Yapılan bir araştırmaya göre, muayene için gelen ve nörolojik şikâyeti olan bireylerin kaygı seviyeleri kalp rahatsızlığı olanlar ile diğer hastalara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Spielberger, 1976'dan aktaran Karagüvan, 1999, s. 207).

2.4.2 Kaygının Davranışsal Etkileri

Kaygının davranışlar üzerinde güdüleyici, teşvik edici, zorlaştırıcı ve ket vurucu etkileri vardır. Bireyde görülen davranışsal etki olarak:

Hiçbir şey yapmak istememe, kaygı yaratan durumlardan kaçınma, agresif davranışlar, duygusal patlamalar, aşırı yeme veya iştah kaybı, uykuya dalma güçlüğü veya çok erken uyanma gibi durumlar kaygının bireylerdeki davranışsal etkisi olarak görülebilmektedir (Köknel 1982'den aktaran Develi, 2006, s. 25).

2.4.2.1 Güdüleyici Etkisi

Bireyin üretkenliğini artıran normal düzeydeki bir kaygı duygusu yararlı olabilmektedir. Bir miktar kaygı duygusunun olması bireyin yaptığı işlerin devamlılığı ve iş motivasyonunu artırdığı yönde görüşler vardır. Bireyde normal düzeydeki bu kaygı durumu güdüleyici olumlu bir etki olarak görülmektedir. Kaygı seviyesinin yüksek olması ise bireyin düşünme yeteneğini ve işe yönelimini olumsuz yönde etkilemektedir (Çatalbaş, 1999'dan aktaran Ögel, 2011, s. 35).

Spielberger'e göre kaygı durumunun güdüleyici etkisi vardır. Spielberger, güdüleyici etkinin performansı, davranışları olumlu yönde etkilediğini, tedavi yöntemlerinde ve psikoterapide ise etkin bir rol oynadığını savunur (Spielberger 1966'dan aktaran Karagüvan, 1999, s. 208).

2.4.2.2 Ket Vurucu Etkisi

Bireylerin kaygı düzeylerinin yüksek olması hayatı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yoğun kaygı duygusu yaşanan bireyin davranışlarında bozukluk, algılama eksikliği, dikkat bozukluğu gibi durumlar gözlemlenmektedir. Kaygılı bir birey kendisine rahatsızlık veren durumdan kaçınmak için sadece o duruma odaklandığından etrafındaki diğer çözümleri algılayamamaktadır. Bireyin kaçındığı veya görmezden geldiği durumların yanı sıra fark edemediği çözümlerin sayısı arttıkça bireydeki davranışlarda kısıtlanmaktadır. Böylelikle bireyin kendisine çözüm

olabilecek kaynakları değerlendirememiş olacaktır (Geçtan, 1988'den aktaran Ögel, 2011, s. 35).

Kaygı durumu yaşayan bireylerde geleceğe yönelik endişeler, korku ve karamsarlık duyguları oluşmaktadır. Yapılan çalışmalarda bireylerin kendisini güvende hissetmediği ve kötü bir şey olacakmış gibi hissetmeleri durumunun yaşamının ve sağlığının olumsuz yönde etkilediği, başarısız olunmasına neden olduğu görülmüştür (Aral ve Başar, 1996'dan aktaran Ögel, 2011, s. 38).

2.5 Kaygının Belirtileri

Genel olarak kaygı bozukluklarında belirtiler benzerlik taşımaktadır. Bu benzerlikleri Özpoyraz aşağıda belirtilen 4 temel başlıkta toplamıştır (Özpoyraz, y.y. , s.22):

1) Bilişsel belirtiler: Gerçeklik algısında değişmeler, fiziksel zarar göreceği düşüncesi, konsantrasyon bozukluğu, algı ve dikkat dağınıklığı, kontrolü yitirme hissi gibi belirtilerdir.
2) Davranışsal belirtiler: Kaygı yaratan durumdan kaçınma, anlık hareketsiz kalma durumu, agresiflik gibi belirtilerdir.
3) Fizyolojik belirtiler: Çarpıntı, yüzde soluklaşma veya kızarma, kan basıncında değişiklik, nefes darlığı, oksijen yetersizliği, boğazda düğümlenme, boğulma hissi, bulantı, yutma güçlüğü, karın ağrısı, ishal, kusma, terleme, sıcak basma durumu, baş dönmesi, bayılma hissi, kas gerginliği gibi belirtilerdir.
4) Efektif belirtiler: Endişe, korku, çaresizlik, huzursuzluk, panik gibi belirtileridir.

Herhangi bir fiziksel rahatsızlık kaygı durumunun kaynağı olabilir. Bu durum tespit edilip tedavi edildiğinde bu konuyla ilgili kaygı azalmaktadır. Bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar sempatik sinir sistemini etkilediğinden kaygının fiziksel belirtileri ortaya çıkabilmektedir (Sheehan, 1999, ss. 15-16). Örneğin:

- Kalp çarpıntısı, kalp yetersizliği ve nefes alma güçlüğüne neden olabilir. Bununla birlikte kalp atış hızının normalin üstüne çıkmasına sebebiyet verebilir.
- Metabolizma ile ilgili durumlar (metabolik asitler, düşük kan şekeri vb.) yersiz aşırı terlemelere sebebiyet verebilir.

- Endokrin dengesizlikleri (fazla çalışan tiroit bezi) kalp çarpıntısına neden olabilir.
- Merkezi etkiye sahip iştah azaltıcılar ve diğer sinir sistemi uyarıcıları gibi.

Kaygının sebebi tam olarak belli değildir. Olumsuz düşünceler de sebep olabilmektedir. İlk panik atağın, kaygı durumunun yaşandığı zaman, fiziksel bir unsur bulunsun veya bulunmasın kişide panik atağın korkusu ve bedensel belirtilerin oluştuğu durumlar ileride karşılaşılacak en ufak kaygı durumunun zeminini hazırlamış olmaktadır. Kaygı bozukluğu yaşayan bireyin genel anlamda güçlüklerle baş etmede zayıf kalmaktadır. Kişi kaygı durumunun yarattığı stresin kaynağı ile yüzleşmek yerine kaçınmayı tercih etmektedir. Bu gibi davranışlar kısa süreli bir rahatlama sağlayabilmektedir fakat uzun vadede şartları daha da zorlaştırmaktadır. Bireyde kaygı, panik ve stresli durumlardan kaçınma döngüsü oluşturabilmektedir. Stres, dünya genelinde alt edilmesi gereken, kaçınılmaz bir duygu durumudur. Kaygı bozukluğu sebeplerin arasında önemli bir yere sahiptir (Sheehan, 1999, s. 16).

2.6 Kaygının Tedavi Yöntemleri

Kaygı durumunun tedavisi bireye göre değişkenlik gösterebilmektedir. Tedavi süreci bazen kısa bazen ise uzun sürebilmektedir. Tedavi yöntemlerinde kullanılan bazı ilaçlar bireyin kaslarında kasılmalar veya bireyde uyku hali gibi reaksiyonlar gösterebilmektedir. Tedavi yöntemi kişiye has yöntemlerle uygulanabilmektedir. Her bireye uygulanan tedavi diğer birey için uygun olmayabilir (Develi, 2006, s. 27).

Bir hastalık olarak kaygı farklı şekillerde tedavi edilebilmektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

1. Davranış tedavisi: İstenmeyen davranışların kontrol altına alınmasını veya olabildiğince azaltılmasıdır.
2. Kavramsal tedavi: Acı veren durumları azaltmak veya değiştirmek.
3. Kavramsal-davranışsal tedavi: Acı veren durumların yerine faydalı ve olumlu gelişmeler sağlamak. Birçok terapistin kullandığı yöntemdir.
4. Yumuşatma-gevşetme teknikleri: Bireyin stres ile daha etkin bir biçimde baş edebilmesini sağlamaktır. Teknik eğitimi, egzersiz ve nefes eğitimlerini içermektedir (Develi, 2006, s. 27).

Birçok insanın aile hekimleri tarafından tedavi edilirken çok az sayıda kişi psikiyatrilere gitmektedir. Doktorlar kişide oluşan kaygı durumuna, şiddetine ve bulgulara bağlı olarak tedavi yöntemlerini uygulamaktadır. Tedavi olarak anti-depresan ilaçlar veya anxiolytic ilaçlar kullanarak kişideki kaygı durumunu azaltmaya çalışılmaktadır (Schreiber, 2004'den aktaran Develi, 2006, ss. 27-28).

Fiziksel aktiviteler iyileşmede olumlu etkiye sahiptir. Yavaş tempodaki koşu, yüzme gibi sporlar bireydeki aşırı adrenalinin azalmasına yardımcı olmaktadır (Sime, 1984'den aktaran Develi, 2006, s. 28).

2.6.1 Antidepresanlar (Farmakolojik Tedavi)

Kayaalp'e göre gamma barbitürik asit veya GABA, kaygıya karşı doğal bir kimyasal maddedir. Proteinlerin yapı taşlarından olan amino asitler, kaygı ve depresyon tedavisinde olumlu etkileri olmaktadır. Bireydeki duygu dengesinin sağlanmasında önemli bir yeri vardır. Anti depresan ilaçlar bireyin ruh halini rahatlatıcı bir kimyasal etkiye sahiptir. Bu tür ilaçlar kaygı için tek başına yeterli değildir. Genellikle anti depresan ilaçla beraber konuşma tedavi yöntemi de uygulanmaktadır (Kayaalp, 1985'den aktaran Develi, 2006, s. 28).

2.6.2 Anksiyolitikler (Farmakolojik Tedavi)

Anksiyolitik (Anxiolytic) ilaçlar kısa sürede bireyde etkiye sahiptir. Önemsiz sakinleştirici olarak bilinen bu tür ilaçlar uzun kullanımda bireyde bağımlılık yapabilmektedir. Birçok yan etkisi olduğundan kısa süreli kullanımı önerilmektedir. Alprazolam (Xanax), Klordiazepoksit (Librium), Klonazepam (Klonopin), Diazepam (Valium), Lorazepam (Ativan) gibi benzodiazepin ilaçlar kaygı durumunu tedavi etmeye yardımcı olmaktadır (NIMH, 2013).

2.6.3 Psikoterapi (Konuşma)

Kaygı durumu yaşayan bireylerin bazıları için hem ilaç hem de konuşma tedavisi yapılabilmektedir. Bazıları ise sadece konuşma tedavi yöntemi yeterli olabilmektedir. Konuşma tedavi yöntemi bireyin hayatındaki stres yaratan sebeplerin farkına varması ve bunların üstesinden gelebilmesinde yardımcı olabilmektir (Develi, 2006, s. 29).

2.6.4 Gevşeme Egzersizi (Yumuşama)

Düzenli bir şekilde yapılan gevşeme egzersizleri kaygı durumunda azalma etkisini gösterebilmektedir. Gevşeme egzersizleri motivasyon gerektirmektedir. Kaygılı bir bireyin motivasyon sağlayabilmesi için grup olarak egzersiz yapılması önerilmektedir. Bu tedavi yöntemi ile bireyin kaslarının gevşemesiyle beraber endişe verici düşüncelerinin de yavaş yavaş giderilmesi hedeflenmektedir. Nefes egzersizleri, bitki çayları ve banyo gibi rahatlama yöntemleriyle gevşeme etkisi artırılmaktadır (Develi, 2006, s. 29).

2.6.5 Tamamlayıcı Terapiler

Tamamlayıcı terapiler bazen ilaç tedavisine ek olarak bazen de diğer yöntemlerle beraber uygulanabilmektedir. Bireyin stresli ve kaygılı durumunun giderilmesi için uygulanan tedavilerin yanı sıra uygulanan tamamlayıcı tedavi yöntemleri arasında masaj, yoga, meditasyon, akupunktur gibi yöntemler sayılabilir (Develi, 2006, s. 30).

2.7 Kaygının Ölçülmesi

Kaygı durumunun ölçülmesi literatüre 1950 yıllarında girmiştir. Taylor, koşullanma yolu ile göz kapaklarının hareketlerini incelediği bir deneyde, kişinin kaygı durumunu ölçmesi gerekliliğinden, 1951 yılında "Taylor Açık Kaygı Ölçeği"ni üretmiştir. Daha sonra durumluk ve sürekli kaygı türlerinin ortaya çıkması ile birçok kaygı ölçeği geliştirilmiştir (Bindak, 2005, s. 443).

Sürekli ve durumluk kaygı seviyelerini birbirinden bağımsız bir şekilde ölçmek amacıyla Spielberger ve arkadaşlarının 1970 yılında yapmış oldukları bir çalışma sonucu "Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri" adlı ölçek ortaya çıkmıştır. Bu ölçek kısa ifadeler içeren bir öz değerlendirme anketidir. Ölçek ilk önce yetişkin bireylerin kaygı durumlarını ölçmek için, daha sonra ise öğrencilerde, psikiyatrik hastalığı ve fiziki hastalığı olan bireylerde uygulanmıştır. On yıllık denemeler sonucunda bu ölçeğin tüm bireyler için uygulanabileceği görülmüştür. Ölçek durum kaygısı ile ilgili 20 madde, sürekli kaygısı ile ilgili 20 madde toplamda 40 maddeden oluşmaktadır. Durumluk kaygı ölçeği uygulanan bireyin, anlık olarak duygu ve düşüncelerine bağlı olarak anketi cevaplaması istenmektedir. Sürekli kaygı ölçeği uygulanan bireyin ise genellikle nasıl hissettiği ve anketteki soruları yaşamış olduğu tüm tecrübelere dayanarak doldurması istenmektedir. Durumluk kaygı ölçeğinin maddeleri, anketi

dolduran birey, anlık olarak yaşamış olduğu deneyimlere bağlı kalarak 1 = hiç, 2 = biraz, 3 = çok, 4 = hep gibi şıklardan kendisine en uygun olanı seçerek cevaplandırmaktadır. Sürekli kaygı ölçeğinin maddeleri, anketi dolduran bireyin geçmişte yaşamış olduğu deneyimlere bağlı kalarak 1 = hiçbir zaman, 2 = bazen, 3 = genellikle, 4 = her zaman gibi şıklardan kendisine en uygun olanı seçerek cevaplandırmaktadır. Durumluk kaygı ölçeği aynı bireye farklı zamanlarda uygulanabilmektedir. Bunun sebebi ise bireydeki şiddet, korku ve kaygı seviyelerindeki değişimi öğrenmek içindir (Spielberger ve diğerleri, 1970'den aktaran Öner ve LeCompte, 1985, ss. 2-3).

Kaygının iki türü olan sürekli ve durumluk kaygısı günümüze kadar birçok araştırmanın konusu olmuştur. Geliştirilen kaygı ölçekleri ile kişilerin ifade etmekte zorlandığı durumların daha anlaşılır olması ve kaygı seviyelerinin ölçülmesi sağlanmıştır. Bu ölçekler kütüphane kaygısı ve bilgi arama kaygısının ölçülmesi için geliştirilen kaygı ölçeklerinin de temelini oluşturmuştur.

2.8 Kaygı ve Korku Arasındaki Farklar

Kaygı, bireyin bir uyarıcı ile karşı karşıya kaldığında yaşadığı bedensel, duygusal, zihinsel değişimlerle kendisini gösteren bir uyarılmışlık durumudur. Kaygılanan birey endişe durumu yaşayarak günlük yaşamında olumsuz etkileriyle karşılaşmaktadır. Kaygı ve korku arasındaki en önemli fark; korkuda her zaman kendisinden korkulan bir nesne, kişi veya olayın var olduğudur. Kaygıda ise genellikle kaygıya yola açan somut bir nesne ya da durum yoktur (Yılmaz, 2011, s. 374).

Çoğu zaman korku ile kaygı birbiri ile karıştırılmaktadır. Korku ile kaygının arasındaki en önemli fark, kaygının nedeni bilinmeyen içsel bir duygu, korku ise nedeni belirli olan bir tepkidir. Korku durumunda tehlikenin geçmesiyle korku durumu sona erer. Kaygıyı oluşturan nedenin tam olarak bilinmemesi sebebiyle kişinin durumluk kaygısı sona erse bile sürekli kaygı durumu devam edebilmektedir (Ögel, 2011, s.29).

Kaygı durumu ile korku durumunun aralarındaki benzerliklere göre psikologlar korku anında beliren fizyolojik belirtilerin, kaygı durumunun yaşandığı anda da oluşabileceğini belirtmişleridir. Kaygı durumunu ölçmede kullanılan nefes alış hızı, kan basıncı, kalp ritminin hızlanması gibi birçok durum deneysel gözlemlerle kanıtlanmıştır (Cüceloğlu, 2006, s. 498).

2.9 Öğrenme ve Kaygı İlişkisi

Birey doğduğu andan itibaren öğrenme sürecine girmektedir. Bu süreç bireyin ölümüyle sona ermektedir. Öğrenme, bireyin hayatını idame ettirebilmesi ve yaşamını anlamlı kılabilmesini sağlar. Birey bilgi birikimlerini belirli bir amaç için kullanırken belirli bir performans ortaya koymaktadır. Performans düşüklüğünün nedenlerinden birisi de kaygıdır. Kaygı durumunun tamamen yok edilmesi bazı uzmanlarca güdülenmeyi etkilediği için bunun yerine kaygıyı belirli bir düzeyde tutarak bireyin yararına kullanmayı önermektedir. Bireyin yaşamış olduğu normal düzeydeki bir kaygı, karar alma ve performansını en üst düzeyde yansıtmasına yardımcı olmaktadır. Yüksek düzeyde yaşanana kaygı ise bireyin tüm enerjisini ve dikkatini azalttığı için bireyi olumsuz etkilenmektedir (Develi, 2006, s. 46).

2.10 Meslekler ve Kaygı

Kaygı, bireyin yaşamında karşılaştığı olay veya durum karşında hissettiği endişe ve uyarılmışlık duygusudur. Mesleki kaygı ise bireyin mesleğini icra ederken yaşamış olduğu endişe, korku ve evham halidir. Kaygı durumunun yaşandığı mesleklere öğretmenler, sağlık çalışanları, adliye çalışanları, kolluk kuvvetleri çalışanları örnek verilebilir (Aydın, Çoştu ve Baba, 2020, s. 89)

2.11 Değerlendirme

Bu bölümde kaygının anlamı, türleri, oluşum nedenleri, olumlu veya olumsuz etkileri, belirtileri, tedavi yöntemleri gibi konulara genel bir bakış açısıyla literatüre dayanarak değerlendirilmiştir. Daha çok psikoloji biliminin çalışma konusu olan kaygı durumu bir bireyin gelişimini ve kişiliğini etkilemede etkin rol olmaktadır. İnsan yaşantısının tüm dönemlerinde ve birçok çalışma alanlarında kendini gösteren kaygı, kütüphane hizmetlerinin kullanımı ve bilgi arama sürecini sekteye uğratan bir durum olarak kabul edildiği ve bu yönde çalışmaların yapıldığı alan yazında görülmektedir. Konunun ayrı olarak ele alınması gerektiği düşüncesi ile söz konusu durumu ve engelleyici faktörleri kütüphane ve bilgi bilimi bağlamında daha detaylı olarak bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

3. KÜTÜPHANE VE BİLGİ ARAMA KAYGISI

Bilgi üretebilmek için araştırmaya, araştırma yapabilmek için de bilgiye, dolayısıyla bilgi kaynaklarına ve bunları verimli bir şekilde hizmete sunabilecek kurumlara gereksinim vardır. Üniversitelerde bu gereksinimin karşılandığı en önemli birim kütüphanelerdir. Günümüzde bilginin artan boyutu, çeşitliliği, sunuluş ve erişim modelleri kütüphane kavramında da büyük değişikliğe neden olmuştur. Bu bağlamda, geleneksel işlevine ek olarak farklı işlevlerinde eklendiği özellikle hizmet sunuluşunda büyük değişikliklerin olduğu kütüphaneler, bilgi döngüsünün işlevsel bir parçası olarak bilgi ve taşıyıcısı rolü ile "bilgi merkezi" olarak da tanımlanmaktadırlar. Bu gelişmelere paralel olarak genelde kütüphane kavramı "bilgi merkezi" kavramını içinde barındırırken bunun tercih edilmediği durumlarda yalnızca "bilgi merkezi" olarak da kullanılabilmektedir.

Bilgi merkezleri olarak kütüphaneler, öğrencilerin ve araştırmacıların eğitim-öğrenim ve akademik hayatı boyunca en fazla ihtiyaç duydukları birimdir. Bu süreçte kütüphane kullanıcıları/araştırmacılar ihtiyaç duyduğu bilgiyi arama, bulma ve yorumlama gibi aşamalarda farklı nedenlerle kaygı yaşamaktadırlar. Kullanıcıların/araştırmacıların bilgiye erişimini en üst düzeyde sağlamakla sorumlu olan kütüphanelerden etkin şekilde yararlanılmasını engelleyen faktörlerden biri bireylerin duyduğu kaygıdır. Bu durum literatürde "kütüphane veya bilgi arama kaygısı" olarak tanımlanmaktadır (Erfanmanesh, 2012).

Bu çalışmada akademik süreçte bireylerin bilgiye ve bilgi kaynaklarına verimli bir şekilde ulaşmalarını engelleyen ve akademik çalışma süreçlerinde verimi düşürerek, süreci olumsuz yönde etkileyen "kütüphane ve bilgi arama kaygısı" kuramının üniversite kütüphaneleri esas alınarak irdelenmiştir. Kütüphane ve bilgi arama kaygısının açıklanması, kaygının gelişim süreçleri ve doğurduğu sonuçlar bağlamında konu hakkında yapılan diğer çalışmalar referans alınarak ortaya konulacaktır.

3.1 Kütüphane Kaygısı

Kütüphaneler bilgiye erişim merkezleridir. Kütüphaneler hizmet sektörünün birer parçası olduğundan kullanıcısına bağlı olarak çalışır. Kullanıcısı olmayan bir bilgi merkezi devamlılığını sürdüremez. Kütüphaneler kullanıcı odaklı çalışmalı ve kendilerini buna bağlı olarak geliştirmelidirler. Kullanıcılarının sıklıkla bilgi

merkezlerini ziyaret etmeleri ve memnuniyetle ayrılması çok önemlidir. Kullanıcıların kütüphanelere gelme isteğini engelleyen nedenlerden biri psikolojik-duygusal neden yatmaktadır. Buna engel olan duyguya kütüphane literatüründe "kütüphane kaygısı" denmektedir (Yılmaz, 2011, s. 378).

Kütüphaneler kullanıcılara yalnızca bilgi sunan yerler değil aynı zamanda sosyal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapan yerlerdir. Kütüphaneler, kullanıcı odaklı stratejiler oluşturmalı, kütüphane yapısını geliştirerek memnuniyet düzeyini üst seviyelere çıkarmalıdır. Bu öneriye sıcak bakmayan kütüphanelerde kullanıcıların yaşayacağı olumsuz durumlar kütüphane kaygısına yol açabilecektir (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1005).

Kütüphane kaygısının temeli kütüphaneden kaynaklı duyulan rahatsızlıklardır. Bu rahatsızlıklar kütüphane mimarisi, kütüphane personeli, daha önceki yaşanmış olumsuz olaylar, kütüphane kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olamama nedeniyle çekinme durumu olabilmektedir. Bütün bu ve buna benzer sebepler kütüphane kullanımına engel teşkil etmektedir (Ögel, 2011, ss. 186-188).

Kütüphane kaygısının kütüphaneciler tarafından da bilinirliği az seviyededir. Yapılan araştırmalarda genelde birçok kütüphaneci "sınav kaygısı", "matematik fobisi (kaygısı)", "yabancı dil kaygısı" gibi terimlere aşina olduğu fakat kütüphane kaygısını daha önce duymadıklarını ifade etmişlerdir (Harnett, 2005).

Kurulgan ve Meriç'e (2019, s. 1005) göre kütüphane kaygısı öğrencilerin akademik dönem kaybına, kütüphane açısından da uzun dönemde kullanıcı kaybetmesine neden olacağı yönündedir. Bu duruma engel olabilmek için gerekli önlem ve çalışmaları kütüphane yönetiminin en önemli görevi olarak görmektedirler.

3.1.1 Teorik Arka Plan ve Kavramın Gelişimi / Literatür Analizi

Kütüphane kaygısının araştırmaları 1972'ye dayanmaktadır. O tarihlerde kütüphane kullanıcısının kütüphane kaygısı şu şekilde tanımlanıyordu; Korkmuş, ürkmüş, kafası karışmış, çekingen gibi ifadeler kullanılmıştır. Kütüphane kaygısı literatüre 1986'da Constance A. Mellon tarafından kazandırılmıştır (Jiao, O, 1999a, s. 278). Kütüphane kullanıcıları, bilgiye erişim sağlamak için kütüphane kaynaklarını ve hizmetlerini kullanırken gerekli beceri ve deneyime sahip olmadıklarını hisseden çoğu birey için bir sorun haline gelmiştir. Onwuegbuzie'ye (1997, s. 6) göre kütüphane kaygısı, bir

öğrenci kütüphane ortamında olduğunda ortaya çıkan, endişe, karışıklık, gerilim ve çaresizlik ile karakterize olan, hoş olmayan ve rahatsız edici bir duygudur. Üniversite öğrencileri, öğretim görevlileri, idari personeller öğrenim veya araştırma ihtiyaçları için bilgiye erişmek için kütüphaneyi kullanmaktadırlar. Üniversite kütüphanelerinde kullanıcıların çoğunluğunu öğrenciler oluşturmaktadır. Kütüphanenin temel amacı bilgiye erişim olanağı sağlamaktır. Bilgiye erişim sağlamak isteyen üniversite öğrencisi bir kullanıcı olarak yaşadığı psikolojik hal yani çekinme durumu, endişe, kararsızlık durumları kütüphane kaygısı olarak ele alınmaktadır. Bahsi geçen kütüphane kaygısı hem kullanıcı hem de kütüphane açısından üstesinden gelinmesi gereken önemli bir konudur. Dolayısıyla bu kaygının sebebini bulmak ve varsa bu kaygıları çözüme kavuşturmak bilgiye erişim açısından elzemdir.

Kütüphane bağlamında yaşanan kaygıyı ortaya koymak için ölçek geliştirilmiştir. Kütüphane kaygısı ölçeği 1992 yıllarında Bostick tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte kaygı 5 ana unsur altında ele alınmıştır. Bahsi geçen 5 ana unsur şunlardır: (Bostick, 1992, s. 54).

- Elektronik engeller: Kütüphane binası ve bilgi kaynağının elektronik alet ve işlevleriyle olumsuz durumlardan kaynaklı kaygılardır.
- Kütüphane mimarisi ile ilgili engeller: Kütüphanenin konumu, rafların düzeni, bilgi kaynakların bulunuş biçimi, ses, ışık, engelli kullanıcılara uygunsuz yapı mimarisi vb. olumsuzluklardan kaynaklanan kaygılardır.
- Psikolojik-Duygusal engeller: Kullanıcının kendi içsel kaygılarını ifade etmektedir.
- Personel ile ilgili engeller: Kütüphane personelinin yeterlilik düzeyi, yardım severliği veya yetersiz personel sonucu ilgisizlikten kaynaklanan kütüphaneden çekinme kaygısıdır.
- Kütüphane kullanımında yetersiz bilgi ile ilgili engeller: Kullanıcıların kütüphane kurallarını bilmeme, kütüphanenin olanaklarından habersiz olma, kütüphaneden nasıl yararlanacağını bilememe, bu sorunların yaşanmaması için herhangi bildirinin bulunmaması durumu ile ilgili kaygılardır.

Değişen teknoloji, bilgi kaynakları, kütüphane ortamı ve kullanıcı davranışlarına bağlı olarak yeni ölçekler geliştirilmiştir. Kampen 2003 yılında bilgi arama davranışı, bilgiye erişimdeki değişimler ile kullanıcı tutumlarını belirlemek amaçlı “Çok Boyutlu

Kütüphane Kaygısı Ölçeği" (The Multidimensional Library Anxiety Scale - MLAS) geliştirmiştir. 54 maddeden oluşan bu ölçek; bilgiye erişim ve arama süreci, personelden kaynaklanan etkenler, genel kütüphane kaygısı, kütüphanenin ergonomik yapısı, kütüphane bilgisi, kütüphane teknolojilerinin kullanımı bölümlerinden oluşmaktadır (Kampen, 2004, ss. 28-29).

1991 yılında Kuhlthau bilgiye erişim esnasında kullanıcının yaşadığı endişe ve kaygının nedenlerini belirlemek için "Bilgi Arama Süreci" (Information Search Process - ISP) adlı bir araç geliştirmiştir. Yapılan araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin bilgiye erişimde yaşadığı olumsuz durumlar bilgiye nasıl erişeceğini ve bu sürecin nasıl yürütüleceğini bilememelerinden kaynaklandığını bulgulamıştır.

Anwar ve arkadaşları 2011 yılında kütüphane kaygısı ölçeğini Kuveyt Üniversitesinde uyarlayarak "Kuveyt Üniversitesi Kaygı Ölçeği"ni (Anwar Qalaf Ansari Kandari – AQAK) geliştirmişlerdir. İlk önce 1512 maddelik liste hazırlanmış, daha sonra yakından ilişkili maddeler birleştirilerek 212 ifadeden oluşan bir liste haline getirilmiştir. Bu alanda 5 uzmanın görüşünü alarak ifadeler 80 maddelik 3 aşamalı bir hal almıştır. Pilot çalışma sonucunda 40 ifadeli 5'li likert ölçeği son halini almıştır.

Erfanmanesh ve arkadaşları 2012 yılında "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği" (The Information Seeking Anxiety Scale - ISAS) geliştirilmiştir. İlk önce 94 maddelik soru hazırlanmış, doğruluğunu ve geçerliliğini test etmek için uzmanlara danışılmıştır. 94 adet soru uzman görüş tarafından 93'e indirgenmiş ve üzerinde tekrar çalışma yapılmıştır. Ölçeğin doğrulanması için tekrar uzmanlara danışıldıktan sonra 15 adet lisansüstü öğrenci üzerinde ön aşama olarak test edilmiş ve onaylanmıştır. Bu işlemlerden sonra ölçek 400 lisansüstü öğrenciye uygulanmış, faktör analizi kullanılarak ölçek geliştirilmiştir. Tüm bu çalışmalar sonucunda 47 maddelik güvenilir ve geçerliliği olan "Bilgi aramaya yönelik kaygı ölçeği" geliştirilmiştir (Kurulgan ve Meriç, 2019, ss. 1008-1009).

Doris, Provata ve Vraimaki tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada kütüphane kaygısını etkileyen faktörler 8 başlık altında incelenmiştir. Bahsi geçen bu faktörler; kütüphane yapısı ile ilgili engeller, kütüphane kuralları ile ilgili engeller, personelle ilgili engeller, kütüphane hizmetleri bilgi eksikliği ile ilgili engeller, duygusal engeller,

kütüphane rahatlığı ile ilgili engeller, teknolojik engeller, kütüphane koleksiyonu ile ilgili engellerdir.

Kütüphane kaygısı ölçeği 1992'de oluşturulduktan sonra bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ve günden güne değişime uğramasıyla bilgiye erişimde de farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bilgiye erişimin ve teknolojinin yeniliği ile kullanıcıların bilgi arama davranışları da değişmiştir. 2002 yılında Kracker araştırma kaygısı ile kütüphane kaygısı arasındaki bağlantı üzerine çalışma yapmış ve Kuhlthau (1991)'nun oluşturmuş olduğu "Bilgi Araştırma Performansı Ölçeği"ni temel alarak bunu gerçekleştirmiştir. Elde edilen bulgulara göre kullanıcıların araştırma sürecine hâkim olamamaları, araştırmaya nereden başlamaları gerektiğini bilememe gibi nedenler üst düzeyde kaygılanmaya sebebiyet verdiği sonucuna ulaşılmıştır (Kuhlthau, 1991'den aktaran Ögel, 2011, ss. 65-66). Van Scoyoc 2003 yılında bilgisayar tabanlı eğitim ve birebir kütüphane eğitimlerinin kütüphane kaygısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Yapılan bu çalışmaya toplam 238 öğrenci katılım sağlamıştır. Birebir/yüz yüze kütüphane eğitimi alan öğrenciler ile bilgisayar tabanlı kütüphane eğitimi alan öğrencinin yüz yüze aldıkları kütüphane eğitiminden daha az kaygılanmaya neden olduğunu ortaya koymuştur. Aynı araştırmada yüz yüze alınan eğitim nedeniyle personel ile ilgili engelin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Jiao, Onwuegbuzie ve Bostick'in 2004 yılında yapmış olduğu bir çalışmada, kütüphane kullanıcıları arasında yüksek lisans öğrencilerinin etnik kökenlerinin farklılığı konusunun kütüphane kaygısında etken olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Yapılan bu araştırma sonucunda ise tutarlı bir sonuç elde edilememiş kütüphane kaygısına önceden alınmış eğitim farklılığı neden gösterilmiştir.

Erfanmanesh 2011 yılında çok boyutlu kütüphane kaygısı ölçeğini kullanarak yaptığı araştırmada yaşanan kaygının nedenleri olarak; ödev hazırlama, konu seçimi, bilgi edinme ve konu taraması yapılırken kaygının kütüphane hizmetlerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Swigon 2011 yılında yapmış olduğu çalışmada bilgiye erişimdeki engelleri araştırmıştır. Araştırmada bilgiye erişimde kadınların erkeklere göre daha fazla kaygılandığı sonucuna ulaşmıştır.

2016 yılında Biglu, Ghavami ve Dadashpour'un yapmış olduğu araştırmada kütüphane kaygısı ile beş büyük kişisel özellik (uygunluk, vicdanlı olmak, sinirsel bozukluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık) arasındaki ilişki incelenmiştir. 580 üniversite öğrencisine uygulanan kütüphane kaygısı anketi ile birlikte NEO formu sonucunda bireydeki sinirsel bozuklukların kütüphane kaygısını artırdığı, eğitim düzeyinin artması ile birlikte bu seviyenin düştüğü sonucuna ulaşmışlardır (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1013).

Jam, Anwar ve Warraich'in yapmış olduğu bir araştırmada kütüphaneyi kullanan öğrencilerin cinsiyeti, yaşları, not ortalamaları ile kütüphane kaygısı arasındaki ilişki araştırmışlardır. Araştırma sonucunda kütüphane kaygısının not ortalamalarını yani akademik başarıyı etkilediği görülmüştür (Jan, Anwar ve Warraich, 2016 s. 564). 2017 de yine aynı konuyu ele alan ve buna ek olarak öğrencilerin ana dilinin İngilizce olup olmadığı, herhangi bir işte çalışıp aynı zamanda eğitim hayatına devam eden bireylere yönelik kütüphane kaygısı seviyesi ölçülmüştür (Jiao, Onwuegbuzie ve Lichtenstein, 2017, ss. 275-276'dan aktaran Kurulgan ve Meriç, 2019, ss. 1013-1014). Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, akademik dönem boyunca İngilizce eğitim aldıkları ve çoğu kaynakların İngilizce olması nedeniyle ana dili İngilizce olmayan öğrencilerin, ana dili İngilizce olan öğrencilere göre yüksek düzeyde kütüphane kaygısı yaşadığı tespit edilmiştir. Herhangi bir işte çalışan ve aynı zamanda eğitim hayatına devam eden, ara sıra da olsa kütüphaneyi kullanan erkek öğrencilerin kütüphane kaygı düzeyi yüksek çıkmıştır (Kurulgan ve Meriç, 2019, ss. 1013-1014).

Kütüphane kaygısı konusu üzerinde Türkiye'de ilk çalışma 2011 yılında Yılmaz tarafından ele alınmıştır. Yapılan makale çalışmasında Bostick'in geliştirmiş olduğu ölçeği Türkçeye uyarlamıştır. Yine aynı yıl Ögel tarafından yüksek lisans tezi olarak Bilkent Üniversitesi öğrencilerine uyguladığı kütüphane kaygısı ölçeği ile literatüre katkı sağlanmıştır. 2016 yılında Çakmak doktora tezinde Kuhlthau'nun "Bilgi Arama Süreci" modelini esas alarak "Bilgi Arama Süreçlerine İlişkin Tutum Ölçeği"ni geliştirmiştir. 2018 yılında Demir, Güneş ve Çakmakkaya, Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencilerinin kütüphane kaygısını araştıran bir makale yayınlamışlardır. 2019 yılında Kurulgan ve Meriç Anadolu Üniversitesi'nin merkez kampüsünü kullanan öğrenciler üzerinde kütüphane kaygısı durumunu araştırmıştır.

2021 yılında ise Acartürk yüksek lisans tezinde Çankırı Karatekin Üniversitesi lisansüstü öğrencilerine yönelik kütüphane kaygısı ölçeği uygulamıştır.

3.2 Kütüphane ile İlişkili Kaygı Türleri

Literatürde kütüphane kaygısı ile ilişkili birçok kaygı türü işlenmiştir. Bunlar; bilgi kaygısı, bilişim teknolojileri kaygısı, dil kaygısı, elektronik kaynaklara erişim kaygısı, sınav kaygısı, iletişim kaygısı, engelli kullanıcı kaygısı, bilgi arama ve erişim kaygısı vb. şeklinde listelenebilir.

3.2.1 Bilgi Kaygısı

Dijitalleşme ve bilgi teknolojilerinin hızla yaygınlaşması, her geçen gün yenilenmesi, erişime açılan yeni bilginin gittikçe artması bilgi toplumu bireylerinde bilgi karmaşıklığına yol açmaktadır. Bilgiye erişim maliyetinin düşmesi ve her gün yeni bilginin üretilmesi ile birlikte bireylerin aşırı bilgi yüküyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Ünal, 2018, s. 310). Birey bilginin kalitesini, doğru veya yanlışlığını, nitelikli veya niteliksizliğini ayıramama gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar bireyde endişe ve kaygıya dönüşmektedir. Oluşan bu kaygı durumu bireyde karar vermede güçlük, sabırsızlık, dikkat ve odaklanma bozukluğu, gerginlik, memnuniyetsizlik, zihinsel ve ruhsal yorgunluklara neden olmaktadır. Bireylerin bilgi yığınının (yüksek miktarda bilgi) arasında aradığı bilgiye erişmek istediğinde karşılaştığı sorunlardan bazıları şunlardır (Ünal, 2018, s. 326):

1. Kategorize edememe, düzen oluşturmamama,
2. Aşırı zaman kaybı,
3. Güven duygusunun azalması,
4. Stresli ve kaygılı ortamın oluşması,
5. Verimin azalması,
6. Odaklanamama ve dikkat azalması
7. Unutkanlık,
8. Analiz edememe,
9. Karar verme zorluğu,
10. Maddi ve manevi yıpranma,

Wurman, yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile artan bilgi yükünün içerisinde bildiklerimiz ile bilmemiz gereken bilgiler arasındaki uçurumun giderek artmasıyla

bilgi kaygısının ortaya çıktığını dile getirmiştir (Wurman, 1989'dan aktaran İrge, 2012, s. 75).

Naveed ve Anwar (2019) iç içe geçmiş bilgi kaygısı modelinde "bilgi kaygısı"nın bir alt modeli olarak "bilgi arama kaygısı"nı göstermiş, onun da bir alt modeli olarak "kütüphane kaygısı" olduğunu belirtmiştir. Yuvalanmış model olarak açıklanan bu olgu bilgi kaygısının en geniş kapsamda olduğu dile getirilmiştir. Bilgi arama kaygısı ve kütüphane kaygısı kavramları, kütüphanecilik ve bilgi bilimi disiplinleri alanına girerken, bilgi kaygısı kavramı diğer disiplinlerin de çalışma alanına girmektedir (Naveed, Jan ve Anwar, 2020, ss. 14-15).

3.2.2 Bilişim Teknolojileri Kaygısı

Bilişim teknolojileri her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yoğun olarak kullanılmaktadır. Birçok kişi dolaylı veya doğrudan bir şekilde bilgisayar kullanımıyla ilgili bir tecrübeye sahiptir. Her birey bilgisayar kullanım bilgisi yetersizliğinden kendisini rahat hissedememekte ve strese girebilmektedir. Bireylerde yaşanan olumsuz duygular "bilgisayar kaygısı", "bilgisayar fobisi" gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Yapılan akademik araştırmalar sonucunda bilişim teknolojilerine aşinalık, alınan bilgisayar dersleri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı bireylerin bilgisayar kaygısını azalttığı yönündedir (Bingöl, 2017, s. 371).

Bilişim teknolojileri kaygısı bireyin teknolojik bir ürün ile etkileşim anında göstermiş olduğu olumsuz durumdur. Bireyin bilgi teknolojilerini ve bilgisayarı kullanım anında yeterli bilgi birikimine sahip olmayışı, endişe ve kaygı durumunu tetiklemektedir. Bilgi teknolojilerine karşı duyulan bu endişe ve kaygı durumunun teknolojik aletlerin kullanım süresi arttıkça kaygınında azaldığı yönündedir (Yalçınalp ve Cabı, 2015, s. 1007).

Hindistan'ın Panjab kentinde Aziz ve Hassan'ın (2012, ss. 266-267) yaptığı araştırmalar sonucunda kadın ve erkek öğrenciler arasında bilgisayar kaygısı anlamlı farklılıklar göstermiştir. Erkek öğrencilerin bilgisayar kaygısı düzeyi kız öğrencilere göre daha fazla çıkmıştır. Kişisel bir bilgisayara sahip olan öğrencilerde de bu kaygı oranı oldukça düşük olarak görülmüştür.

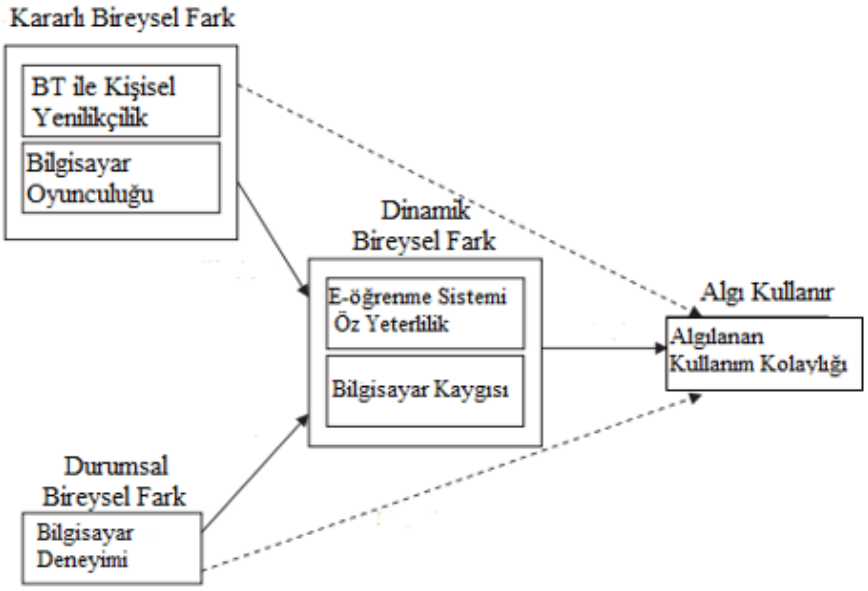
Çötok, yaşadığımız dünyayı teknoloji dünyası olarak tanımlamıştır. Teknoloji yaşantımızın her köşesinde, her alanda yer alan nesnelerin bütünlüğüdür. İlk bakışta

teknolojik nesneler insan hayatını kolaylaştırmak gibi bir fonksiyona sahip olup, doğrudan kaygı ile ilgilisi yoktu. Fakat teknolojinin kolaylaştırma fonksiyonunu aşıp egemen olma sürecine girmesiyle kaygı ile doğrudan ilgisi olmaya başlamıştır. Yazara göre kaygı ile başa çıkmanın yolu "teknolojik bilinç" ile mümkün olmaktadır (Çötok, 2017, s. 209).

Jiao ve Onwuegbuzie (2004) yapmış oldukları bir çalışmada kütüphane kaygısı ile bilgi teknolojilerinin etkisini incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgular sonucunda bilgi teknolojileri hakkında daha az bilgiye sahip kullanıcılarının daha fazla kütüphane kaygısına sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Yaşam boyu öğrenmenin ve gelecek koşullara, hızla gelişen teknolojiye uyum sağlayabilmek için kütüphane eğitimlerinin önemine değinmişlerdir.

Bilgisayar teknolojisinin zorunlu kullanım alanlarından bir taneside e-öğrenme ortamlarıdır. Ancak bilgisayar kaygısı bu ortamlarda öğrenmeyi olumsuz etkileyecektir. Jashapara ve Tai'e göre e-öğrenme, bireylerin her zaman ve her yerde öğrenme ve öğrendiklerini kuruluşlar arasında paylaşma fırsatı sağlamıştır. Bilgi teknolojisi ve e-öğrenmenin kullanımı, esnek yerlerde öğrenme gibi geleneksel sınıf ortamlarına kıyasla çeşitli avantajlar sağlasa da öğrencilerin olası bir rahatsızlığı veya kaygısı gibi e-öğrenmenin bazı sınırlamaları ve dezavantajları da vardır. E-öğrenmenin çok çeşitli bakış açıları ve tanımları mevcuttur. Bunların çoğu, araştırmacıların epistemolojik geçmişlerine bağlıdır. Bu bağlamda araştırmacılar bireylerin deneyimleriyle bilgi ve anlam ürettiklerini savunurlar. Bilgi, sosyal bağlamlarda inşa edilir ve bireyler tarafından sahiplenir. Öğrenme, öğrencilerin eğitmenlerden eleştirmeden bilgi aldıkları nesnelci bir perspektiften pasif bir süreç olarak düşünülmektedir. Buna göre e-öğrenme sistemlerinin rolü, öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmaları için bilgi ve bilginin kullanılabilirliğini ve erişilebilirliğini en üst düzeye çıkarmaktır (Jashapara ve Tai, 2011) (Şekil 3-1).

Şekil 3.1: Araştırma modeli: Bireysel farklılık ve algılanan kullanım kolaylığı

Kaynak: (Jashapara ve Tai, 2011, s. 74)

3.2.3 Dil Kaygısı

Dil kaygısı, ana dili ile bulunduğu üniversitenin resmi dili aynı olmayan öğrencilerin yaygınlıkla yaşadığı bir kaygı türüdür. Kaynakların İngilizce olması, eğitim aldığı ülkenin sistemi ile devam ettiği düzenin farklı olması, İngilizceye tam hâkim olamama başlıca nedenler arasında sayılmaktadır (Jiao ve Onwuegbuzie, 1999b, s. 2).

Ana dili İngilizce olmayan uluslararası öğrenciler, İngilizce dil ve aksan aşinalığı olmadığı için zorluk çekmektedirler. Dil kaygısının yanı sıra kültürel farklılık dil kaygısı ile anılmaktadır. Kütüphaneyi kullanmak isteyen öğrencilerin ülkelerindeki kültür ile eğitimini devam ettirdiği ülkedeki kültür çatışması sonucunda kaygılanabilmektedir. Örneğin öğrenci geldiği ülkede çok soru sorulmasına aşina olmadığından personele sık sık soru sormaktan çekinebilir (Lu ve Adkins, 2012, s. 2). Bu durumda kütüphane yöneticileri birden fazla yabancı dil bilen nitelikli kütüphanecileri işe almalıdırlar. Öyle ki İngilizce aksan nedeniyle tam olarak personele sorduğu sorunun cevabını da anlayamayabilir (Jiao ve Onwuegbuzie, 1997, ss. 379).

Dil kaygısı kütüphane hizmetlerinin kullanımını engelleyen bir engeldir. Dil becerisi kaygıyı ortadan kaldırdığı yönde çalışmalar vardır. 2015 yılında yapılan bir çalışmada

öğrencilerin İngilizce dil seviyeleri bilgi arama kaygısını azaltmada daha güçlü bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Rahimi ve Bayat, 2015).

3.2.4 Elektronik Kaynaklara Erişim Kaygısı

Eski çağlarda bilginin saklanması, arşivlenmesi ve kullanımında kütüphaneler, arşivler ve dini yapılar rol almaktaydı (Cibaroğlu, 2020, s. 12). Teknoloji alanında gelişmeler neticesinde bilgi teknolojilerinde dijitalleşme dönemine girilmiştir. Bu gelişmelerden bilgi merkezleri (kütüphaneler ve arşivler)'de paylarını almışlardır. Modern çağda çevrimiçi kaynakların ve veri tabanlarının hızla yayılmasıyla birlikte, birçok kullanıcı bu kaynakları kullanarak gerekli bilgileri olabildiğince hızlı aramak ve bulmak için araştırma yapmaktadır. Online olarak çok sayıda bilgiye hızlı ve ücretsiz erişim sayesinde kullanıcılar artık kütüphanelerdeki basılı kaynakları kullanmak yerine internette araştırma yapmayı tercih etmektedirler. Çevrimiçi kaynaklarda arama ve istenen bilgiyi bulma kolay bir iş değildir. Kullanıcılar internette arama yaptıklarında, özellikle yararlı veya gereksiz bilgileri seçmek için aramalarının sonucunu değerlendirmek zorunda kaldıklarında genellikle birçok sorunla karşılaşmaktadırlar (Rahimi ve Bayat, 2015, s. 450).

Günümüzde bilgi merkezlerinde bilgisayarlı tarama işlemleri ve ödünç/iade işlemleri için Kiosk, self-check vb. cihazlar kullanılmaktadır. İnternet bağlantıları bilgi merkezlerinde bilgisayar laboratuvarı oluşturulmasında etken olmuştur. İnternet bağlantısının hızla yaygınlaşması ile bilginin de hızla yayıldığı bir gerçektir. Kullanıcı isterse bilgi merkezlerindeki bilgisayar laboratuvarından isterse herhangi bir ortamdan gerekli yazılımlar sayesinde internet üzerinden aradığı bilgiye kütüphanedeymiş gibi ulaşabilmektedir. Ancak bu teknolojik ortamın iyi yönetilmemesi kaygının oluşmasına neden olabilir. Bu bağlamda kullanıcının elektronik kaynaklara erişmede kaygılandığı durumlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Ögel, 2011, ss. 66-67):

- Bilgi merkezi ve kütüphanenin elektronik kaynaklarına uzaktan erişim imkânının olmaması,
- Bilgi merkezi ve kütüphanenin elektronik kaynaklara uzaktan erişim imkânının olmasına rağmen ilgili kaynağa erişim için gerekli yetkilendirmelerin yapılamamış olması,

- Kullanıcı bilgi merkezi ve kütüphanenin elektronik kaynaklarına uzaktan erişim imkânını kullanabilecek donanım ve yazılım araçlarına sahip olamaması,
- Kullanıcının teknolojik aletlerinin kullanımında ve elektronik kaynakların kullanımında yeterli bilgiye sahip olmaması.

3.2.5 Sınav Kaygısı

Sınav kaygısı, sınav ve değerlendirme yapılacağı ve sonuçların açıklanacağı zaman kişide oluşan gerginlik, endişe, korku, tedirginlik halidir. Düşük seviyedeki sınav kaygısına sahip olan bireyler çalışmalarında, sınav esnasında sorulara odaklanma konusunda pek sorun yaşamazlar. Yüksek seviyedeki sınav kaygısına sahip bireyler ise korku ile birlikte panik duygusuna kapılırlar. Bireyde oluşan bu panik duygusu başarısız olmaktan korktuğunun belirtisidir. Vücudu ile ellerinin istemsiz bir şekilde terlemesi, hızlı kalp atışı, mide bulantısı, baş ağrısı, ateş basması, nefes darlığı, unutkanlık, çaresizlik hissi ve konsantre olamama gibi tepkiler en belirgin belirtilerdir. Sınav kaygısının bilinen en yaygın nedenleri yeteri kadar hazırlanamama, yeterli sürenin olmaması, geçmişten gelen sınav ile ilgili olumsuz deneyimler ve başarısızlık korkusudur (Sınav Kaygısı, y.y.; Sınav Kaygısı ve Başa Çıkma İpuçları, y.y.). Birey düşük seviyede sınav kaygısı durumunun üstesinden gelmek için nefes egzersizleri yapabilir, kendisini olumlu telkinlerle motive edebilir. Birey yüksek derecede sınav kaygısı durumu yaşıyorsa ve anksiyeteye neden oluyorsa doktor veya psikolog tarafından destek alması gerekebilir (Serttaş, y.y.). Bu kaygı türü doğrudan kütüphane ile ilişkili olmazsa da kütüphanelerin oluşturmuş olduğu güven ve erişilebilirlik ortamı kullanıcıların sınav kaygısını azaltabilmeleri açısından kütüphanelerin etkin rol aldığı yönünde beyanlar vardır (Kütüphanede Sınav Kaygısı Yok, 2019, s. 1).

3.2.6 İletişim Kaygısı

İletişim, duygu ve düşüncelerin gönderici ve alıcı tarafından problemsiz bir biçimde iletilmesidir. İletişim kaygısı, kişinin bir başka kişi veya kişiler ile kurduğu, kurmayı planladığı iletişim sürecinde oluşan endişe, korku, çekingenlik, panik duygusudur. Bireylerin bir kısmı topluluk içerisinde veya kişiler arasında rahatlıkla kendilerini ifade edebilir ve iletişim kurabilirler. Diğer bireyler ise topluluk içerisinde ve kişiler arasında bu kadar rahat iletişim kuramayabilirler. Bazı bireyler ise dil ve kültür farklılığı nedeniyle iletişim kurmaktan çekinirler. Bilgi merkezleri her kültürden

kullanıcıya hitap etmesi ve topluma açık olması nedeniyle personel ile kullanıcı arasında iletişim engeli olabilmektedir. Kullanıcıların personelden yardım istemekten çekinmesi iletişim kaygısı dolayısıyla kütüphane kaygısı ile ilişkilidir (Olkun ve Öğüt, 2018, s. 515).

3.2.7 Engelli Kullanıcı Kaygısı

Kullanıcıların bilgi merkezlerini kendi evleri gibi görmeleri ve bilgi merkezlerinden yararlanırken kendilerini huzurlu bir ortamda hissetmelerinin temel koşulu bilgi merkezi binasının tasarımı ve yapılışı sırasında kullanıcılarının gereksinimlerini ön görerek tasarlanmasıdır. Bina kullanıcıların geneline hitap edebilmesi adına binanın iç ve dış ortamında engel teşkil edecek bir sorunun da olmaması son derecede önemlidir.

2005 yılında 25868 sayılı "Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" Madde 15'e göre "Hiçbir gerekçeyle özürlülerin eğitim alması engellenemez" bunun içinde engelli kullanıcıların eğitim hayatını kolaylaştırabilmek adına Üniversite bünyesinde engelli öğrenciler veya personeller için "Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Merkezi" kurulması gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin 06.05.2003'te engellilere yönelik almış olduğu kararlar içerisinde kütüphane binalarını kapsayan maddelerde bulunmaktadır (Küçükcan ve Öztürk, 2006, s. 163).

Mengi, yapmış olduğu bir araştırmada engelli öğrencilere sorduğu soruya "sınavlarda bize kodlayıcı ve okuyucu desteğinin sağlanmasını istiyoruz", "yeni yapılan kütüphanemizin bilgiye erişebilirlik konusunda özellikle görme engellilere uygun yapılmasını istiyoruz", "bilgiye erişimde eşit uygulamaların artırılmasını talep etmekteyiz" yanıtlarını almıştır. Engelli öğrencilerinin üniversite yönetiminden beklentileri, kütüphanelerde diğer bireyler gibi bilgiye kolay erişim imkânına sahip olma olanağıdır (Mengi, 2019, s. 164).

Engelli bireyler toplum içerisinde eşit haklara ve özgürlüklere sahip olmak istemektedirler. Fakat aynı zamanda diğer bireylerden kendilerine farklı gözle bakılmasını ve bu tarz davranışlarla yaklaşılmasını istememektedirler. Küçükcan ve Öztürk'e göre engelli bireyin kendisine normalden farklı davranılması psikolojik sorunlar hatta kaygı durumu yaratabilmektedir (Küçükcan ve Öztürk, 2006 , s. 164). Kütüphaneyi kullanmak isteyen engelli kullanıcıların yaşamış olduğu olumsuz

deneyimler ve endişeli düşünceler nedeniyle kaygı durumu oluşabilmektedir. Engelli kullanıcıların yaşamış oldukları bu duygu kütüphane kaygısı ile yakından ilişkilidir.

3.3 Kütüphane Kaygısı Ölçeği

Bilgi yönetimi ile kütüphanecilik literatürü incelendiğinde 1970'li yıllara kadar "kullanıcı deneyimi" odaklı çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Bu yıllara kadar genelde ödünç ve iade işlemleri, kullanıcıların demografik özellikleri ile kütüphane politikalarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1970'li yıllarından itibaren araştırmacılar yavaş yavaş kullanıcının düşüncelerine, deneyimlerine ve çalışmalarına yer vermişlerdir (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1006). O dönemlerde kütüphane kaygısı farklı şekillerde kullanılmaktaydı. 1986 yılında Mellon "kütüphane kaygısı" terimini kullanması ile bundan sonraki çalışmalarda Mellon'a (1986) atıf verilerek bu terim kullanılmıştır.

1980'li yıllarda Mellon öğrencilerin kütüphaneyi kullanım sırasında yaşadığı tedirginliği, tereddüttü görmüş ve 6.000 öğrenci üzerinde nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. 2 yıl süren bu çalışma sonucunda kütüphane kaygısı teriminin temelini oluşturmuştur. Mellon elde ettiği veriler sonucunda kaygının öğrencilerin özgüven eksikliği ve çekingenliklerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. İlerleyen zamanlarda yapmış olduğu diğer çalışmalarda kütüphane kaygısının özünde yatan sebepleri kütüphane binasının büyüklüğü ile aradığı kaynağın nerede olduğu, nasıl araştırma yapması gerektiği gibi konularda bilgi eksiliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Kütüphane eğitiminin yani oryantasyon programının yararlı olacağını, kaygı için çözüm olacağını dile getirmiştir. Mellon 1986 yılında yaptığı araştırmada kütüphaneyi ilk kullanılan zamanla ilgili sorular sormuş ve aldığı cevaplar neticesinde çalışmasını tamamlamıştır. Mellon araştırmasındaki öğrencilerin verdiği cevaplar üzerine 4 farklı sebepten bahsetmiştir. Bahsedilen kaygı sebepleri şunlardır (Mellon, 1988, s. 138):

- Kütüphane binasının büyüklüğü
- Kütüphanedeki materyallerin nerede olduğunu ve nasıl kullanacağını bilememe
- Kütüphanede nasıl bir başlangıç yapılacağı ve araştırmanın nasıl sürdürüleceğini bilememe

- Kütüphane hakkında bilgi yetersizliği ve ne yapacağını bilememe, karar verememe

Mellon çalışmasında öğrencilerden aldığı geri bildirimde kütüphane binasının büyüklüğünden bahsetmiştir. Oysaki Mellon araştırma yaptığı kütüphanenin küçük bir araştırma kütüphanesi olduğunu ve üç katlı olduğunu aktarmıştır. Mellon buradan üç katlı küçük ölçekli bir araştırma kütüphanesinin bile öğrencilere büyük gelmesi ve öğrencilerin ne yapacağını bilememe duygusunun kütüphane kaygısına sebebiyet verdiğini, daha büyük ölçekli kütüphanelerin öğrencilerde çok daha ileri düzeyde kaygı yaratacağını dile getirmiştir.

Bostick'e göre Mellon'un kütüphane kaygısı ile ilgili yürüttüğü çalışmasında kaygının nitel olarak ölçülemediği, nicel olarak ölçülmesi gerektiğini belirtmiştir. Bostick, Mellon'un kütüphane kaygısı üzerine yaptığı çalışmalardan da yararlanarak üniversite öğrencilerinin kütüphane kaygısını ölçmek için iki kez pilot çalışma yapmış, elde ettiği çıkarımlara göre 5 ana unsur altında 43 maddelik bir ölçek geliştirmiştir. Library Anxiety Scale (LAS) olarak bilinen ve Türkçeye "Kütüphane Kaygısı Ölçeği" olarak tercüme edilen bu ölçekte 43 maddelik soruyla kütüphane kaygı ölçümünü gerçekleştirmiştir (Bostick, 1992). Bu ölçek kütüphane kaygısının ölçümü için çok ama çok önemli bir çalışma olmuştur. Kütüphane kaygısı ölçeği 5 ana faktör altında tanımlanmıştır. Bunlar sırası ile şöyledir (Yılmaz, 2011, s. 388):

- Personelden kaynaklanan engeller (barriers with staff),
- Duygusal engeller (affective barriers),
- Kütüphane yapısıyla ilgili engeller (comfort with the library),
- Kütüphane bilgisi ile ilgili engeller (knowledge of the library),
- Mekanik engeller (mechanical barriers)

Bostick'in üretmiş olduğu kütüphane kaygısı ölçeği günümüze kadar güvenirliliğini korumakla birlikte üzerine yeni maddelerin eklenip uygulandığı, alana göre çıkartmalar yapılarak kullanıldığı görülmektedir. Kitleye ve alana göre yapılan uyarlamaların bazılarını örnek verecek olursak: Kampen 2003 yılında Bostick'in oluşturmuş olduğu 43 maddelik kütüphane kaygısı ölçeğinin güncelliğini yitirdiğine değinerek "Çok Boyutlu Kütüphane Kaygısı Ölçeği" (The Multidimensional Library Anxiety Scale - MLAS) geliştirmiştir. Yapılan çalışmada 54 maddelik ve 6 faktörlü

ölçek uygulanmıştır (Swigon, 2011, s. 145). Başka bir çalışmada 2008 yılında lisans öğrencilerine ilk önce 75 maddelik soru planlanmış fakat daha sonra kullanıcı kitlesinin geri dönüşleri nedeniyle 43 maddelik soru sorulup araştırma tamamlanmıştır (Kwon, 2008, s. 119). Bir diğer örnek ise 2016 yılında Dhaka Üniversitesinde 350 öğrenciye 43 maddelik soru uygulamasıdır (Ahmed ve Aziz, 2017, s. 282). Türkiye'de yapılan çalışmalar arasında en yakın örnek ise Acartürk'ün 2021 yılında yapmış olduğu yüksek lisans tezinde Çankırı Karatekin Üniversitesinde lisansüstü düzeyde öğrenim gören 313 öğrenciye 48 maddelik kütüphane kaygısı ölçeği uygulanmıştır. Bu çalışma "Çince Kütüphane Kaygı Ölçeği"nden (Chinese Library Anxiety Scale - C-LAS) temel alınarak uyarlanmıştır. Bir diğer en yakın örnek ise Kurulgan ve Meriç in 2019 yılında ele aldığı ve Anadolu Üniversitesi kütüphane kullanıcılarına uyguladığı kütüphane kaygısı ölçeğine dair çalışmadır. Bu çalışma 2011 yılında Ögel'e ait tezde kullanılan "Kütüphane Kaygısı Ölçeği" temel alınarak 27 ifadeli 6 faktörden oluşan ölçek ile yapılmıştır.

Kütüphane kaygısına yönelik olarak yukarıda aktarılan ölçeklerin odak noktasında olan engelleri aşağıdaki başlıklar altında ele almak mümkündür.

3.3.1 Personel ile İlgili Engeller

Personel ile ilgili engeller, kullanıcıların kütüphane personeline ulaşılamaz ve iletişime geçilemez algısı nedeniyle oluşmaktadır. Kütüphanenin kullanımı ile ilgili bilgi eksiği, kütüphane personeline soramayacak kadar çekingen, utangaç durumu ile birlikte kütüphane personelinin kendisiyle ilgilenemeyecek kadar meşgul oldukları düşüncesi kütüphane kullanıcısı üzerinde kaygıya neden olmaktadır (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1025).

Kullanıcıların kaygı düzeyinin en yüksek çıktığı etkenlerden birisi de kütüphane personellerinden kaynaklanmaktadır. Kullanıcılara göre kütüphane personelleri ulaşılamaz, yardım edecek kadar vakitleri olmayan ve meşgul olarak algılanmaktadır. (Onwuegbuzie ve Jiao, 1998, s. 365).

Kütüphane personelinin diğer personeller ile konuşması, diğer kullanıcılar ile ilgilenmesi, yerinde olmaması, başka bir iş ile meşgul olması, telefonda konuşma yapıyor olması kullanıcının çekinmesi ve soru sormasını engelleyen kaygılanma nedenlerdendir. Danışma ve kullanıcı hizmetleri biriminde çalışan personellerin

olabildiğince kibar ve kullanıcı odaklı olmaları gerekmektedir. Kullanıcının kendisini rahat hissetmesi ve personel ile iletişim kurmada çekingenlik göstermemesi için kütüphane personelinin yardıma hazır, ilgili ve kullanıcının yönelttiği sorulara kısa ve öz bir şekilde cevap vermesi gerekmektedir. Kullanıcıların kütüphane deneyimlemesinde sorumluluk en çok kütüphanecilere düşmektedir (Ögel, 2011, ss. 50-52).

3.3.2 Duygusal Engeller

Mellon'a göre kütüphane kullanıcısının kütüphane kullanımı sırasında yaşadığı yetersizlik duygusudur. Kullanıcı kendisinde oluşan bu duygunun, bilgi ve becerinin eksikliği sadece kendisinde var düşüncesi kaygı düzeyinin daha da artmasına neden olmaktadır (Mellon, 1986). Duygusal engeller, mekanik engellerden sonra en fazla kaygılanma durumuna neden olan sebeptir. Kurulgan ve Meriç (2019)'in yapmış oldukları çalışmada kadınların erkeklere oranla daha fazla kaygılandıkları görülmüştür. Bunun sebep olarak kadınların daha fazla duygusal yapıya sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Duygusal engellerin kütüphane kullanım sıklığı ile kütüphane kaygısı arasında ilişki gözlemlenmiştir. Kütüphane kaygısının, duygusal engelin azaltılması için daha sık kütüphaneye gidilmesi önerilmiş ve bu alanda çalışma yapılması gerektiğinden bahsetmişlerdir (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1026).

Kullanıcıların kendilerine güvenmemesi, emin olamaması ve bu gibi hissiyatlarını sadece kendisinde olduğunu düşünmesi kütüphane kullanımında duygusal engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dunumda kullanıcı isteklerini rahat ifade edemez ve yardım istemekten çekinir. Dolayısıyla aradığı cevaba ulaşamayacaktır. Kütüphane kullanıcılarının içerisinde en çok yardıma ihtiyaç duyanların en az soru soranlar olduğu aktarılmaktadır. Buna sebep başarısızlık algısı gösterilmiştir (Karabenick ve Knapp, 1988'den aktaran Ögel, 211, s. 54).

Jiao ve Onwuegbuzie, duygusal engellere neden olan etmenleri ana dil problemi, kütüphane eğitiminin alınmaması, kütüphane kullanımının çok az olması şeklinde sıralamıştır. Kütüphane eğitimlerinde, birebir etkileşimlerde bu gibi durumların normal olduğu ve kütüphane personelinin daima yardıma hazır olduğunun kullanıcıya hissettirilmesi gerekliliğini çözüm olarak önerilmiştir (Jiao ve Onwuegbuzie, 1997, s. 384) .

3.3.3 Kütüphane Yapısı ile İlgili Engeller

Kütüphane yapısı ile ilgili engeller kullanıcının kütüphane içerisinde kendisini rahat ve güvende hissetmesi ile ilgilidir. Kullanıcı için rahat, güvenli, kullanımı kolay ve memnuniyet düzeyini yüksek tutacak bir atmosferin olması ideal olanıdır. Kullanıcının kendisini tehdit altında hissettiği bir ortamda kaygı oluşabilmektedir. Kullanıcı kendisini rahatsız hissetmesi ve kütüphanede aradığına ulaşamaması yüksek düzeyde kaygıya neden olmaktadır (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1026).

Kullanıcıların kütüphane içerisinde kaygılanmasına neden olan birçok sebep vardır. Çok fazla raf olması, plansız bir düzen, yanlış veya eksik simgelendirme, oturma kapasitesinin yetersizliği, ergonomik olmayan ve rahat bir çalışma ortamı sunamayan alanlar, aşırı renk uyumsuzluğu, birimlerdeki sıra kalabalıkları, aşınmış veya yıpranmış mobilyalar ve döşemeler, yetersiz havalandırma veya rahatsız edici kokuların giderilmemesi, bina içerisinde soğuk-sıcak denge ortamının sağlanamaması, yeterli düzeyde aydınlatılamaması, engellilere yönelik gerekli ulaşım ve mekân problemleri kütüphane yapısı ile ilgili engellere örnek verilebilir. Kullanıcıların kütüphane binasını etkin bir şekilde kullanabilmesi, rahat etmesi, kaygı düzeyinin minimuma indirilmesi kullanıcının eğitim dönemlerinde olumlu yönde etkisinin olacağı düşünülmektedir (Ögel, 2011, ss. 55-57). Bu bakımdan kullanıcıların kütüphane binası içerisinde kendisini rahat hissedebileceği, aradığı bilgi kaynaklarının yerini bulmada zorluk çekmeyeceği, ergonomik bir ortamın oluşturulması gerekliliktir.

3.3.4 Kütüphane Bilgisi ile İlgili Engeller

Kütüphane kaynaklarının kullanımını bilememe, kütüphane sistemi ile ilgili yetersiz bilgiye sahip olma veya hiç olmayışı kullanıcılarda kaygının oluşmasına neden olmaktadır. Kullanıcının bilgi yetersizliği kendisini önce öfke ve kaygı durumuna daha sonra ise kaçınma davranışına itmektedir (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1025).

Yapılan bir çalışmada kütüphane kullanım eğitimini az sayıda alan veya hiç almayan kullanıcıların kaygı düzeyinin kütüphane kullanım eğitimini alan öğrencilere göre daha fazla olduğu yönündedir. Kütüphanenin işleyişini ve bilgiye erişimde yaşanabilecek olumsuzlukları en aza indirebilmek adına kütüphane yönetimi belirli aralıklarla eğitim düzenlenmesine gitmelidir (Jiao ve Onwuegbuzie, 1997, s. 385).

Günümüz teknolojileri ile kütüphanelerde verilen hizmetlerin boyutu değişmiştir. Kullanıcıların bu hizmetlerin varlığından haberdar olması veya bilmesi kaygıya neden olan durumları da ortadan kaldıracaktır. Hizmet ve olanaklara örnek vermek gerekirse; günümüzde birçok veri tabanı otomatik uyarı sistemi ile ilgilenilen konularda veya seçilen yazara ait yeni gelişmeleri e-posta olarak bildirmekte, referans listesine eklemesi gereken kısmi alıntıları tamamlayabilmektedir. Çoğu kütüphane, abone olduğu mevcut elektronik dergilerinin ve veri tabanlarının listelerini tutmakta ve web sitesinde yayınlamaktadırlar. Böylece her kullanıcının kendi listelerini araştırması ve tutmasını gereksiz hale getirmektedir. Elektronik kaynaklar uzaktan erişim sağlanabilmektedir. Kütüphaneciler çevrimiçi ortamda erişilebilir durumdalar. Birçok kütüphanenin web sayfasında yaygın olan "Kütüphaneciye Sor" özelliği ticari veri tabanında da görmek mümkündür (Atlas, 2005). Diğer taraftan her ne kadar çevrimiçi yardım isteme kişinin utanma özgüvenini tehdit altında hissetme gibi durumları bertaraf etse de daha düşük kaliteli bir yardım alma sonucunu doğurabilmektedir. Öğrenciler daha hızlı ve daha etkin olacağı gerekçesiyle yüz yüze yardım istemeye daha meyillidir. Bu nedenle elektronik yardım yöntemleri kütüphanede yaşanan stresi azaltmada başarılı olamayabilmektedir. Diğer yandan öğrencinin içinde bulunduğu duruma göre tasarlanmamış olmaması bir dezavantaj olarak kabul edilebilir. Online yardım istemenin yönetici yardım isteme amacıyla sık sık kullanıldığı görülmektedir (Black, 2016).

3.3.5 Mekanik Engeller

Kütüphane kullanıcısının bilgisayar, yazıcı, fotokopi, tarayıcı, projeksiyon, tablet / ipad, self check / ödünç ve iade sistemi, kitap temizleme makinası, turnike akıllı kart sistemleri gibi kütüphanede bulunan donanımların kullanımı ile ilgili yetersiz bilgi veya yeteneklerine olan güvenin olmaması nedeniyle oluşan kaygılanma durumudur. Jiao ve Onwuegbuzie'nin yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyini en fazla mekanik engelin etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Jiao ve Onwuegbuzie, 2001'den aktaran Naveed, 2017, s. 167). Kullanıcıların kütüphanede kullanılan teknolojik cihazların ve veri tabanlarının kullanımında oluşan endişe durumunun nedeni bilgisayar becerilerinin eksikliği ile ilişkilendirilmiştir (Husaini, ve diğerleri 2012). Ögel, çalışmasında bilgisayar okuryazarlığı ve bilişim becerilerinde bilgi eksikliği nedeniyle, kullanıcıların akademik başarılarını etkileyebileceğinden

bahsetmiştir (Ögel, 2011, s. 59). Kullanıcının yaşamış olduğu veya yaşayacağı bu durumun önüne geçebilmek adına kütüphane ve bilgisayar eğitimi veya kursları, gibi eğitici programlar düzenlenmelidir (Yılmaz, 2011, s. 394).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin çok hızlı gelişmesi her kurumu etkilediği gibi kütüphaneleri de etkilemektedir. Teknolojinin getirdiği kolaylıklar ile birlikte bazı sorunları da getirmiştir. Bu sorunların başında ise öğrenim ve kullanım zorluğudur. Kullanıcının teknolojiye yatkın olmayışı veya gerekli bilgiye sahip olmayışı bireyde kaygılanmaya sebebiyet verebilmektedir. Bu kaygılanma duygusu "teknostres", "bilgisayar kaygısı/fobisi" gibi kavramlar ile tanımlanmakta olup kapsamı geniştir. Bu nedenle ayrı bir araştırma konusudur.

3.4 Kütüphane Kaygısının Diğer Değişkenlerle İlişkisi

Kaygının çok boyutluluk göstermesi konunun çok farklı yönler ile ele almayı gerektirmiştir. Akademik ve üniversite ortamıyla sınırlı olan kaygı "akademik kaygı" olarak tanımlanmıştır. Bu kaygı, daha önce bunu tecrübe etmiş herkes için tanıdık bir deneyimdir. Akademik bir ortam deneyiminden bilgisayar, internet ve akademik veri tabanlarının kullanılmasının oluşturduğu kaygı, sınav ve kütüphane kaygısı, araştırma kaygısı akademik kaygının örnekleri arasındadır (Chua ve diğerleri 1999).

Kütüphane kaygısı, 1986 yılında Mellon tarafından yapılan çalışma ile gündeme geldikten sonra birçok araştırmacı, kütüphane kaygısı ve diğer değişkenlerle ilişki kurarak araştırmalarını gerçekleştirmişlerdir. 1991 yılında Kuhlthau kütüphane kaygısının temel nedeni olarak bilgi arama sürecinde yaşanan problemleri görmekteydi ve bunun için "Bilgi Arama Performansı" adlı farklı bir ölçek ile öğrenciler üzerinde uygulama yapmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bilgiye erişim esnasında sürecin nasıl yönetileceğini, araştırmanın nasıl başlayıp nasıl devam edeceğini ve nasıl sonuçlandıracağını bilememesinden kaynaklı kütüphane kaygısı yaşandığı ortaya çıkmıştır. 1992 yılında L. Bostick "Kütüphane Kaygısı Ölçeği" oluşturduktan sonra birçok araştırmacı bu ölçeği kullanarak yeni bir ölçek geliştirmiş ve farklı konular ile ilişkilendirmişlerdir. Kütüphane kaygısı ölçeği üzerinde çalışma yaptıkları konulara göre değişiklikler, eklemeler ve çıkarmalar yaparak araştırmalarını yapmışlardır. Jiao ve Onwuegbuzie, kütüphane kaygısı ile ilişkili farklı konuları ele alan yazarların başında gelmektedir. 1995 yılında Jiao ve Onwuegbuzie kütüphane kaygısının nedenlerinden olan dil kaygısını daha derinden incelemek amacıyla ana dili

İngilizce olmayan öğrencilerin yaşamış olduğu kütüphane kaygısını ele almıştır. Araştırma sonucunda ana dili İngilizce olmayan öğrencilerin yüksek düzeyde kütüphane kaygısı yaşadığı tespit edilmiştir. İlerleyen yıllarda diğer araştırmalarında bilgisayar bilgisi, yaş, cinsiyet, kütüphane bilgisi, kütüphanenin yapısı ve engel teşkil eden diğer unsurlar, kütüphane kullanım sıklığı gibi birçok değişken ile ilişkilendirerek çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir (Jiao ve Onwuegbuzie, 1995'den aktaran Ögel, 2011, ss. 60-61).

Kütüphane kaygısı ölçeğinin değişen yıllar ve koşulara cevap veremeyeceğini ifade eden Kampen 2003 yılında "Bilgi Arama Performansı" ölçeğinden ve "Kütüphane Kaygısı Ölçeği"nden yararlanarak "Çok boyutlu Kütüphane Kaygısı Ölçeği" (MLAS) geliştirmiştir. Çok boyutlu kütüphane kaygısında ölçüt olarak 6 faktör belirlenmiştir:

1) Bilgi arama performansı
2) Kütüphane kullanımındaki rahatlık ve güven
3) Kütüphane kullanımı ile ilgili düşünceler
4) Kütüphane binasının rahatlığı
5) Personel ile ilgili engeller
6) Teknoloji rahatlığı

Bu ölçek, doktora öğrencilerine uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin yüksek düzeyde kaygılandıkları ortaya çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha sık fiziki kütüphaneyi kullandıkları, kadın öğrencilerin ise daha çok çevrim içi kütüphaneyi kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ögel, 2011, ss. 68-69).

Kütüphane kaygısını etkileyen bir diğer faktör de kütüphane yönetimi ile ilgilidir. Kütüphane yönetiminin koyduğu kurallar, yaklaşımlar, etkinlikler ve yaptırımlar kullanıcının kaygı durumunu doğrudan etkilemektedir. Ödünç verme süreleri, geciktirme veya kaybolması durumunda ağır cezalar, kısıtlı sayıda ödünç ve iade işlemleri, yetersiz ve güncel olmayan derme gibi birçok neden kullanıcıda olumsuz durum yaratmaktadır. Ögel, yapmış olduğu çalışmada kullanıcıların kütüphane kurallarının katı olması sebebiyle kaygı düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür (Ögel, 2011, ss. 92-93). Farklı bir çalışmada ise kütüphane kurallarının kullanıcılar üzerinde hafif kaygı oluşturduğu görülmüş, uygulamanın yapıldığı üniversite

kütüphanesinin kurallarının makul düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kurulgan ve Meriç, 2019, s. 1027).

3.5 Kütüphane Kaygısını Önleyici Yaklaşımlar

Öz yeterlik ve akademik performans bakımından kaygının öğrenciler üzerindeki etkileri ciddi boyutlarda olabilmektedir. Bilgi arama faaliyetleri başarısızlık ya da kısmi başarı ile sonuçlanırsa bilgi arayışı davranışında verimlilik ve etkinlik durumu kötü sonuçlanabilir. Bu durum bilinçli karar verme ve bilgiye ulaşma zamanlamasında olumsuzluklar yaşatabileceği gibi öğrencilerin akademik başarılarını da engelleyecektir. İlgili kaygı durumu akademik ertelemelere kadar yol açabilecek düzeyde seyredebilmektedir. Bilgi arayışında yaşanan kaygı durumlarını azaltabilmek adına bilgi uzmanlarının ihtiyaç temelli bilgi okuryazarlığı merkezlerine yönelik çalışmalara öncelik vermesi bilgi arayışındaki değişen psikolojiyi engelleyebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Öğrencilerin kaygı durumunu azaltabilecek önleyici faktörlerden birisi de kütüphane personelidir. Kütüphane personelleri, öğrencilerin bilgi arayışında yaşadıkları kaygı durumunda bilinçlendirilebilir ve bu doğrultuda öğrencilere yardım masası hizmetleri sağlayabilir (Naveed, 2017, s. 272).

Black'e göre kullanıcılar kütüphaneyi kullanırken kafa karışıklığı, korku ve kendilerini kaybolmuş olarak hissetmektedirler. Kullanıcıların kaygı seviyesinin azaltılması için kolay ulaşılabilir, yardımsever, arkadaş canlısı ve ilgili kütüphane ortamı oluşturulmalıdır. Öğrencilerin bu kaygılarının anlaşılabilir ve normal olduğunu belirtmek gerekir. Yüksek kaygı seviyesi kütüphanecinin yardımcı olmasına da engel olmaktadır. Kütüphanecilerin kullanıcılara empati ile yaklaşması, kullanıcının yüksek kaygı seviyesine sahip olabileceğini öngörerek davranması ve kişisel bağ oluşturması kaygı seviyesini düşürecektir (Black, 2016, ss. 43-46).

Isaacson (2002)'a göre öğrenciler kütüphanecilerle nasıl iletişim kuracaklarını bilemediklerini, onları sıktıklarını ve kendilerini korkuttuklarını düşünmektedir. Yine Isaacson (2002)'a göre alanında uzman referans kütüphanecisinin yapabildiklerini hiçbir Web sitesi yapamayacağını dile getirmiştir. Web siteleri kullanıcıların sadece bilmek istediklerini anlamalarına yardımcı olabilmektedir. Fakat kütüphaneciler, kullanıcıların tüm bilgileri edinebilecekleri sanal referans hizmetleri oluştururken kendileri de adeta bir web sayfası gibi olurlar. Bu sadece gerçek bir kütüphanecinin, kullanıcıların ihtiyacı olan bilgiye hızlı ve net bir şekilde yönlendirebileceği bir

durumdur. Bu sanal referans hizmetleri, müşterilerin korku faktöründen kaçınmasına yardımcı olmaktadır (Atlas, 2005).

Yardım isteme davranışları etnik ya da ırksal azınlıklara, sınıfsal geçmişe ya da ilk nesil üniversite öğrencileri açısından hassas bir noktadır. Profesyonel yardımcıların bu hususların bilincinde olarak, bu grupları hedef alacak klişe ve davranışlardan, duygusal tepkilerden kaçınması önemlidir. Bu tür davranışlarla karşılaşan öğrenciler yardım isteme sürecinde motivasyonunu kaybetmektedirler. Bu tür durumlardan kaçınmanın yolu kişilerin kendisini rahat hissedebileceği çeşitliliğe sahip bir akademik ortam yaratılmasıdır. Öğrencilerin yakın hissedebileceği bir yardımcının bulunması bir çözüm olsa da önemli olan öğrencinin önyargısız ve kültürel olarak bilinçli bir kişi ile karşı karşıya olduğunu hissetmesidir. Bairley'in araştırmasına göre öğrencilerin 2/3'ünün yardıma ihtiyacı bulunmakta, yardıma başvurmama sebepleri ise cevapları başka yollardan bulmaları, yardıma başvurmadan bilgiye sahip olma zorunda hissetme, kütüphanecinin yoğun görünmesi ve kütüphanecinin yardım edemeyeceği algısıdır. Diğer bir araştırmaya göre öğrenciler arasında kütüphanecinin yardımına başvurma isteksizliği yaklaşık üçte birdir (Bairley, 1997).

Yardıma ihtiyacı olduğunun farkında olma, yardım istemeye karar verme, kimden yardım isteyeceğine karar verme, ne tür bir yardım alacağına karar verme, aldığı yardımı uygulama ve yardım isteme sürecinde tepki vermek yardım istemenin altı aşamasıdır. Bilişsel yetkinlik algısı düşük olan öğrenciler yardım istemenin beceri eksikliği olduğunu düşünmesi muhtemeldir. Bu öğrencilerin akademik performanslarının düşük olduğu ve özellikle akranları arasında yardıma ihtiyacı varmış gibi görünmeme ve özgüvenlerini korumak amacıyla yardım istemekten kaçınmaktadırlar. Maalesef bu öğrenciler en çok yardıma ihtiyacı olan öğrencilerdir. Yüksek bilişsel yetkinlik algısı olanlar ise görevleri kendi başlarına yapmaya çalışsalar da ihtiyaç olduğunda yardım istemeye hazırdırlar. Diğer yandan bilişsel yetkinlik algısı düşük olan öğrenciler, ilave bilgi desteği almaktan çekinmektedirler. Daha düşük özgüvene sahip bireyler karar vermeden ve sonuca ulaşmadan yardım isteyerek daha başarılı olabilmektedirler. Bağlanma tipleri yaklaşımına göre, güvenli bireyler gerekli seviyede yardım istemeye meyillidir. Sakıngan bireyler yardımlardan yeterince istifade edemezken, endişeli-sakıngan bireyler bağımlı yardım isteme ya da yardımdan yetersiz istifadeye eğilimlidir. Black'in yapmış olduğu çalışmada üniversite

öğrencileri arasında yapılan araştırmalara göre yardım istemekten kaçınma sebepleri şunlardır: Çaba sarf etmeme, aşırı özgüven, öğrencinin olumsuz klişelerle suçlanacağı korkusu, bağımsızlık isteği ve öğrencinin özgüveninin tehdit altında hissetmesidir (Black, 2016).

Kütüphanelerde yardım isteyen öğrenciler genellikle öğrenme süreçlerinde aktif olan, başarıyı çabaya bağlayan ve yardım istemenin zaman, çaba, öz güvenini tehdit altında hissetme veya kendisini borçlu hissetme gibi yardım istemenin sonuçlarını göze almış öğrencilerdir. Kullanıcı ile kütüphaneci arasındaki en az bir defa kurulmuş bulunan kişisel bağ yardım isteme motivasyonlarını arttırmaktadır. Diğer yandan, kullanıcının nazik, hemen ve erkin bir muamele göreceği hissi yardım istemeyi arttırmaktadır. Kullanıcı ile ilk ilişki kurulması sonraki yardım istekleri için çok kritik bir durumdur. Kütüphaneci yukarıdaki hususları göz önünde bulundurarak bu ilişkiyi kurmalı ve süreci yönetmelidir (Black, 2016, ss. 47-48).

Bilgi merkezi ve kütüphane kullanıcısının kütüphane kaygısı durumunun azaltılmasında referans kütüphanecilerinin payı büyüktür. Referans hizmetlerinin amacı kullanıcılarına daha iyi bir hizmet sunabilmektir. Referans hizmeti sunan kütüphaneciler alanında uzman personellerden oluşturulmalıdır. Referans kütüphanecisi yalnızca yüz yüze değil online/çevrimiçi platformlarla da kullanıcılarına hizmet vermektedir. Böylece kullanıcılar kimliğini belirtmeden de yardım talep edebilirler. Bu durum kaygının azaltılması noktasında önem arz etmektedir. Bu konuda Brown referans hizmeti sunmayan veya yetersiz personel çalıştıran kütüphanelerde kullanıcılarının kaygı durumlarının artacağını dile getirmiştir (Brown, 2011, s. 313).

Akademik araştırma hizmetleri ve araştırmacı kütüphanecilerin bilgi arama sürecindeki rolü çok önemlidir. Araştırma kütüphanecileri öğrencilerin araştırmasının yorumlanması, uygun kaynakların tespiti, araştırma ile ilgili bilginin bulunmasında öğrencilere yardım sağlanması, eğitimde bulunan bilginin yeterli ve kullanışlı olup olmadığının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Tüm bu hususlar öğrencilerin kaygılarını aşmada yardımcı olabilecektir. Öğrencilerin araştırmalarının kolaylaştırılmasında, alanında uzman kütüphanecilerle bireysel araştırma hizmetleri bağlantıları öğrencilerin karşılaştığı karmaşa ve zorlukları aşmada yardımcı olabilir (Erfanmanesh, Abrizah ve Karim, 2014b).

Van Scoyoc (2003, s. 337) tarafından yürütülen bir çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerine verilen bilgisayar destekli bibliyografik eğitimlerin, kütüphane kullanıcılarının kaygı durumu üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında kütüphane personelinin vermiş olduğu eğitim, kullanıcı ile ilk temas olarak tanımlanmış ve bu eğitimle beraber kullanıcı ile gelecek için olumlu ilişki kurma olarak değerlendirilmiştir. Bibliyografik eğitim alanlar ile almayanların kaygı durumlarını gözlemleyen Van Scoyoc, bibliyografik eğitim alanın eğitim almayandan daha az kaygılandığı sonucuna ulaşmıştır.

Nejad ve Shahreki'nin (2017, s. 5) yapmış olduğu bir çalışmada bilgi arama kaygısının artması ile ruh sağlığı arasındaki ilerlemenin doğru orantılı olduğundan bahsedilmiştir. Çalışmada yer alan bulgulara göre bilgi kaynakları konusunda yeterli eğitim ve aşinalık bilgi arama kaygısını azaltabilmektedir. Elektronik kaynakları kullanarak tarama yapabilmek ve veri tabanlarına ulaşım sağlamaya aşina olmak yükseköğrenim ile ilgili olan kaygıların azalmasına yardımcı olmaktadır.

Priyanto'ya göre akademik kütüphane kullanıcılarının kaygılanma durumu bina yapısının büyük ve karmaşık olması, kütüphaneden nasıl yararlanacağının ve kaynaklara nasıl erişileceği hakkında bilgi eksikliği gibi temel nedenlere dayanmaktadır. Priyanto, kütüphane ve bilgi arama kaygısının en aza indirilebilmesi için her gün gelişen teknolojiyi kütüphaneye adapte etmekten geçeceğini belirtmiştir. Genç neslin kütüphane teknolojilerini rahatlıkla kullanabileceğini belirten Priyanto teknolojinin getirdikleri yeniliklerin kütüphane ve bilgi merkezlerinde kullanıcılarının akademik çalışmaların sosyal ortamda sürdürülebileceği bir ortam sağlayacağını belirtmektedir. Teknolojinin kütüphaneye uyarlamasına ses geçirmeyen çalışma odaları, boş çalışma odalarını ve boş çalışma masalarını gösteren rezerve sistemleri, sosyalleşme alanı olarak belirtilen oyun ve eğlence alanı, stüdyo çekimlerine uygun odalar, projeksiyon ve tabletlerin kullanıldığı küçük grupların çalışabildiği toplantı odaları, akıllı raf sistemleri ile kaynağın nerede olduğu gösteren dijital uygulamalar örnek gösterilebilir. Kütüphanelerin teknolojik sistemlerin entegre edilmesi kullanıcıların konforunu arttıracak ve zamandan tasarruf sağlayacaktır (Priyanto, 2017, ss. 2-3).

Kaynak arayan bir öğrencinin kütüphaneciden yardım isteyememesi sıkça karşılaşılan vakalardandır. Shelmerdine'e göre kütüphanecinin, kullanıcı ile olan iletişimdeki

resmiyeti, yardım etme isteksizliği, gözlerindeki yargılayıcı ifade ve kullanıcının zaten hali hazırda biliyor olması gerektiği hissini yansıtması, kullanıcıyı kütüphaneleri ziyaret etme konusunda fazlasıyla endişelendirmektedir (Shelmerdine, 2018). Kendisi de şu an bir kütüphaneci olan Shelmerdine, yaşadığı talihsiz kütüphane deneyimlerini referans alarak, öğrencilere daha iyi bir hizmet verebilmek ve kaygılarını azaltmak için kütüphane için kolaylaştırıcı yöntemler geliştirmiştir. Bu yöntemlerden bazıları şunlardır:

- Kullanıcının kimlik kartı yoksa yine de ödünç almasına izin vermektedir.
- Kullanıcı ödünç alma limitin üzerinde materyal almak istiyorlarsa, izin vermektedir.
- Güvenlik nedeniyle yalnızca bankamatik/kredi kartı kabul edilmektedir, bu nedenle kullanıcının yazıcıyı kullanması için yalnızca nakit parası varsa, hesabına para yüklemek ve parasını almak için, Shelmerdine kendi kartını kullanmaktadır.

Shelmerdine kütüphanenin kuralları olduğunu ancak bunların bir referans noktası olarak veya kesin bir yasa olarak değil, rehberlik sağlamak için orada bulunduğunu ifade etmektedir. Amacının, kullanıcılar için yardım istemekten çekinmeyecekleri güvenli bir kütüphane yaratmak olduğunu belirtmektedir (Shelmerdine, 2018, s. 8).

Southern California Üniversitesinde yapılan bir araştırmada çevrimiçi bilgi okuryazarlığı eğitiminden önce ve sonra yapmış olduğu kütüphane kaygı durumu anketi sonuçlarına göre eğitimden sonra kaygı durumunun azaldığı yönündedir (Halpern, 2016, s. 251). Bu bakımdan bilgi okuryazarlığı eğitimleri kaygının azaltılmasında önleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Savolainen'in (2002) yapmış olduğu bir çalışmada bilgi okuryazarlığı, bilgi becerileri, teknoloji okuryazarlığı, ağ yetkinliği kavramlarını incelemiş ve internet ortamında bilgi kaynaklarını arama yetkinliği için bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı hakkında bilgi sahibi olmak gerektiğini savunmuştur. Tüm bu kavramları ağ yetkinliği kavramı üzerinden açıklayan Savolainen, kullanıcı eğitimleri ile bu yetkinliğin kazandırılması gerektiğini ve bu yetkinlik kazandırıldıktan sonra bilgi kaynaklarının arama işlemlerinde daha başarılı sonuçlar elde edileceğinden bahsetmiştir.

Bilgi okuryazarlığı becerisi eğitiminin öğrencilerin kütüphanelerde öğrencilerin yaşadığı zorlukları azaltmada etkin bir yöntem olarak gösterilmiştir (Onwuehbuzie, Jiao ve Bostick 2004). 2011 yılında Anwar ve arkadaşlarının yapmış olduğu ölçek çalışmasında kullanıcı eğitiminin ve bilgi okuryazarlığın öğrenciler üzerindeki kaygı durumunun azalttığından bahsetmektedirler (Anwar ve diğerleri 2011, s. 45).

2014 yılında Erfanmanesh, Abdullah ve Karim'in yapmış olduğu çalışmada genel kanının aksine bilgi okuryazarlığı becerisi programlarının kaygıyı azaltmada doğrudan etkisi olmadığı yönündedir. Bu durumun muhtemel sebebi eğitim alınan üniversitenin sağladığı eğitim yöntemi olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın öneri kısmında akademik kütüphaneciler ve yöneticiler, bilgi arama kaygısının azaltılması üzerinde bilgi okuryazarlığı becerisi eğitimlerinin etkisini ölçmek için Information Seeking Anxiety Scale (ISAS) ölçeğini kullanarak deneysel çalışmalar yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca farklı bilgi okuryazarlığı becerisi program türlerinin (resmi sınıf düzeni, küçük grup oturumları, birebir dersler, yazılı rehber ve broşürler, sesli ve görüntülü sunumlar ve bilgisayar yardımlı eğitim) bilgi arama kaygısını azaltmada farklılıklarını değerlendiren çalışmalar da bu kapsamda kullanılabileceği ileri sürülmüştür.

Naveed ve Ameen'in (2016, s. 32) lisansüstü öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmanın sonucunu değerlendirirken bilgi okuryazarlığı eğitiminin önemine değinerek bahsi geçen bu eğitimlerin bilgi arama kaygısının azaltacağını yanı sıra araştırma verimliliğini artıracağını, bu sayede elektronik kaynakların öneminin de artacağını savunmuşlardır.

Bilgi okuryazarlığı eğitimi ile araştırma ve bilgi arama becerilerinin gelişmesiyle kullanıcılar araştırma konularını doğru seçebilir ve özgün bilgi kaynaklarını kullanabilirler (Akbarzadeh ve diğerleri 2020, s. 11). Bu eğitim ile birlikte edinilen kazanımlarla bilgi arama sürecinde yaşanabilecek olası bilgi arama kaygısını azaltmada yardımcı olacaktır (Khan, Anwar ve Naveed, 2021, s. 10).

Sample'e göre yenilikçi ve teknolojik gelişmelerle birlikte akademik çalışmalar için önem taşıyan kütüphaneler akademik kurum olarak itibarı azalmıştır. Oral Robert Üniversitesi kütüphanesinde çalışan bir ekip kütüphanenin akademik çalışmalarda yeniden aktif bir yer olması için eğitici programlar düzenlemiştir. Bilgi okuryazarlığı

kapsamında tek seferlik atölye çalışmaları dâhil geleneksel yöntemler uygulanmıştır. Artırılmış gerçeklik (VR), çevrim içi araştırma yöntemleri vb. eğitimler düzenlenmiştir. Yapılan bu eğitimlerin öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği ve kaygı durumunu azalttığı yönündedir (Sample, 2020, ss. 23-24).

3.6 Bilgi Arama Kaygısı

Bilgi arama kaygısı, bilgi arama sürecinde ortaya çıkan bir tür kaygı veya endişedir (Rahimi ve Bayat, 2015, s. 472). Bilgi arama kaygısı, bilgi arama sürecinde analiz ve karar verme yetkinliğinin eksikliği ile bilgiye ulaşamama, bilgiyi elde edememe gibi sorunlarla karşı karşıya kalan bireyde meydana gelen psikolojik bir engeldir (Collins ve Veal, 2004, s. 7).

Bilgi arama kaygısı geniş kapsamlı bir kavram olup; bilgi kaygısı, bilgiye erişim kaygısı, akademik kaygı, bilgi arama davranışı ve bilgi arama süreci ile yakından ilişkili kavramlardır. Bilgi arama kaygısı konusunun daha net bir şekilde anlaşılabilmesi için bu başlığın alt başlıklarında bahsi geçen ilişkili kavramlara değinilmiştir.

3.6.1 Bilgi Arama Davranışı ve Süreci

Bilgi arama kaygısı, bilgi arama davranışı ve süreci ile ilişkili bir kavramdır. Bilgi arama sürecinde meydana gelen kaygı durumu bir davranışı ortaya koymaktadır. Bilgi arama; bilgi kaynakları içerisinden bireyin gereksinim duyduğu bilgiyi seçme işlemidir. Bilgi arama davranışı; bilginin gereksinim duyulması ve farkına varılmasından sonra gerçekleştirilen bilgi arama sürecidir. Bilgi arama davranışı aranan bilginin ulaşılmasına ve eksik bilginin tamamlanmasına kadar devam etmektedir. Bilgi arama sürecinde bilgi arama davranışlarını etkileyen nedenleri Uçak (1997) 3 başlıkta toplamıştır:

1. Bilgi kaynağı ve bilgiye erişimle ilgili nedenler,
2. Bireyin içinde yaşadığı çevreyle ilgili nedenler,
3. Bireyin özellikleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin her geçen gün daha da gelişmesi ve bu hızlı gelişmeye bağlı olarak dijital dönüşümlerin kaçınılmaz olduğu 21.yüzyılda bilgiye erişimde de değişmeler meydana gelmiştir. Son yıllarda mobil cihazların internet bağlantısı ile

bilgiye zamandan ve mekândan bağımsız olarak erişme imkânı sağlanmıştır. İnternet kullanımın yaygınlaşması, bilginin hızla arttığı bu dönemde doğru bilgiye erişmek gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Gittikçe artan bilgi yığının içerisinden hangi bilgiye ihtiyaç duyulduğuna karar vermek, bir arama stratejisi belirlemek ve aranan bilgiye ulaşmak için bilgi okuryazarı olmayı gerektirmektedir. Kurbanoğlu'na göre bilgiye erişim sürecinin etkinliği bilgi okuryazarı olmakla yakından ilgilidir (Kurbanoğlu, 2010, s. 737).

1980'lerin başından bu yana bilgi arama kapsamında birçok teori, ilke ve model üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Kullanıcının arama ortamında (online public access catalog (OPAC), web, çevrim içi veri tabanları vb.) aramış olduğu sorunun cevabını bulmak için bilgi teknolojilerinin etkin bir biçimde kullanılabilmesi için e-okuryazarlığı, bilgi arama davranışını ve bilgi arma sürecini farklı modeller ile açıklamışlardır.

Kuhlthau 1991 de bilgi arama süreci modelini başlama, konu seçimi, arama/keşfetme, formüle etme (odak oluşturma), derleme (bilgi toplama) ve sunma/tamamlama şeklinde oluşturmuştur. 1993 yılında Ellis, yapmış olduğu çalışmada bilgi arama sürecini "Davranışsal" model olarak tanımlayarak süreci şöyle sıralamıştır: Başlama, zincirleme, gözden geçirme, ayırt etme, izleme, çıkarımda bulunma, doğrulama ve sonlandırma olarak belirtmiştir (Kuhlthau, 1991'den aktaran Çakmak, 2016, ss. 59-76)

1995 yılında Savolainen'in yapmış olduğu çalışmada "Günlük yaşam bilgi arama" modelini geliştirmiştir. Bireylerin yapmış olduğu seçimler sonucunda "ihtiyaçların sıralanması" olarak tanımlanan "yaşam biçimi" modeli "yaşam yeterliliği" adı altında dört ana başlık ile açıklanan model şu şekildedir (Savolainen, 1995'den aktaran Cibaroğlu, 2020, s. 14);

1. İyimser-Bilişsel
2. Kötümser-Bilişsel
3. Savunma-Duygusal
4. Karamsar-Duygusal

2001 yılında Eisenberg ve Berkowitz bilgi arama sürecini sırası ile görevi tanımlama, arama stratejisi, konum, erişim, kullanım ve sentezleme-değerlendirme adımları ile tanımlamıştır (Eisenberg ve Berkowitz, 2001'den aktaran Taha, 2007, s. 73).

2006 yılında Rutherford, Hayden ve Pival, öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama davranışları ve bilgi okuryazarlığı bilgilerinde eksikliklerini araştırırken Kuhlthau'nun "bilgi arama süreci" modeli temel almışlardır. Çalışma sonucunda geliştirilen model adımları şunlardır (Rutherford, Hayden ve Pival, 2006'dan aktaran Cibaroğlu, 2020, s. 20);

1. Konu Seçimi
2. Odaklanma Öncesi Keşif
3. Odaklanma ve Formülasyon,
4. Bilgi Koleksiyonu
5. Aramanın Sona Ermesi
6. Bilgi Geliştirme

Bilgi iletişim teknolojilerinin bilgiye erişimde etkin rolünün olduğu ve bilgi arama süreçlerinde kullanılan zamanı kısalttığı bir gerçektir. Karar verme sürecinde bilginin niteliği, saklandığı ortamın, erişiminin, bilgiyi sunma şeklinin ve kullanım biçimlerinin değiştiği söylenebilir. Bilişsel aşama insan zihninde meydana gelmektedir. Kullanılan teknoloji bilgi arama sürecinde sadece araç olarak görülmelidir ve arama sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanmasında en önemli faktörlerden birisidir (Cibaroğlu, 2020, s. 21).

3.6.2 Bilgi Arama Kaygısı Teorisi ve Gelişimi / Literatür Analizi

Kaygı, yaygın ve hoş olmayan gerginlik, hayal kırıklığı ve huzursuzluk duygusudur. Belirsiz tehlike veya tehdit algılarına karşı çeşitli yanıtlar için bir terim niteliğindedir. Erfanmanesh'e (2011, s. 9) göre bu duygu, akademik çevrelerde öğrencilerde farklı bilişsel, duyuşsal ve davranışsal etkilere neden olan aynı zamanda eğitim performanslarını etkileyen en önemli engellerden biri olarak bilinmektedir. Onwuegbuzie ve Jiao'a (2004, s. 41) göre ise bilim ve eğitim ortamları öğrencilere "akademik kaygı" adı verilen hayal kırıklığı ve kaygı deneyimi yaşatabilmektedir. Öğrencinin performansı üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirlenen farklı akademik kaygı türleri arasında kütüphane kaygısı, araştırma kaygısı, bilgisayar kaygısı, internet kaygısı, matematik ve istatistik kaygısı, yabancı dil kaygısı, yazma kaygısı ve sınav kaygısı bulunmaktadır. Bununla birlikte akademi ile ilgili tüm kaygı biçimleri arasında kütüphanelerde veya bilgi sistemlerinde bilgi kaynaklarını aramaya ilişkin hayal kırıklığı en yaygın olanlardan biri gibi görünmektedir, çünkü hepsi olmasa da hemen

hemen çoğu öğrencinin bir araştırma yapması gerekmektedir (Erfanmanesh, Abdullah ve Karim, 2014a, s. 48).

Jan, Anwar ve Warraich' e (2020) göre duygusal zekâ ve akademik başarı arasında güçlü bir bağlantı vardır. Duygusal zekâsı düşük olan bir öğrenci akademik kaygı ile karşı karşıya kalır ve bunun tam tersi de geçerli olabilmektedir. Akademik kaygı bireyin başarısını yüksek oranda etkilemektedir. Kaygılarının önüne geçemeyen bireylerin duygusal zekâsı düşük olarak nitelendirilmektedir. Benzer şekilde akademik bir kaygı olan kütüphane ve bilgi arama kaygısı da öğrencilerin akademik performansını etkilemektedir. Bilgi edinme koşullarının yetersiz olduğunu düşünmesi ya da bilgi edinmeye çalışırken karşılaştığı engeller bireyi kütüphane ve bilgi arama kaygısına sürüklemektedir. Bilgiye erişimde kaygı yaşayan öğrenci akademik kaygı da yaşamaktadır. Jan, Anwar ve Warraich'in elde ettiği bulgulara göre kütüphane ve bilgi arama kaygısı ile duygusal zekâ arasındaki ilişki akademik performansı doğrudan etkilemektedir.

Yükseköğretim araştırmalarının karmaşıklığı, özellikle lisansüstü araştırmalarda bilginin farklı kaynaklar aracılığıyla tanımlanmasını ve alınmasını gerektirmektedir. Araştırma konusu bulmak, araştırma önerisi yazmak, ilgili literatürü gözden geçirmek ve araştırma konusuna karar vermek lisansüstü öğrencilerin büyük çoğunluğunda kaygı ve hayal kırıklığına neden olabilmekte veya bunları artırabilmektedir. Bilgi arama kaygısı (bilgi arama süreciyle ilgili kaygı) tipik olarak, bir kişi kütüphanelerde veya bilgi sistemlerinde bilgi ararken hatta hazırlanırken veya sadece arama sürecini yürütmeyi düşünürken yaşamaktadır. Erfanmanesh, Abdullah ve Karim'in yaptıkları araştırmanın literatür bölümünde bilgi arama sürecinde yaşanan olumsuz durumlara değinilmiştir. Literatürde kart ve çevrimiçi kütüphane kataloglarını kullanarak katılımcılar tarafından hayal kırıklığı, kaygı, gerginlik ve kafa karışıklığı gibi bazı olumsuz duyguların yaşandığını bildirilmişlerdir. Bazı öğrenciler arasında CD-ROM ansiklopedilerini kullanarak bilgi kaynaklarını aramak belirsizlik, hayal kırıklığı, şüphe ve endişenin oluşumu ortak duygu olarak aktarılmaktadır. Ayrıca, uygun anahtar kelimeleri bulma, arama terimini ne zaman daraltacağını veya genişleteceğini bilme, başkalarına soru sorma ve bilgi kaynaklarını ararken zaman, sabır ve ısrar gibi faktörlerin bilgi arama sürecinde öğrencilerin duygularını etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Yayımlanan araştırmaya göre öğrencilerin %43'ünün bilgi arama

sürecinde endişeli oldukları ve hayal kırıklığına uğradıklarını ortaya koymuştur. Öğrenciler ilgili bilgileri bulamadıklarında kaygılarının ortaya çıktığını bildirmişlerdir. Web sitelerinin yavaş indirmesi, ekran donması ve kafa karıştırıcı ekran görüntüsü nedeniyle bilgi arama sürecinde endişe duygusunun yaşandığı bulgular arasındadır (Erfanmanesh, Abdullah ve Karim, 2014a, s. 49).

2017 yılında Naveed'in yayınladığı çalışmasında "bilgi arama kaygısı" literatürünü geniş çaplı araştırmış (Web of Science, Google akademi ve LISTA) ve şimdiye kadar 650 çalışmadan sadece 16 çalışmanın benzersiz olduğunu belirtmiştir. Çalışmaların 8 tanesi Pakistan, 6 tanesi Malezya, 1'er tanesi İran ve ABD de gerçekleştirilmiştir. Literatüre göre yapılan çalışmalar lisans ve lisansüstü öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Bilgi kaygısı, her birey tarafından yaşanabilen, sadece bilgi arama ve edinme sürecindeki kaygıyı değil, görev tanımı, bilginin tanınması, sentez, değerlendirme ve bilginin kullanımı gibi süreçlerde de yaşanan kaygıyı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, bireyin herhangi bir bağlamda bilgiyle etkileşiminde ortaya çıkan rahatsızlık hissidir. Bu rahatsızlık hissi bireyi hem bilişsel hem duygusal hem de davranışsal yönde etkileyebilmektedir (Naveed ve Anwar, 2020, s. 73).

Bilgi ile ilişkilendirilmiş kaygı kavramının, insanın düşünce süreci ile başlayan yüzlerce yıllık bir geçmişi olduğu bilinmektedir. İlk kez Francis Bacon (1605), "The Advancement of Learning" adlı kitabında bilgi kaygısı üzerinde durmuştur (Girard ve Allison, 2008, s. 1). 1980'lerin ortalarından önce bu kavramla ilgili araştırmaların ve kavramsallaştırmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Yaklaşık 400 yılsonunda, 1989'da, Richard Saul Wurman "Information Anxiety" adlı kitabı ile bu kavramı tekrar gündeme getirmiştir. Birçok kavramsallaştırma aşamasından geçen bu araştırma alanı üzerine yapılan bir çalışmada, kütüphane kaygısı, bilgi arama kaygısı ve bilgi kaygısı olarak üç kavram ortaya çıkmıştır (Girard ve Allison, 2008, s. 1).

Naveed ve Anwar'ın 2019 yılında yapmış olduğu çalışmada, iç içe geçmiş bilgi kaygısı modelinde bu kavramlar birbirlerinin alt kümesi olarak konumlandırılmıştır. Kütüphane kaygısı olarak tanımlanan alt kavram, kütüphane kullanıcılarının kaygısını ele almaktadır (Mellon, 1986). Bilgi arama kaygısı olarak tanımlanan alt kavram ise bilgi arama sürecindeki kaygıyı ifade etmektedir (Erfanmanesh, Abrizah & Kerim,

2012; Naveed, 2017). Bu alt kavramlar içe içe olmasına karşın farklı disiplinlerin konusu olmuştur. Örneğin kütüphane kaygısı, kütüphane ve bilgi bilimleri tarafından araştırılırken, bilgi kaygısı bilgisayar bilimleri tarafından daha çok ele alınmıştır (Naveed ve Anwar, 2019, s. 2).

Wurman, (1989) bilgi kaygısının, bilgi ve bilgiyi kavrayış düzeyi arasındaki farklılıktan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Ayrıca kişinin bilgiye erişim konusundaki yeterliliğinin de bilgi kaygısını tetikleyebilecek bir faktör olduğu üzerinde durmuştur (Fine, 1984'den aktaran Naveed ve Anwar, 2020, s. 65). Bilgi miktarının ve bilginin niteliğinin de kaygı ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Eklof bu kavramı, bilgi fazla olduğunda bu bilgiyi özümseyememe, bilgiyi kategorize etmede zorlanma, kategorilerin fazla olması nedeni ile bilgileri işleyememe olarak tanımlamıştır (Wurman, 1989'dan aktaran Naveed ve Anwar, 2020, s. 66). Bawden ve Robinson ise bilgi kaygısının bilgiye erişim, bilgiyi kavrama ve bilginin kullanılabilirliği ile ilişkili bir stres durumu olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, yetersiz ve kısıtlı bilginin, aşırı bilgi yüklenmesinin, filtrelenemeyen veya kategorileştirilemeyen bilginin bilgi kaygısına neden olduğu veya bu kaygıyı arttırdığı öne sürülmüştür (Bawden ve Robinson, 2009'dan aktaran Naveed ve Anwar, 2020, s. 67).

Girard, (2005) görev sıklığı ve bilgi kaygısı düzeyi arasındaki negatif korelasyon bulgusuna ek olarak sonraki bazı araştırmalarda görevin giriftliği, dikkat dağınıklığı düzeyi ve bilgi kaygısı arasındaki olumlu korelasyona odaklanmıştır. Sonraki çalışmalarında Girard, (2005) bilgi kaygısının bir hastalık olduğu ve bununla mücadele amacıyla daha fazla araştırma yapılmasının önemi üzerinde durmuştur (Girard, 2005'den aktaran Naveed ve Anwar, 2020, s. 67). Shedroff, bilgi miktarı ve kalitesinin hayal kırıklığı, suçluluk ve öfke duyguları ile ilişkisini ele almıştır (Shedroff, 2001'den aktaran Naveed ve Anwar, 2020, s. 67). Ojo ise lisans öğrencilerinin yaş ve cinsiyet faktörlerinin bilgi kaygısı ile ilişkisinin olmadığını belirtmiştir (Ojo, 2016, s. 14).

Naveed ve Anwar (2020), bilgi kaygısı ile ilgili 6 boyutlu bir model oluşturmuş, görev ve bilginin tanımlanması, bilginin erişilebilirliği ve bilgiyi bulma, bilginin değerlendirilmesi ve uygun kullanımı süreçlerinde bireyin kaygı yaşayabileceği durumları belirlemişlerdir. Bahsi geçen bu alt boyutların birbirlerini takip eden veya lineer bir ilişki içinde olmadıklarını belirterek dairesel bir yapılanmadan bahsetmişlerdir. Ayrıca bilgiye ulaştıktan sonraki deneyimleri de ele almaları nedeni

ile bu modelle daha geniş kapsamlı ve holistik çerçevede bir model sunmayı amaçladıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmada bahsedilen boyutlar şunlardır (Naveed ve Anwar, 2020, ss. 69-70):

1) Görevin kavramsallaştırılması: Bu boyutta görevin anlaşılmasından bahsedilmektedir. Bir birey eğer görevin ne olduğunu tanımlayamıyorsa hangi bilgiye ihtiyacı olduğunu ve ne yapması gerektiğini de bilmeyecektir. Bu belirsizlikten dolayı bir kaygı yaşayabilecektir.
2) İhtiyaçların belirlenmesi: Bu boyut bireyin hangi bilgiye ihtiyaç duyduğunu bilip bilmemesinden bahseder. Örneğin birey ihtiyacı olduğu bilgiyi yanlış bir kavramsallaştırma ile arıyor olabilir. Bunun sonucunda hayal kırıklığı ve kaygı deneyimleme ihtimali yükselebilir.
3) Bilgiyi bulma: Yazarlar tarafından bu boyut özel olarak geliştirilmiştir. Bireyin bilgi bulma konusundaki yetkinliklerinden bahsetmektedir. Birçok kaynağa ve bilgi bulma stratejisine sahip olduğumuz günümüz dünyasında, nasıl araması gerektiğini bilmeyen bilgi yığının altında kalabilir ve bunun sonucunda hayal kırıklığı, belirsizlik ve kaygı yaşanabilir.
4) Bilginin değerlendirilmesi: Bilginin geçerliliğini, güvenilirliğini, kaynakların doğruluğunu vb. değerlendirmedeki yetersizlikleri işaret etmektedir. Bilgi arama sürecindeki bireyler, elde ettikleri bilgilerinin kullanışlılığını değerlendirmede yetersiz iseler, bu durum yerinde olmayan kararlar vermelerine de sebep olabilir. Bilgi değerlendirmedeki yetersizlik başka bir kaygı kaynağı olarak karşımıza çıkabilir.
5) Bilgiye ulaşmak: Bireyler hangi bilgiye ihtiyaçları olduğunu, doğru kaynakları kullanmayı vb. durumları belirleseler dahi bazen gerekli olan bilgi kaynağına ulaşamayabilirler. Gerekli olan bilgi kaynağına ulaşılmaması sonucunda kaygı gibi olumsuzluklar deneyimlenebilir.
6) Bilgiyi kullanmak: Bireyin fiziksel, bilişsel ve entelektüel kapasitesine göre elde ettiği bilgiyi kullanabilmesi değişiklik göstermektedir. Eğer birey elde ettiği bilgiyi anlayacak ve anlamlandıracak yeterlilikte değil ise yine kaygı gibi olumsuz durumları deneyimleyebilecektir.

Literatürde üniversite öğrencilerinin kuşak farklılıklarının bilgi arama kaygısını etkileyip etkilemediği üzerinde de durulmuştur. İki farklı üniversitede toplam 490

öğrencinin katılımıyla uygulanılan bir anket çalışmasında ebeveynleri üniversite ile ilgili farklı deneyimlere sahip öğrenciler arasında bilgi arama davranışları ve bilgi arama kaygısı bakımından büyük bir farklılık olmadığı belirtilmiştir (Smith ve Brinkman, 2021).

Ren'e göre elektronik bilgi aramada öz-yeterlik, üniversite öğrencilerinin akademik veya araştırma amaçlarıyla ilgili kaynakları ve bilgileri bulmak için elektronik bilgi araştırmaları yapabileceklerini hissetme derecesini ifade etmektedir. Öz yeterliliğin artması için öğrencilerin yeterli arama pratiğine sahip olması, öğrenme başarılarını deneyimlemesi aynı zamanda kafa karışıklığı ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygularla boğulmaması gerekmektedir. Öz yeterlik ve elektronik bilgi arama birbirlerini güçlendirerek bu sayede daha yüksek öz-yeterlik, daha sık ve etkili elektronik aramaya yol açacak, bu da öz-yeterliği daha da artıracaktır. Kütüphane eğitimi, yalnızca teknik arama becerilerini öğretmekle kalmayıp aynı zamanda öz-yeterlik inançlarını da geliştirmektedir. Böylelikle öğrencileri kendi başlarına elektronik bilgi aramaya teşvik etme potansiyeline sahip olmaktadır. Bu durum, referans kütüphanecinin bilgi hizmeti sağlayıcısı olarak önemli rolünü ortadan kaldırmamaktadır, aksine öğretmen ve koç gibi diğer rolleri daha da belirgin hale getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin değeri, sadece kullanıcılara bilgi hizmetleri sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda onları sürekli büyüyen bu elektronik çağda kendi bilgi ihtiyaçlarını karşılamaları için güçlendirmektedir (Ren, 2000).

Günümüzde insan yaşamının doğası gereği kaygı kaçınılmaz bir duygu haline gelmiştir. İnsan gelişimi ve dinamik bir insan toplumu için kontrolü ve hafif olan kaygı gereklidir. Kaygı öğrenmede ve karar verme süreçlerinde uzun süredir bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bilgi arama aşamalarında kaygı ve belirsizlik anahtar rol oynamaktadır. Bilgi aramada araştırma sürecinin altı aşamasından (görevin başlatılması, araştırma konusu seçimi, odaklanma öncesi keşif, odaklanma ve formülasyon, bilgiyi bulma/toplama ve aramanın sona ermesi) herhangi birinde kaygının görülmesinin doğal olduğu belirtilmektedir. Arama sürecinin başında öğrenciler kafa karışıklığı ve kesinlik eksikliği sonucu hayal kırıklığı yaşadıkları yapılan bir araştırma ile belirlenmiştir (Aghaei ve diğerleri, 2017).

Aslan ve Karagül (2016, s. 202) arama kaygısını bireyin gerekmedikçe araştırma yapmak istememesi, araştırma yapmak zorunda olduğu için sıkılganlık hissi yaşatması, araştırma yaparken kendine güvenmeme durumu yaşaması akademik performansında düşmeler meydana getirebileceğine değinmişlerdir. Yapılan araştırmada bireyin derse duyduğu kaygı durumu, yapacağı araştırmaya da yansıyacağı ve oluşan bu durum bireyin akademik performansına olumsuz yönde etkileyeceğinden bahsetmişlerdir.

Erfanmanesh (2011) tarafından Malezya'da okuyan İranlı Yüksek lisans öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmada kaygının bu öğrenciler arasında yaygın olduğu ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun kaygı komplikasyonu yaşadığı belirlenmiştir. Burada kaygıya neden olan en önemli faktörün bilgiye erişmede kaynak engeli olduğu ortaya çıkmıştır (Erfanmanesh, 2011). Yazarın 2012 yılında yapmış olduğu doktora tezinde bilgi arama kaygısını incelemiş, ölçek geliştirme ve doğrulama üzerine çalışmasını tamamlamıştır. Bahsi geçen doktora tezinde bilgi arama kaygısını etkileyen altı ana durumdan şöyle bahsetmiştir (Erfanmanesh, 2012):

- Ana faktörler: Kaynak bolluğu, kaynak kısıtlamaları, kaynak mevcudiyeti, kaynakların yeniliği, kaynak kalitesi, kaynakların ilgi düzeyi ve kaynaklara yatkınlık şeklinde açıklanmaktadır.
- Bilgi Kaynakları: Bilgisayarlar ile ilgili engeller, internet, bilgisayar ve internet kullanım becerileri ve internet kaynaklarının kullanımı olarak belirtilmektedir.
- Kütüphane ile ilgili engeller: Kütüphane binaları, kütüphaneye yönelik tutumlar, kütüphane hizmetleri, kütüphanedeki etkileşim, kütüphanedeki fiziksel koşullar (Işık, sıcaklık vb.), Kütüphane politika ve kuralları olarak açıklanmaktadır.
- Arama ile ilgili engeller: Kullanıcıların arama durumundaki tutum ve duyguları olarak belirtilmektedir.
- Teknik sınırlılıklar: Bilgisayar sayısı, internet hızı, ekipmanların zarar görme korkusu olarak ifade edilmektedir.
- Araştırma konusu: Konu seçimindeki engeller, anahtar kelime seçimi, bilgi aramada başlangıç olarak tanımlanmıştır.

En yaygın ruhsal bozukluklardan biri olan kaygı ile öğrenciler ve akademi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum yetersizlik, akıl sağlığında zayıflık ve hoş olmayan duygular hissettirmektedir. Bilgi arama sürecinde kaygı normal bir duygu

olarak kabul edilirken arama sürecinin herhangi bir aşamasında meydana gelebilmektedir. Kaygının en önemli nedeni bilgi kaynaklarına yatkınlık, bilginin güvenirliliği ve alınan bilginin kalitesidir. Erfanmanesh (2012) bilgi kalitesi kaygının ortaya çıkmasındaki en önemli faktör olarak görmektedir. Bilgisayar ve internet becerilerindeki engel faktörü bu becerilerin kullanılmasındaki yetersizliklerin kaygıya dönüşümü konusunda faklı bulgular vardır. Erfanmanesh (2012) çalışmasında bilgisayarların kaygı üzerinde düşük bir etkisi olduğu sonucuna varılırken Rafiei ve Jafari (2011) bilgisayarların insanlar ve kaygı üzerinde hiçbir etkisi olmadığı sonucuna varmışlardır.

Aghaei ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada elde edilen sonuçlara göre kaygı seviyesinde ilgili altı faktör içerisinde en önemli kaygı kaynağının araştırma konusu seçimi olduğunu görülmektedir. En az önem taşıyan kaygı kaynağının ise bilgisayar ve internet becerileri olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma konusu seçiminin en önemli ve en zor aşama olduğu belirtilirken ilgili okulun Tıp Fakültesinde öğretim üyelerinin yoğun programı sebebiyle öğrencilerin araştırma konusunda daha az yardım aldığı aktarılmıştır. İlgili çalışmanın sonuçlarına göre kadınların erkeklere oranla kaygı seviyesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç kadınların genel kaygı seviyelerinin daha yüksek olduğu ile açıklanabilir. Kaygı durumu ortalamanın altında olmasına rağmen öğrenciler üzerinde kaygının azaltılabilmesi için bilgi okuryazarlığı şeklinde iki kredilik bir ders faydalı olacağından bahsedilmiştir. Kütüphane hizmetlerinin ve kaynaklarının geliştirilmesi, kaygı seviyesini düşürmede etkili olabileceği gibi kız öğrencilerin genel kaygı durumlarını aza indirgemek için deneyimli danışmanların yardımı alınabileceği dile getirilmiştir (Aghaei ve diğerleri, 2017, s. 6).

Malezya'nın Kuala Lumpur şehrinin Araştırma Üniversitesi'nde lisansüstü öğrencileri arasındaki bilgi arama kaygısı ilişkisi ve yaygınlığını tespit etme amaçlı 11.000 öğrenciden 375 öğrenciye "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği" kullanılarak 38 soruluk anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre bilgi arama kaygısının farklı derecelerde yaygın olduğu görülmüştür. Farklı demografik etkenler, cinsiyet, eğitim seviyesi, yaş ve kütüphane kullanım sıklığının bilgi arama kaygısı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Milliyet, alınan bilgi okuryazarlığı becerisi eğitimi, akademik alan ve internet

kullanımı ile bilgi arama kaygısı arasında bir ilişki bulunmamıştır (Erfanmanesh, Abrizah ve Abdul Karim, 2014b).

3.6.3 Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği

Bilgi arama kaygısı ölçeğinin oluşumunda etki eden çalışmalar kronolojik sırası ile aşağıda verilmiştir:

1986 yılında Melon kaygı durumu ve kütüphane kaygısından bahsetmiştir.

1991 yılında Kuhlthau "Bilgi Arama Süreci" (ISP) modelini geliştirmiştir.

1992 yılında Bostick 43 maddelik "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni (LAS) geliştirmiştir.

2001 yılında Shoham ve Mizrachi 43 maddeden oluşan "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni 35 maddeye indirerek araştırmalarında uygulamışlardır.

2002 yılında Kacker "Bilgi Araştırma Performansı Ölçeği"ni geliştirmiştir.

2003 yılında Van Kampen "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni geliştirerek 43 maddeden 54 maddeye çıkartarak "Çok Boyutlu Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni (MLAS) geliştirmiştir.

2010 yılında Noor ve Ansari "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni geliştirerek 43 maddeden 49 maddeye çıkartarak çalışmalarında uygulamışlardır.

2011 yılında Swigon "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni geliştirerek 43 maddeden 46 maddeye çıkartarak "Polonya Kütüphane Kaygı Ölçeği" (Poland Library Anxiety Scale - P-LAS)"ni geliştirmiştir.

2011 yılında Anwar ve arkadaşları "Kütüphane Kaygı Ölçeği"ni tekrar geliştirerek 43 maddeden 80 maddeye çıkartarak "Kuveyt Üniversitesi Kaygı Ölçeği"ni (Anwar Qalaf Ansari Kandari - AQAK) geliştirmişlerdir. Pilot çalışma sonucunda 40 ifadeli 5'li likert ölçeği son halini almıştır.

Erfanmanesh 2011 yılında *Çok Boyutlu Kütüphane Kaygısı Ölçeğini* doğrulamış, ardından 2012 yılında yapmış olduğu doktora tezinde "Lisansüstü öğrenciler arasında bilgi arama kaygısının araştırılması: çok boyutlu bir ölçeğin geliştirilmesi ve doğrulanması" 38 maddelik ölçek elde etmiştir. Daha sonra Erfanmanesh ve arkadaşları 2012 yılında 47 maddelik "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ni (ISAS) geliştirmiştir.

Erfanmanesh, Abdullah ve Karim'in 2014 yılında yapmış oldukları araştırmada arama sürecinde duygu ve duygularla ilgili literatürün kapsamlı bir taraması yapmışlardır. Kütüphanelerde ya da bilgi merkezlerinde bilgi arama sürecinde öğrencilerin yaşadıkları kaygıyı değerlendirmek için şimdiye kadar bir ölçek geliştirilmediğinden bahsetmişlerdir. Çalışmada Bilgi Arama Kaygısı Ölçeğini (ISAS) geliştirmişlerdir.

Alahakoon, yapmış olduğu bir çalışmada Peradeniya Üniversitesi lisans öğrencilerine bilgi arama kaygısı ölçeğini uygulamış ve elde ettiği bulgular sonucunda ölçeğin Güney Asya bölgesindeki tüm üniversite kütüphanelerini ilgilendirdiğinden bahsetmiştir. Bilgi arama kaygısı ölçeğinin geçerliliğini ve güvenirliliğini doğrulayan Alahakoon bu ölçeğin diğer üniversite öğrencilerinin bilgi arama kaygısını belirlemek için gelecekteki çalışmalarda kullanılabileceğini savunmuştur (Alahakoon, 2017).

Yukarıda kronolojik olarak verilen kütüphane ile ilişkili kaygı ölçekleri ile de ortak yanı olan bilgi arama kaygısı ölçeğinde kaygıya neden olan engeller altı başlık altında toplanmıştır. Bu engeller aşağıdaki başlıklar altında açıklanmaya çalışılmıştır.

3.6.3.1 Kütüphanelerle İlgili Engeller

Kullanıcıların kütüphane kullanımı ve bilgi arama esnasında, kendisini kütüphane içinde güvensiz veya rahatsız hissetmesiyle olumsuz duygular oluşabilmektedir. Kampen, kütüphane ile rahatlığın "öğrencilerin kütüphaneyi ne kadar güvenli, güvenli, misafirperver ve tehditkâr olmayan olarak algıladıkları" anlamına geldiğini belirtmiştir (Kampen, 2004, s. 29). Kütüphaneler ile ilgili engellerin oluşumunda rol oynayan etmenlerden bazıları şöyle sıralanmıştır. Kütüphanenin yetersiz havalandırması, rahat olmayan koltuklar, yetersiz çalışma alanı, aşırı veya düşük seviyede ısı veya sıcaklık, fotokopi makinesinin eksikliği, yetersiz materyal ve referans kitapların eksiliği, dolap yetersizliği, kalabalık ve iç içe ortam, yetersiz güvenlik ve hırsızlık olayları, çalışma saatlerinin kısıtlı olması, yiyecek ve içecek teminindeki problem gibi nedenler kullanıcılar üzerinde olumsuz bir takım duygular meydana getirmektedir (Erfanmanesh, 2012, ss. 36-37).

Andrews, kütüphanelerle ilgili engelleri şöyle belirtmiştir: "katalogla ilgili sorunlar", "kitapların yerini belirleme sorunları", "sınıflandırma şeması", "kütüphane düzeni", "kütüphane hizmetleri hakkında algılanan bilgi eksikliği" ve "yardım isteme isteksizliği", "kayıp kitaplar". Ayrıca kütüphane olanaklarından ve bilgi kaynakları

hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları için kullanıcılar sorunlar yaşayabilmektedir (Andrews, 1991, s. 7).

Kütüphanelerde kullanıcıların ihtiyaçlarını anlamak ve hizmetlerini geliştirmek için farklı değerlendirme ölçütleri kullanılmaktadır. Bunun için en iyi değerlendirme aracı olan anket yöntemi daha sık tercih edilmektedir. LibQUAL + (Kütüphane Hizmet Kalitesi Ölçeği) Araştırma Kütüphaneleri Derneği tarafından sunulan web tabanlı bir ankettir. Bu anket kütüphanelerin kütüphane hizmetlerini değerlendirip iyileştirmesine, organizasyon kültürünü değiştirmesine ve kütüphanenin pazarlamasına yardımcı olmaktadır (Karahan ve Kayabaşı, 2013).

3.6.3.2 Bilgi Kaynakları ile İlgili Engeller

Günümüzde bilgi teknolojileri sayesinde internet ortamında sayılamayacak derecede bilgi üretimi gerçekleşmektedir. Bilginin üretimi ve bilimsel bilginin erişimi bağımsız ortamda gerçekleştirilir (Ortaş, 2018). Doğru bilgiye erişmenin en güvenilir yollarından bir tanesi bilgi merkezleri ve kütüphane kaynaklarıdır. Gereksinim duyulan bilgiye erişmek için tarama stratejilerini bilmeyi gerektirmektedir. Aranan bilimsel bilginin sınıflandırılması, türü, teknolojisi, sistemin organizasyon şemasının bilinmesi bilgiye erişim yolunda önemli adımlardandır. Kullanıcının veya araştırmacının "bilgi okuryazar" becerisine sahip olması tüm bu adımları doğru kullanabilmesine bağlıdır.

Bilgi edinme sürecinde yetersiz bilgi kaynakların veya çok sayıda bilgi kaynağın arasında kalan kullanıcıların kaygı yaşayabileceği düşüncesi birçok yazar tarafından desteklenmiştir. Yetersiz sayıda kitap ve referans materyali olmaması, ilgili bilgi kaynakların eksikliği, kitap dışı materyalin azlığı, sınırlı sayıda ders materyaline sahip kütüphanenin aynı dersi alan öğrenciler arasında yaşanan endişe durumu kaygıya neden olmaktadır. Aynı zamanda çok fazla bilgi kaynağı keşfetme kullanıcının seçim yapmasını zorlaştırmakta ve kafa karışıklığına sebebiyet vermektedir (Erfanmanesh, 2012, s. 33). Aktarılan bu durumlar bilgi arama kaygısının oluşmasına neden olabileceğinden tüm kütüphanecilerin farkında olması gereken bir önemli bir konudur (Jiao ve Onwuegbuzie, 1998).

Kullanıcıların bilgi kaynaklarına aşina olmama durumu, bilgi kaynakların dağınıklığı, güncellik durumu, kaynakların kalitesi ve kaynakların kullanılabilirliği durumu bilgi

arama sürecinde kaygı ve belirsizliğin nedenleri arasında gösterilmektedir. Ayrıca bilgi arama sürecinde elde edilen bilgi kaynaklarının kalitesi ve uygunluğunun değerlendirilmesi potansiyel bir kaygı nedeni olarak belirtmişlerdir (Chowdhury ve Gibb, 2009).

3.6.3.3 Bilgisayar, İnternet ve Elektronik Kaynaklarla İlgili Engeller

Kohrman (2003)'a göre kullanıcılar bilgi arama esnasında gerekli bilgi kaynaklarına hızlı erişim sağlanamadığında, aranan kaynakların erişiminde farklı teknolojilere ihtiyaç duyulduğunda kullanıcılar gergin ve endişeli tutum sergileyebilmektedir (Kohrman, 2003'ten aktaran Erfanmanesh, 2012, s. 36). Yine bilgi kaynaklarına ve bilgi teknolojilerine aşina olmama gibi sebepler bilgi arama sürecinde olası kaygıya neden olarak gösterilmiştir. Yapılan çalışmalarda bilgisayar ve internet becerisinin eksikliği öğrencilerin araştırmalarıyla ilgili bilgi ararken kaygılarını artırdığı yönündedir (Kampen, 2003'ten aktaran; Erfanmanesh, 2012, s. 35).

Abouelenein, 2017 yılında öğretim üyelerinin elektronik bilgi kaynağı ihtiyaçlarının karşılanması teması ile yaptığı araştırmada öğretim üyelerinin elektronik bilgi kaynakları merkezlerini kullanmasını engelleyen birtakım sorunlara değinmiştir. Bilimsel araştırma faaliyetleri yürütmek için uygun yerlerin olmaması, öğretim üyelerine destek sağlayabilecek teknisyenlerin olmaması, gerekli elektronik bilgilerin erişilebilir olmaması, erişilmek istenilen bilgilerin her zaman ulaşılabilir olmaması gibi engeller kayda alınmıştır.

3.6.3.4 Teknik Engeller

Bilgi teknolojilerinin hızla artması ve değişime uğraması ile kullanıcıların bu duruma uyum sağlayamamasıyla duyulan endişe bilgi arama kaygısına sebep olabilmektedir. Bilgi kaynaklarına erişebilmek için farklı teknolojilerin gereksinimi, bilgi teknolojilerindeki donanım ve yazılımın hızlı değişimi, bilgi arama esnasında bilgi teknoloji aletlerine zarar verme korkusu, sistemde meydana gelen hatalar ve yavaş internet bağlantısı gibi nedenler bilgi arama kaygısını daha da artırmaktadır (Erfanmanesh, 2012, s. 94).

Jiao, Onwuegbuzie ve Bostick'in 2004 yılında yapmış oldukları çalışmanın sonucuna göre eğitimsel müdahalenin, teknik engellerin neden olduğu kaygıyı etkilemediği görülmüştür. Bu tür bir kaygı, sınırlı sayıda bilgisayar, düşük hızlı internet, kütüphane

teknolojilerindeki hızlı değişim, teknolojik makinelere zarar verme korkusu, bilgisayar ve internet ile ilgili teknik terimler gibi farklı faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkan Covid-19 bulaşıcı hastalığı, Dünya Sağlık Örgütünün (WHO) 11 Mart 2020 tarihinden itibaren bu sürecin bir salgın/pandemi olduğu ilan etmesi süreci ile birçok kişinin sosyal hayatında değişiklikler ve kısıtlamalar meydana getirmiştir. Bahsi geçen pandemi hastalığının kaygı durumunu artırdığı bir gerçektir (Doğan ve Düzel, 2020). Tüm yaşantıyı derinden etkileyen pandemiden kütüphanelerde etkilenmiştir. Kütüphane olanaklarından olan veri tabanları ve OPAC (Online Public Access Catalog) ara yüzü kullanımı belirli bir teknik bilgiyi gerektirmektedir. Bilgi teknolojilerine ve kütüphane kullanımı bilgisine aşina olamama gibi durumlar kullanıcılarda tedirginlik ve kaygı durumuna neden olabilmektedir. Pandemi döneminde birçok kişi artık uzaktan erişim sistemlerini kullanmak durumunda kalmıştır. Bununla beraber kütüphane sistemlerine uzaktan erişimde problem yaşayan kullanıcılar göz önünde bulundurulduğunda bireylerin teknolojik bilgisi ve teknolojiye yatkınlık seviyesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır (McPherson, 2015, ss. 318-319).

3.6.3.5 Erişim ile İlgili Engeller

Bilimsel bilgiyi üretmek, paylaşmak ve yaymak gün geçtikçe daha da zorlaşmıştır. Yapay zekânın ve endüstri 4,0 devriminin getirdikleri teknolojik kolaylıklarla birlikte internet ortamında sayısız bilginin içerisinden kullanıcının aradığı bilimsel bilgiye erişmek zorlaşmıştır. Güvenilir bilgiye erişim yolu olan kütüphane ve bilgi merkezlerinin önemi her geçen gün daha da artmaktadır (Ortaş, 2018).

Omran, kullanıcıların araştırmaları için ihtiyaç duydukları tam metin kaynaklara erişimleri olmadığında öğrencilerin gerginlik ve endişe yaşadıklarını tespit etmiştir. Kütüphanelerde ve bilgi sistemlerinde bilgi arama sırasında yaşanan diğer olası kaygı sebeplerini "bilgi teknolojilerindeki hızlı değişimler", "sistem arızasına neden olan hatalardan korkma", "internet içeriklerinin tutarsızlığı", "bilgisayar eksikliği", "bilgisayar ve internet jargonlarına hâkim olamama" durumlarına bağlamıştır (Ben Omran, 2001, ss. 32-33). Bunların yanı sıra bilgi aramak için uygun elektronik aracı seçmek, uygun arama sorgusunu formüle etmek ve istenen yanıtları üretmek için uygun arama komutunu kullanmak da bilgi arama sürecinde potansiyel kaygı nedenleri

arasında sayılmaktadır (Onwuegbuzie, Jiao ve Bostick, 2004; Erfanmanesh, 2012, ss. 38-39).

Çal'a (2016) göre bilgiye erişim yolunda bilimsel bilginin baskılanmasının sebepleri arasında bilimsel bilginin ticarileştirilmesi ve metalaştırılması olarak gösterilmektedir. Bilimin kâr amacıyla yapılmaması gerektiği, üniversiteler gibi kamu kurumlarının da bedelsiz bir şekilde bilgiyi kullanıcılarına ağ erişimli bağlantılarla sağlaması gerektiğini vurgulamıştır. Kamu kurumların bilimsel bilgiyi, teknolojinin getirdiği kolaylıkla yayabilme olanağı varken bu bilincin gelişmemesinden yakınmaktadır.

Bilgiye erişim yolundaki engellerin azaltılması için üniversitelerde öncelikli alanların başında kütüphane ve bilgi merkezleri olmalıdır. Daha sonra bilgi işlem merkezlerinin veri sağlama ve teknolojinin getirdiği kolaylıkları sağlamak adına gerekli yazım ve donanım temininde öncelik verilmelidir. Yayınlarda açık erişimin önemi vurgulanmalı ve teşvik edilmelidir (Ortaş, 2018).

3.6.3.6 Konu Tanımlaması ile İlgili Engeller

Bilgi ihtiyacının belirlenmesi, neyin bilinmesi gerektiğine dair genel düşüncedir. Başka bir deyişle, eldeki görevle ilgili yanıt gerektiren belirli soruların rasyonel ve kesin tanımıdır. İnsanlar bazen bilmeleri gereken şeyin, yani bilgi ihtiyacının farkına varamazlar. Yetenekleri, bilgi ihtiyaçlarının farkında olma derecesine ve kesinliğine göre bu durum değişebilir. Bireyin bilgi ihtiyacını tanımlayan veya gerekli bilgiyi bulmasını sağlayan anahtar kelimelere göre süreç başlatılmaktadır. Ancak, arayan tarafından ifade edilen arama terimleri ile arama aracı tarafından kullanılan dizin terimleri arasındaki uyumsuzluk bilgi arayan kişiye hayal kırıklığı ve endişe getirebilir. Bilgi ihtiyacının uygun şekilde ortaya konması, ifade edilmesi ve kesin olarak tanımlanmasındaki zorluklar, bilgi kullanıcıları arasında rahatsızlık ve belirsizlik duygularına neden olabilmektedir (Naveed ve Anwar, 2020, s. 70).

Bilgi arama sürecinde ilk adım başlama ve hazırlık sürecidir. İkinci adım araştırma yapılacak konunun ve izlenecek yöntemlerin belirlenmesi yani konu tanımlamasıdır. Konunun tanımlanması ve araştırmaya başlama evresi ne kadar uzun sürerse kaygılanma durumu da o kadar artmaktadır (Çakmak, 2016, ss. 75-77).

Konu seçimindeki engellerin neden olduğu kaygı; konu seçimi, anahtar kelime seçimi, bilgi arama sürecinin başlaması gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır (Oberman,

1991). Konu seçimi kaygısı esas olarak arama sürecinden önce gelişmektedir. Ancak öğrenci uygun bilgi arama becerilerinden yararlanırsa kaygının önemli ölçüde azaldığı yapılan çalışmalarda bulgulanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin bilgi arama kaygısını azaltmak için kısa süreli eğitimler önerilmiştir (Nejad ve Shahreki, 2017).

Kütüphane kaygısı ile bilgi arama kaygısı aynı alanın konusu olmakla birlikte birbirleri ile ilişkili durumlardır. Yakından ilişkili bu iki olgunun aralarındaki en önemli fark kütüphane kaygısının kütüphane kullanımı ve çevresel etmenlerden etkilenmesi iken bilgi arama kaygısı daha kapsamlı olup kütüphane kaygısını da kapsayarak, koleksiyon, araştırma süreci ve bilgiye erişim konularında daha ön plandadır. Araştırmanın bir sonraki bölümünde Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygısı durumu ölçülmüş ve elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

4. BULGULAR

Çankaya Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin odak alındığı bu kullanıcı araştırması ile öğrencilerin, bilgiyi ararken ve kütüphane hizmetlerini kullanırken ne hissettikleri, kaygı durumu yaşayıp yaşamadıkları ile varsa bu kaygıya neyin sebep olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma 2018-2020 yılları arasında Sosyal ve Fen Bilimler Enstitüsünde lisansüstü eğitimine devam eden 618 yüksek lisans, 70 doktora öğrencisinin oluşturduğu evren üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bunlardan 291 yüksek lisans ve doktora öğrencisi örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmanın verileri öğrencilere yapılan anket tekniği ile elde edilmiştir. Veriler IBM SPSS 24.0 (Statistical Programming for Social Sciences) programı ile analize tabi tutulmuştur. İstatistiki testlerden ANOVA, T-testi, korelasyon, Cronbach's Alpha, Kolmogrov Smirnov testleri kullanılmıştır.

Çankaya Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora öğrencilerini hedef alındığı anket uygulaması, araştırmanın amaç, varsayım ve hedefleri doğrultusunda 13 demografik madde ve 47 ölçek maddesi ile toplamda 60 maddeden oluşturulmuştur. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgiler ile frekans tabloları ve kütüphane sistemlerinin kullanımına yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise Bilgi Arama Kaygısı Ölçeğinde yer alan 5'li likert tipindeki ifadelere yer verilmiştir. Bu bölümde ilkin katılımcıların demografik özellikleri ele alınmış daha sonra bilgi arama kaygısı ölçeğinin güvenirlik analizi verilmiş, ölçeğin faktör analizi yapılmıştır. Adından istatistiki testlere yer verilmiştir.

Ölçek maddeleri için güvenirlik analizi yapılmış ve verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Ölçeğin güvenli ve verilerin normal dağılım göstermesi sonucuna göre istatistiki testler yapılmıştır. Katılımcıların: Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Eğitim Aşaması, Bağlı bulunduğu Enstitü ve Akademik Görev değişkenleri için T-testi; Yaş, Ana Bilim Dalı, Çalışma Durumu, İngilizce Düzeyi ve Bilgisayar Beceri Düzeyi için ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinde Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. ANOVA ve T-testi sonuçlarında; Kişi/Madde sayısı (N), Ortalaması (X), Standart Sapması (SS), testin F değeri ve P değeri olarak gösterilmiştir. Alt ölçekler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için kullanılan Korelasyon analizinde alt ölçeklerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve aralarındaki korelasyon değerleri belirtilmiştir (Nakip ve Yaraş, 2017).

4.1 Demografik Özellikler - Frekans Tabloları

Tablo 4.1: Yaş aralığı ve cinsiyet dağılımı

Yaş Aralığı	F (Sıklık)	% (Yüzde)
23-26 yaş	80	27,5
27-30 yaş	91	31,3
31-34 yaş	79	27,1
35 yaş ve üzeri	41	14,1
Toplam	291	100,0
Cinsiyet	F (Sıklık)	% (Yüzde)
Erkek	150	51,5
Kız	141	48,5
Toplam	291	100,0

Tablo 4.1'de yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %27,5'i (f=80) 23-26 yaş, %31,3'ü (f=91) 27-30 yaş, %27,1'i (f=79) 31-34 yaş, %14,1'i (f=41) 35 yaş ve üzeridir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu 30 yaş ve altındaki grup oluşturmaktadır. Katılanların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %51,5'i (f=150) erkek, %48,5'i (f=141) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu az farkla erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 4.2: Eğitim düzeyi ve aşaması

Eğitim Düzeyi	F	%
Yüksek Lisans	273	93,8
Doktora	18	6,2
Toplam	291	100,0
Lisansüstü Eğitim Programının Aşaması	F	%
Ders	116	39,9
Tez	175	60,1
Toplam	291	100,0

Tablo 4.2'de yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %93,8'i (f=273) yüksek lisans, %6,2'si (f=18) doktora öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu yüksek lisans öğrenimi gören öğrencilerdir.

Katılanların lisansüstü eğitim programının hangi aşamasında olduğuna yönelik verilere bakıldığında, %39,9'unun (f=116) ders, %60,1'inin (f=175) tez döneminde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu tez döneminde olan öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 4.2).

Tablo 4.3: Kayıtlı olunan enstitü ve fakülte bilgisi

Kayıtlı Olunan Enstitü	F	%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	149	51,2
Fen Bilimleri Enstitüsü	142	48,8
Toplam	291	100,0
Fakülteler	F	%
Mühendislik	99	34,0
Hukuk	65	22,3
İktisadi İdari Bilimler	71	24,4
Mimarlık	43	14,8
Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	4,5
Toplam	291	100,0

Tablo 4.3'de yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %51,2'si (f=149) sosyal bilimler enstitüsü, %48,8'i (f=142) fen bilimleri enstitüsüne kayıtlı olan öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu az farkla sosyal bilimler enstitüsüne bağlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %34,0'ü (f=99) Mühendislik Fakültesine, %22,3'ü (f=65) Hukuk Fakültesine, %24,4'ü (f=71) İktisadi İdari Bilimler Fakültesine, %14,8'i (f=43) Mimarlık Fakültesine, %4,5'i (f=13) Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesine kayıtlıdır.

Tablo 4.4: Akademik görev ve bir işte çalışma durumu

Akademik Görev Durumu	F	%
Evet	17	5,8
Hayır	274	94,2
Toplam	291	100,0
İşte Çalışma Durumu	F	%
Çalışmıyorum	113	38,9
Yarı zamanlı bir işte çalışıyorum	58	19,9
Tam zamanlı bir işte çalışıyorum	120	41,2
Toplam	291	100,0

Katılımcılara bir işten çalışma durumu ve akademik görevde bulunma durumuna ilişkin sorular da sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre üniversitede akademik görevinin var olduğuna evet diyenlerin oranı %5,8'i (f=17), hayır diyenlerin oranı %94,2 (f=274)'dir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun akademik görevi bulunmamaktadır. Akademi dışında katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde %38,9'u (f=113) çalışmıyor, %19,9'u (f=58) yarı zamanlı bir işte çalışıyor, %41,2'si (f=120) tam zamanlı bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu yarı veya tam zamanlı olarak bir işte çalışmaktadır (Tablo 4.4).

Tablo 4.5: İngilizce dil bilgi düzeyi

İngilizce Dil Bilgi Düzeyi	F	%
Orta	39	13,4
İyi	135	46,4
Çok İyi	117	40,2
Toplam	291	100,0

Tablo 4.5'te yer alan verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin %13,4'ü (f=39) orta, %46,4'ü (f=135) iyi, %40,2'si (f=117) çok iyi düzeyde İngilizce dil bilgisine sahip öğrencilerdir. Katılımcıların yanıtlarına göre İngilizce bilgi düzeyi büyük oranda iyi ve çok iyi seviyelerindedir.

Tablo 4.6: Bilgisayar bilgi düzeyi ve internet kullanım sıklığı

Bilgisayar Bilgi Düzeyi	F	%
Orta	21	7,2
İyi	93	32,0
Çok İyi	177	60,8
Toplam	291	100,0
İnternet Kullanım Sıklığı	F	%
Nadiren	1	,3
Bazen	1	,3
Sık	75	25,8
Çok Sık	214	73,6
Toplam	291	100,0

Tablo 4.7: Kütüphaneye uğrama sıklığı ve basılı kaynakları kullanma sıklığı

Kütüphaneye Uğrama Sıklığı	F	%
Hiç	40	13,7
Nadiren	78	26,9
Bazen	89	30,6
Sık	65	22,3
Çok Sık	19	6,5
Toplam	291	100,0
Kütüphane Basılı Kaynakların Kullanım Sıklığı	F	%
Hiç	44	15,1
Nadiren	79	27,2
Bazen	88	30,2
Sık	57	19,6
Çok Sık	23	7,9
Toplam	291	100,0

Katılımcıların bilgisayar bilgi düzeylerine bakıldığında katılımcıların %7,2'si (f=21) orta, %32,0'si (f=93) iyi, %60,8'i (f=177) çok iyi düzeyde bilgisayar bilgisine sahiptir. Katılımcıların bilgisayar bilgi düzeyi büyük oranda iyi ve çok iyi seviyelerindedir.

İnternet kullanım sıklığına bakıldığında katılımcıların %25,8'i (f=75) sık, %73,6'sı (f=214) çok sık internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların neredeyse tamamının internet kullanım sıklığı yüksek düzeydedir (Tablo 4.6).

Tablo 4.7'de katılımcıların kütüphaneye uğrama sıklığı ile kütüphanede basılı kaynakları kullanma sıklığı verilmiştir. Tabloya göre sık ve çok sık yanıtları birlikte değerlendirildiğinde kütüphaneyi sürekli ziyaret etme oranı %28,8'dir. Nadiren ve bazen yanıtları birlikte değerlendirildiğinde oran %57,5 etmektedir. Kütüphaneye uğramayanların oranı ise %13,7'dir. Katılımcıların çoğunluğunun kütüphaneye uğrama sıklığı düşük düzeydedir. Kütüphane basılı kaynaklarını kullanma durumunda da benzer bir oran söz konusudur. Nadiren ve bazen cevapları birlikte değerlendirildiğinde %57,4 etmektedir. Basılı kaynakları hiç kullanmayanların oranı 15,1'dir. Öğrencilerin kütüphane basılı kaynakları kullanım sıklığı düşük düzeyde bulunmuştur.

Tablo 4.8: Abone olunan elektronik kaynakların kullanım sıklığı

Abone Olunan Elektronik Kaynakların Kullanım Sıklığı	F	%
Hiç	51	17,5
Nadiren	34	11,7
Bazen	86	29,6
Sık	84	28,8
Çok Sık	36	12,4
Toplam	291	100,0
Abone Olunan Elektronik Kaynakların Evde Kullanım Sıklığı	**F**	**%**
Hiç	52	17,8
Nadiren	30	10,3
Bazen	89	30,6
Sık	82	28,2
Çok Sık	38	13,1
Toplam	291	100,0

Kütüphane ve basılı kaynakların kullanım sıklığı yanı sıra elektronik kaynakların kullanım durumu da sorgulanmıştır. Tablo 4.8'de yer alan verilere göre öğrencilerin %17,5'i (f=51) elektronik kaynakları hiç kullanmadığı görülmektedir. Sık ve çok sık kullananların oranı %41,2 (f=120)'dir. Bu oran basılı kaynakları kullananlardan yaklaşık %14 daha fazladır. Nadiren ve bazen seçenekleri (%41,3) de değerlendirildiğinde kütüphanedeki fiziki kaynaklara nazaran abone olunan elektronik kaynakların daha fazla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Abone olunan elektronik

kaynakların evde kullanım sıklığı da benzer bir dağılım söz konusudur. Kaynakların kullanım sıklığı ile evde kullanım sıklığının oranları birbirlerine çok yakındır.

Tablo 4.9: Kütüphane çevrimiçi genel erişim kataloğu ve web sitesinin kullanma sıklığı

Kütüphane Çevrimiçi Genel Erişim Kataloğunu Kullanma Sıklığı	F	%
Hiç	51	17,5
Nadiren	58	19,9
Bazen	76	26,2
Sık	89	30,6
Çok Sık	17	5,8
Toplam	291	100,0
Kütüphane Web Sitesinin Kullanım Sıklığı	**F**	**%**
Hiç	41	14,1
Nadiren	42	14,4
Bazen	104	35,7
Sık	84	28,9
Çok Sık	20	6,9
Toplam	291	100,0

Kütüphane çevrimiçi kütüphane kataloğu ve web sayfasının kullanım durumunun sorgulandığı soruların yanıtlarına bakıldığında kütüphane kataloğunu hiç kullanmayanların oranı %17,5, web sitesini kullanmayanların oranı %14,1'dir. Her iki kaynağı sık ve çok sık kullananların oranı %35,8 dir (Tablo 4.9).

Tablo 4.10: Konu belirlerken kütüphanenin basılı ve elektronik kaynakların kullanım sıklığı

Konu Belirlerken Kütüphanenin Basılı ve Elektronik Kaynakların Kullanım Sıklığı	F	%
Hiç	40	13,7
Nadiren	70	24,1
Bazen	68	23,4
Sık	85	29,2
Çok Sık	28	9,6
Toplam	291	100,0

Tablo 4.10'da yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %13,7'si (f=40) bir araştırma konusu belirlerken kütüphanenin basılı ve elektronik kayanlarını hiç kullanmamaktadır. Kütüphanenin sahip olduğu bilgi kaynaklarını sık ve çok sık kullananların oranı %38,8'dir. Nadiren ve bazen kullananların oranı ise %47,5'tir.

Tablo 4.11: Kütüphaneciden yardım alma durumu

Kütüphaneciden Yardım Alma Durumu	F	%
Hiç	45	15,5
Nadiren	79	27,2
Bazen	95	32,6
Sık	62	21,3
Çok Sık	10	3,4
Toplam	291	100,0

Araştırma sürecinde gereksinim duyulan bilgiyi bulma ve elde etme konusunda kütüphanecilerin rolü büyüktür. Lisansüstü öğrencilerin araştırmalarında kütüphaneciden yardım isteme durumunun sorgulandığı soruda hiç yardım istemeyenlerin oranı %15,5 sık ve çok sık yardım talep edenlerin oranı %24,7'dir. Kütüphane ve kaynaklarını kullanımı ile ilgili değişkenler ile kıyaslandığında öğrencilerin kütüphaneciden yardım isteme oranı nispeten daha düşüktür (Tablo 4.11).

Tablo 4.12: Kütüphane kullanım eğitimi

Kütüphane kullanımı eğitimi (kütüphane hizmetleri, düzeni, yararlanma koşulları, koleksiyon yapısı vb.)	F	%
Kütüphaneden	122	36,0
Araştırma Yöntemleri Dersinde	9	2,7
Diğer Derslerde	4	1,2
Hocalarımdan	34	10,0
Arkadaşlarımdan	50	14,7
Kendi Kendime	120	35,4
Toplam	339	100,0

Kütüphane kullanımına yönelik eğitimi nasıl edindiklerine yönelik soruya verilen yanıtlara bakıldığında kütüphane aracılığı ile eğitimi alanların oranı %36 (f=122), kendi kendine öğrenenlerin oranı %35,4'tür. Katılımcılar, kütüphane kullanım eğitimini genellikle kütüphane tarafından ya da kendi çabalarıyla edinmişlerdir (Tablo 4.12). Konu seçimi ve tanımlama eğitiminin alınmasında ise hocaların etkisi daha fazladır (%37,5). Ankete katılım sağlayan öğrenciler, konu seçimi ve tanımlama eğitimini en çok hocalarından öğrenmişlerdir (Tablo 4.13). Yine burada kendi kendine bu beceriyi edinme oranı azımsanamayacak derecedir (%27). Kütüphaneden bu eğitimi alma oranı %8,5 olup düşük bulunmuştur. Bilgi kaynakları özellikleri ve kullanma eğitimini edinme durumuna bakıldığında kendi kendine öğrenenlerin oranı %27, hocalardan öğrenenlerin oranı %37,5'tir. Kütüphane aracılığı ile veya araştırma

yöntemleri dersinde öğrenenlerin oranı %12'ye yakındır. Katılımcılar, bilgi kaynakları özelliklerini ve kullanma eğitimini en çok kendi çabaları ile öğrenmişlerdir (Tablo 4.13).

Tablo 4.13: Konu seçimi ve tanımlama ile bilgi kaynakları özellikleri ve kullanma eğitimi

Konu Seçimi ve Tanımlama Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	29	8,5
Araştırma Yöntemleri Dersinde	25	7,3
Diğer Derslerde	14	4,1
Hocalarımdan	128	37,5
Arkadaşlarımdan	53	15,6
Kendi Kendime	92	27,0
Toplam	341	100,0
Bilgi Kaynakları Özellikleri ve Kullanma Eğitimi	**F**	
Kütüphaneden	39	11,9
Araştırma Yöntemleri Dersinde	38	11,6
Diğer Derslerde	5	1,5
Hocalarımdan	77	23,5
Arkadaşlarımdan	70	21,4
Kendi Kendime	98	30,1
Toplam	327	100,0

Uygulanan anket kapsamında kütüphanenin basılı kaynaklarına, abone olunan elektronik kaynaklarına, çevrimiçi katalog ve web sayfasına erişim ve kullanma eğitiminin nasıl edinildiği öğrenilmek istenmiştir. Buna yönelik yöneltilen sorulara katılımcıların verdikleri yanıtlar değerlendirildiğine öğrencilerin kendi çabaları ve kütüphaneden öğrenme durumu daha çok ön plana çıkmaktadır. Eğitim ve erişim durumunu kütüphaneden edinme durumlarına bakıldığında bu oran %35 ile %38 arasında değişmektedir. Kendi kendine öğrenme çabasını gösterenlerin oranı %31 ile %45 arasında değişmektedir. Konu seçimi ve bilgi kaynaklarının özelliklerini öğrenme durumlarından farklı olarak bilgi erişim kaynaklarını kullanma eğitimini daha çok kendi çabaları ve kütüphaneden edindikleri anlaşılmaktadır (Tablo 4.14).

Bilgi erişiminde etkinliği yüksek olan kütüphane, kütüphaneci ve bilgi erişim kaynakları unsurlardan farklı olarak internet arama motorlarının kullanım ve eğitiminin edinme durumunda kullanıcıların büyük bir oranı (%58,3) kendi çabaları ile elde etmişlerdir (Tablo 4.15).

Tablo 4.14: Kütüphane bilgi erişim kaynaklarına erişim ve kullanma eğitimi

Kütüphane Basılı Kaynaklarına Erişim ve Kullanma Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	122	38,7
Araştırma Yöntemleri Dersinde	8	2,5
Diğer Derslerde	5	1,6
Hocalarımdan	39	12,4
Arkadaşlarımdan	43	13,7
Kendi Kendime	98	31,1
Toplam	315	100,0
Kütüphanenin Abone Olduğu Elektronik Kaynaklarına Erişim ve Kullanma Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	112	36,8
Araştırma Yöntemleri Dersinde	6	2,0
Diğer Derslerde	3	1,0
Hocalarımdan	38	12,5
Arkadaşlarımdan	48	15,8
Kendi Kendime	97	31,9
Toplam	304	100,0
Kütüphane Çevrimiçi Kataloğunu Kullanma Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	105	36,0
Araştırma Yöntemleri Dersinde	4	1,4
Diğer Derslerde	5	1,7
Hocalarımdan	24	8,2
Arkadaşlarımdan	20	6,8
Kendi Kendime	134	45,9
Toplam	292	100,0
Kütüphane Web Sayfası Tanıtımı ve Kullanma Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	102	35,4
Araştırma Yöntemleri Dersinde	5	1,7
Diğer Derslerde	0	0,0
Hocalarımdan	23	8,0
Arkadaşlarımdan	32	11,1
Kendi Kendime	126	43,8
Toplam	288	100,0

Tablo 4.15: İnternet arama motorları özellikleri ve kullanma eğitimi

İnternet Arama Motorları Özellikleri ve Kullanma Eğitimi	F	%
Kütüphaneden	47	15,1
Araştırma Yöntemleri Dersinde	3	1,0
Diğer Derslerde	9	2,9
Hocalarımdan	30	9,6
Arkadaşlarımdan	41	13,1
Kendi Kendime	182	58,3
Toplam	312	100,0

Araştırmanın bundan sonraki bölümünde anket verilerinin güvenirlilik analizi, faktör analizi, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi sonuçları verilmiştir. Daha sonra "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ni oluşturan 6 temel faktöre göre anlamlılık test

sonuçlarına yer verilmiştir. Son olarak "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ni oluşturan 47 ifadeye verilen cevap tabloları ile normallik testlerine ve korelasyon analizine yer verilmiştir.

4.2 Güvenirlilik Analizi

Yapılan analizlerin güven aralığı %95 düzeyinde değerlendirmeye alınmış ve istatistiksel anlamlılık seviyesi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliği analiz edilerek "Cronbach's Alpha" değeri ve analize dâhil edilen soru sayısı olarak gösterilmiştir. Betimleyici analizde kişi sayısı/sıklık (frekans "F") ve yüzde (%) kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı Kolmogrov Smirnov Test kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen test verileri sonucunda ilgili ölçek verileri normal dağılım gösterdiği için istatistiksel analiz için parametrik testler uygulanmıştır.

Tablo 4.16: Güvenirlilik analizi

	Cronbach's Alpha	N
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	0,890	13
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller	0,874	6
Kütüphaneyle ilgili engeller	0,895	11
Erişim (Bilgi arama) ile ilgili engeller	0,798	6
Teknolojik engeller	0,811	6
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	0,751	5

Bilgi arama kaygısı ölçeğine ait 6 faktörün başlıklara göre güvenirlilik analiz (Cronbach's Alpha) dağılımı şu şekildedir. 13 sorudan oluşan "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller", 6 sorudan oluşan "Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller", 11 sorudan oluşan "Kütüphaneyle ilgili engeller" ve 6 sorudan oluşan "Teknik engeller" alt ölçeklerinin Cronbachs Alpha değerleri 0,80 den yüksek olduğundan dolayı "yüksek derecede güvenilir"; 6 sorudan oluşan "Erişim ile ilgili engeller" ve 5 sorudan oluşan "Konu tanımlaması ile ilgili engeller" alt ölçeklerinin Cronbachs Alpha değerleri 0,60-0,80 aralığında bulunduğundan dolayı "oldukça güvenilir" olarak sınıflandırılmıştır (Terzi, 2017, s. 148).

4.3 Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Test Analizi

Tablo 4.17'de yer alan verilere göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi örneklemdeki verilerin yeterliliğini ölçmek ve faktör analizin geçerliliğini önden kontrol etmek için

kullanan yaygın bir yöntemdir. İstatistiki olarak 0 ile 1 arasında değere sahiptir. Test sonucunda değer 1'e ne kadar yakınsa faktör analiz sonucu için belirgin ve güvenilir faktörlerin toplandığını göstermektedir (Çakmak, 2016, s. 197; Nakip ve Yaraş, 2017, s. 536). Tablo 4.17'de yer alan verilere göre KMO = 0,927> 0,60 ön koşulu sağlanmış ve "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği" 6 alt ölçekte toplanmıştır. Bu alt ölçekler toplam varyansın %64,06'sını açıklamaktadır. "Sig." = P < ,005 "P" değeri küçüldükçe istatistiksel olarak anlamlı farklılığın kanıtı artmaktadır (Kul, y.y.).

Tablo 4.17: Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett test sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Yeterlilik Ölçüsü		,927
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki-Kare	11171,139
	df (Serbestlik derecesi)	1081
	Sig. (Anlamlılık)	,000

4.4 Faktör Analizi

Yöntem olarak bilgi arama kaygısını ölçen toplam 47 ifade faktör analizine tabi tutulmuş ve verimax döngüsü ile bu ifadeler 6 faktöre indirgenmiştir. Daha önce yapılan çalışma örnek alınıp 1. faktöre isabet eden 13 ifadenin ortak yönlerine bakılarak isimlendirilmiştir. Bu işlem diğer faktörler içinde uygulanmıştır. KMO ve Barlet testinde KMO = 0,927>0,60 ön koşulu sağlanmış ve "Bilgi arama kaygısı ölçeği" 6 alt faktörde toplanmıştır. Bu alt faktörler toplam varyansın (değişimin) %64,06'sını açıklamaktadır. Sig. = P <0,005 P değeri küçüldükçe istatiksel olarak anlamlı farklılığın kanıtı artmaktadır (Kul, y.y.). P < değeri % 1000 de 5 oranında olduğu ve anlamlı olup % 64,06 oranının geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.18: Faktör dağılımı

Faktör	Soru No
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	4, 6, 7, 9, 12, 20, 23, 27, 34, 39, 41, 42, 47
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller	13, 17,18, 37, 43, 45
Kütüphaneyle ilgili engeller	10, 14, 22, 24, 25, 26, 32, 33, 36, 40, 46
Erişim ile ilgili engeller	15, 16, 21, 29, 35, 44
Teknik engeller	3, 8, 28, 30, 31, 38
Konu tanımlamayla ilgili engeller	1, 2, 5, 11, 19,

"Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde toplamda 47 soru yer almaktadır. Belirlenen 6 faktör ve madde sayısı:

1) Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller (13 madde)

2) Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller (6 madde)
3) Kütüphaneyle ilgili engeller (11 madde)
4) Erişim ile ilgili engeller (6 madde)
5) Teknik engeller (6 madde)
6) Konu tanımlamayla ilgili engeller (5 madde)

Tablo 4.19: Faktör analiz sonuçları – Açıklanan toplam varyans

	İlk Özdeğerler			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları			Kare Yüklemelerin Döndürme Toplamları		
Faktör	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	19,058	40,550	40,550	19,058	40,550	40,550	11,976	25,480	25,480
2	3,123	6,645	47,195	3,123	6,645	47,195	6,389	13,595	39,075
3	2,636	5,608	52,802	2,636	5,608	52,802	4,369	9,296	48,370
4	2,006	4,267	57,070	2,006	4,267	57,070	2,672	5,685	54,056
5	1,809	3,850	60,919	1,809	3,850	60,919	2,392	5,089	59,144
6	1,475	3,139	64,058	1,475	3,139	64,058	2,310	4,914	64,058

Ekstraksiyon Yöntemi: Maximum Likelihood (Maksimum olabilirlik)

Tablo 4.19'da yer alan verilere göre bilgi arama kaygısını ölçen 47 ifadenin 6 alt faktörde toplam varyans oranı %64,06'dır. İlk alt faktör toplam varyansın %40,5'ini ikinci alt faktör toplam varyansın %6,6'sını, üçüncü alt faktör toplam varyansın %5,6'sını, dördüncü alt faktör toplam varyansın %4,3'ünü, beşinci alt faktör toplam varyansın %3,8'ini, altıncı alt faktör toplam varyansın %3,1'ini karşılamaktadır.

4.5 Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği ve Genel Cevap Durumu

Tablo 4.20: Bilgi arama kaygısı ölçek ifadelerine katılım oranları

	Yüzde				
Bilgi Arama Kaygısı Ölçek İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Araştırmam için genel bir konu seçerken kaygılanırım.	3,4	22,3	18,2	40,9	15,2
2. Genel bir konu seçmek, bilgi arama sürecinin zor kısmıdır.	3,8	7,6	10,7	59,8	18,1

	Yüzde				
Bilgi Arama Kaygısı Ölçek İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
3. Bilgi arama sürecinde meydana gelen mekanik sorunlar beni kaygılandırır.	13,7	11,0	15,8	43,6	15,9
4. Bilgiyi arama sürecinde konuyla alakasız kaynaklar bulduğumda kaygılanırım.	5,8	33,3	16,2	24,4	20,3
5. Odaklanabileceğim bir konu bulmak için genel bir araştırma yapmak beni kaygılandırır.	6,5	33,7	25,1	25,4	9,3
6. Bilgi kaynaklarına aşina olmamam, bilgi arama sürecinde kaygılanmama neden olur.	3,4	19,2	23,0	33,3	21,1
7. Erişilen bilgi kaynakları güvenilir olmadığında kaygılanırım.	4,1	20,3	13,4	45,7	16,5
8. Bilinmeyen bilgisayar hataları, bilgi arama sürecinde tedirgin olmama neden olur.	14,4	10,7	22,7	38,5	13,7
9. Bilgiyi arama sürecinde güvenilirliği düşük bilgi kaynaklarını bulmak beni sinirlendirir.	7,2	18,6	29,6	33,3	11,3
10. Üniversite kütüphanesinde bilgi kaynakları ararken, kütüphanenin mobilyalarından dolayı kaygılanırım.	33,7	34,4	12,4	15,1	4,4
11. Bilgi kaynaklarını aramaya nasıl başlayacağımdan emin değilim.	16,2	35,1	23,4	22,0	3,3
12. Erişilen bilgi kaynaklarının uygunluğuna karar vermek beni kaygılandırır.	9,3	25,8	24,4	30,5	10,0
13. Bilgi kaynaklarını aramak için bilgisayar kullanırken kendimi gergin hissederim.	34,7	28,9	11,7	18,9	5,8
14. Bilgi kaynaklarını ararken kütüphaneci ve kütüphane personelinin bana yardım edecek vakti yoktur.	22,3	26,5	21,6	25,1	4,5
15. Bilgi kaynaklarını ararken genellikle kaygı ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygulara kapılırım.	15,5	33,3	21,0	22,3	7,9
16. Bilgi kaynaklarını nasıl bulacağımı bilmediğim için utanıyorum.	36,1	28,9	13,7	15,5	5,8
17. Bilgiyi ararken elektronik kaynakları kullanmaktan rahatsızlık duyarım.	45,4	23,7	12,7	14,8	3,4
18. Bilgi kaynakları ararken çevrimiçi kaynakları kullanmaktan kendimi rahat hissetmem.	33,3	28,5	15,8	16,5	5,9
19. Spesifik bir konuya ilişkin bilgi toplamak beni kaygılandırır.	27,8	28,9	13,7	22,7	6,9
20. Erişilen bilgi kaynağının kalitesine ve güvenirliliğine karar vermek beni kaygılandırır.	14,1	22,3	23,0	32,3	8,3
21. Bilgi arama sürecinde gerekli bilgiye ulaşamamaktan endişelenirim.	18,2	13,1	21,6	33,3	13,8

	Yüzde				
Bilgi Arama Kaygısı Ölçek İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
22. Üniversite kütüphanesinde bilgi kaynaklarını ararken, kütüphanenin politikaları ve prosedürleri nedeniyle kaygılanırım.	38,5	18,2	19,2	16,2	7,9
23. Bilgi arama sürecinde çok fazla yabancı bilgi kaynağı bulduğumda kaygılanırım.	21,0	32,6	15,8	21,0	9,6
24. Üniversite kütüphanesi lisansüstü öğrenciler için yeteri kadar bilgi hizmeti sunamamaktadır.	16,5	27,5	35,7	15,5	4,8
25. Kütüphanenin web sitesinden bilgi ararken kaygılanırım.	18,9	34,7	18,2	19,6	8,6
26. Bilgi kaynaklarını aramak için kütüphaneyi kullandığımda yetersiz kütüphane aydınlatması beni tedirgin eder.	25,4	23,4	22,3	20,6	8,3
27. Bilgi arama sürecinde eriştiğim bilgiler güncel olmadığında kaygılanırım.	6,9	25,4	20,6	36,8	10,3
28. Bilgi arama sürecinde sistemin bozulmasına neden olacak hatalar yapmaktan korkarım.	15,1	27,8	22,7	24,7	9,7
29. Araştırmamla ilgili bilgiye ihtiyacım olduğunda kaygı duyarım.	11,7	29,9	23,7	25,1	9,6
30. Bilgi arama sürecinde bilgisayarlara veya diğer makinelere zarar vermekten korkarım.	33,7	25,4	17,5	15,5	7,9
31. Bilgi kaynaklarını ararken bilinen donanım ve yazılımlardaki hızlı değişiklikler beni kaygılandırır.	23,4	16,5	26,5	22,3	11,3
32. Kütüphanede bilgi kaynaklarını ararken kütüphane personelinden yardım isteğimde kendimi rahatsız hissederim.	31,6	26,5	16,2	15,5	10,2
33. Bilgi aramak için üniversite kütüphanesini kullanırken önceki olumsuz tecrübelerim beni olumsuz yönde etkiler.	38,8	16,5	14,8	19,2	10,7
34. Bulduğum bilgi kaynaklarının kullanımı kolay olmadığında kendimi gergin hissederim.	17,2	22,3	22,0	26,5	12,0
35. Bilgi arama sürecinin başlangıcından son aşamasına kadar kendimi kaygılı hissederim.	21,0	28,9	16,2	25,1	8,8
36. Üniversite kütüphanesinin ısı düzeyi (sıcaklık/soğukluk) rahatsız edici olup bilgi aramamı engeller.	23,4	26,1	16,2	24,7	9,6
37. Bilgi arama sürecinde bilgisayarlar önemli bir rolü yoktur.	70,1	16,5	4,8	5,5	3,1
38. İstediğim bilgi kaynaklarına erişmek için farklı bilgisayar teknolojileri gerektiğinde kaygılanırım.	36,4	19,2	13,1	19,2	12,1

	Yüzde				
Bilgi Arama Kaygısı Ölçek İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
39. Bilgi kaynaklarına erişmek için özel beceriler gerektiğinde kaygılanırım.	32,6	17,2	14,1	22,7	13,4
40. Kütüphane hizmetlerini kullanarak bilgi kaynaklarını aramak beni rahat hissettirmez.	29,2	16,2	14,1	23,7	16,8
41. Bildiğim bilgi kaynaklarına erişim olmadığında kaygılanırım.	17,5	12,4	10,7	40,5	18,9
42. Bilgi ararken gerekli tam metin kaynaklara kısıtlı erişimin olması beni kaygılandırır.	10,3	16,2	8,2	43,0	22,3
43. İnternet kullanım becerilerim, araştırmamın bilgi arama aşamasında başarılı olmam için yeterli değildir.	32,0	24,4	16,5	17,5	9,6
44. İnternette gerekli bilgi kaynaklarını bulamadığımda kaygılanırım.	15,8	12,7	10,7	42,6	18,2
45. Bilgi kaynaklarını aramak için interneti kullandığımda kendimi bunalmış hissederim.	25,8	22,7	20,3	21,0	10,2
46. Bilgi aramak için kütüphanenin Çevrimiçi Genel Erişim Kataloğu' nu kullandığımda kendimi gergin hissederim.	31,6	17,9	22,7	16,5	11,3
47. Bilgi kaynaklarına erişmek için özel ekipmanlar gerektiğinde kaygılanırım.	30,2	13,7	18,6	24,7	12,8

Lisansüstü öğrencilerin bilgi arama kaysını ortaya koymak için beşli likert tipi sorulardan oluşan bir ölçek ile veri toplanmıştır. Bilgi arama kaygısı ölçeği olarak adlandırılan bu ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtların yüzdelik dağılımları Tablo 4.20'de verilmiştir. Altı alt ölçekten ve toplamda 47 sorudan oluşan yanıtları tek tek yorumlamak güç olduğundan kolektif olarak Tablo 4.21'de yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kaygı durumunu etkileyen diğer değişkenler ile ilişkisi takip eden başlıklarda ele alınmaya çalışılmıştır. Tablo 4.21'de yer alan verilere göre "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ne verilen genel yanıtların yüzdelik dağılımları şu şekildedir: "Kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" ile "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtları birlikte değerlendirildiğinde yöneltilen ifadelere öğrencilerin %45,1 ile katılım sağlamadığı yani bu durumlar ile ilgi kaygı yaşamadığı, %18,2'si kararsız kaldığı, %36,7'si ifadelere katıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bilgi arama

kaygısı ölçeğine göre kaygıya neden olan durumlara genel katılım oranı %35'in üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21: Bilgi arama kaygısı ölçek ifadelerine verilen genel katılım oranları

İfadeler	Seçim Sayısı	%
Kesinlikle Katılmıyorum	3037	22,2
Katılmıyorum	3133	22,9
Kararsızım	2476	18,2
Katılıyorum	3548	25,9
Kesinlikle Katılıyorum	1483	10,8
Toplam	13677	100,0

4.6 Anlamlılık Testleri

Bilindiği üzere uygun anlamlılık belirlenmiş için verilerin normallik dağılımına bakılması gerekmektedir. Normallik testi ile ilişkin veriler Tablo 4.22'de verilmiştir. Değerlerin normal kabul edilmesi için boyutlarının Kurtosis ve Skewness (Çarpıklık ve Basıklık) değerleri -1,5 ile +1,5 aralığında olması beklenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bilgi arama kaygısı ölçeğinin alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 aralığında olduğu için normal dağılım gösterdikleri kabul edilmektedir. Her bir faktör için değişim katsayısı verilerine göre değerler 21-40 aralığındadır. Bu referans aralığı verilerin kendi içinde nispeten homojen olduğunu göstermektedir (Nakip ve Yaraş, 2017, s. 324).

Tablo 4.22: Normallik testi

	Kişi sayısı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık	Değişim Katsayısı
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	291	1,00	4,83	3,1313	0,97809	0,642	-0,839	31,2
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller	291	1,00	4,86	2,2388	0,80781	-0,039	-0,659	36,0
Kütüphaneyle ilgili engeller	291	1,00	4,55	2,5623	0,91088	0,303	-1,060	35,5
Erişim ile ilgili engeller	291	1,00	4,83	2,8488	0,89199	0,193	-0,839	31,5
Teknik engeller	291	1,00	5,00	2,8677	0,93422	0,091	-0,717	32,5
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	291	1,00	5,00	3,0674	0,78898	0,092	-0,465	25,7

Tablo 4.22'te yer alan verilere göre genel olarak katılımcıların en az kaygıyı "bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar" ile ilgili engeller alt faktöründe yaşadığı, en fazla kaygıyı ise "bilgi kaynakları" ve "konu tanımlaması" ilgili engeller alt faktöründe yaşadığı anlaşılmaktadır.

4.6.1 Yaş Gurubuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Tablo 4.23: Bilgi arama kaygısı ile yaş ilişkisi

	Yaş	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	23-26 yaş	80	2,9955	,80799	1,435	,233
	27-30 yaş	91	3,1287	,78364		
	31-34 yaş	79	3,1881	,88856		
	35 yaş ve üzeri	41	3,2927	,67116		
	Toplam	291	3,1313	,80781		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	23-26 yaş	80	2,0813	,90202	3,090	,028
	27-30 yaş	91	2,1062	,96274		
	31-34 yaş	79	2,4536	1,04184		
	35 yaş ve üzeri	41	2,4268	,95383		
	Toplam	291	2,2388	,97809		
Kütüphaneyle ilgili engeller	23-26 yaş	80	2,4125	,81478	2,590	,053
	27-30 yaş	91	2,4655	,92072		
	31-34 yaş	79	2,7158	1,03154		
	35 yaş ve üzeri	41	2,7738	,75052		
	Toplam	291	2,5623	,91088		
Erişim ile ilgili engeller	23-26 yaş	80	2,7167	,87447	2,082	,103
	27-30 yaş	91	2,7711	,88668		
	31-34 yaş	79	2,9557	,98519		
	35 yaş ve üzeri	41	3,0732	,68824		
	Toplam	291	2,8488	,89199		
Teknik engeller	23-26 yaş	80	2,7750	,87756	,603	,613
	27-30 yaş	91	2,8480	,91106		
	31-34 yaş	79	2,9705	1,05806		
	35 yaş ve üzeri	41	2,8943	,84636		
	Toplam	291	2,8677	,93422		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	23-26 yaş	80	3,0025	,68362	,779	,506
	27-30 yaş	91	3,0176	,85928		
	31-34 yaş	79	3,1266	,84500		
	35 yaş ve üzeri	41	3,1902	,70704		
	Toplam	291	3,0674	,78898		

Tablo 4.23'de yer alan verilere göre araştırmaya katılan 291 kişinin yaş düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda bilgisayar, internet ve

elektronik kaynaklarla ilgili engeller alt ölçeğinde yaş grup ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (p<0,05).

31 ve üstü yaşındaki katılımcıların (X=2,42-2,45) 27 yaş altındaki katılımcılara (X=2,08-2,10) göre bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili daha fazla kaygı gösterdikleri bulgulanmıştır (p<0,05).

Bilgi kaynakları ile ilgili engeller, kütüphane ile ilgili engeller, erişim ile ilgili engeller, teknolojik engeller ve konu tanımlaması ile ilgili engeller alt ölçeklerinin yaş grup ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır (p>0,05).

4.6.2 Cinsiyete Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Tablo 4.24: Bilgi arama kaygısı ile cinsiyet ilişkisi

	Cinsiyet	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Bay	150	3,0695	,85374	2.336	,179
	Bayan	141	3,1971	,75336		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Bay	150	2,2656	1,01629	1,352	,632
	Bayan	141	2,2104	,93852		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Bay	150	2,5733	,95596	3,027	,832
	Bayan	141	2,5506	,86359		
Erişim ile ilgili engeller	Bay	150	2,7544	,91952	1,407	,063
	Bayan	141	2,9492	,85355		
Teknik engeller	Bay	150	2,7667	1,01425	9,828	,055
	Bayan	141	2,9752	,83093		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Bay	150	3,0280	,84314	3,507	,381
	Bayan	141	3,1092	,72761		

Tablo 4.24'de yer alan verilere göre araştırmaya katılanların cinsiyet düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla T testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda cinsiyet grup ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (p>0,05).

4.6.3 Eğitim Düzeyine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Yüksek lisans veya doktora öğretim düzeyine göre bilgi arama kaygısının test sonuçları Tablo 4.25'te gösterilmiştir. Tabloda yer alan verilere göre; bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller ve erişim ile ilgili engeller alt ölçeklerinde eğitim düzeyi ortalamaları anlamlı farklılıklar göstermektedir (p<0,5).

Tablo 4.25: Bilgi arama kaygısı ile eğitim düzeyi ilişkisi

	Eğitim Düzeyi	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Yüksek Lisans	273	3,1068	,80734	1,059	,043
	Doktora	18	3,5040	,73926		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Yüksek Lisans	273	2,2222	,97731	,244	,260
	Doktora	18	2,4907	,98265		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Yüksek Lisans	273	2,5465	,91437	,265	,248
	Doktora	18	2,8030	,84320		
Erişim ile ilgili engeller	Yüksek Lisans	273	2,8223	,89666	2,683	,049
	Doktora	18	3,2500	,72592		
Teknik engeller	Yüksek Lisans	273	2,8553	,93897	,652	,379
	Doktora	18	3,0556	,86130		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Yüksek Lisans	273	3,0520	,79062	1,056	,197
	Doktora	18	3,3000	,74597		

Doktora öğrenimini gören öğrencilerin (F=18) bilgi kaynaklarıyla ilgili engellerde kaygı düzeyi ortalaması (X=3,50) yüksek lisans öğrenimini gören öğrencilerden (F=273) daha fazladır (X=3,10). Erişim ile ilgili engellerde benzer bir sonuç söz konusudur. Doktora öğrenimi gören grup (X=3,25) yüksek lisans öğrenimi gören gruptan (X=2,82) daha fazla kaygı duymaktadırlar. Doktora eğitimi gören gurubun yüksek lisans eğitimi gören guruba göre daha az kaygılanması beklenirken elde edilen sonuçlar şaşırtıcı derecede ilginç bulunmuştur.

4.6.4 Eğitim Dönemine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Lisansüstü öğretimde ders ve tez aşamasında öğrencilere farklı sorumluluklar düşmektedir. Bu aşamalarda olan öğrencilerin bilgi arama kaygısını farklılık gösterip göstermediği konusunda yapılan testin sonucu Tablo 4.26'te sunulmuştur. Tabloda yer alan verilere göre bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller dışında diğer tüm alt ölçeklerde tez aşamasında olan öğrencilerin ders aşamasında olan öğrencilere göre daha fazla kaygılı oldukları anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Buna göre: bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller alt ölçeğinde tez (X=2,44) döneminde olanların kaygı düzeyi ders (X=1,93) döneminde olanlara; kütüphaneyle ilgili engeller alt ölçeğinde tez (X=2,65) döneminde olanların kaygı düzeyi ders (X=2,41) döneminde olanlara; erişim ile ilgili engeller alt ölçeğinde tez (X=2,94) döneminde olanların kaygı düzeyi ders (X=2,71) döneminde olanlara; Teknik engeller alt ölçeğinde tez (X=2,98)

döneminde olanların kaygı düzeyi ders (X=2,69) döneminde olanlara; konu tanımlaması ile ilgili engeller alt ölçeğinde tez (X=3,16) döneminde olanların kaygı düzeyi ders (X=2,92) döneminde olanlara göre daha fazladır.

Tablo 4.26: Bilgi arama kaygısı ile eğitim dönemi ilişkisi

	Eğitim Aşaması	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Ders	116	3,0406	,81049	,057	,119
	Tez	175	3,1914	,80270		
Bilgisayar İnternet ve Elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Ders	116	1,9325	,85465	16,137	,000
	Tez	175	2,4419	1,00380		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Ders	116	2,4154	,79689	13,616	,020
	Tez	175	2,6597	,96911		
Erişim ile ilgili engeller	Ders	116	2,7112	,84766	1,555	,032
	Tez	175	2,9400	,91115		
Teknik engeller	Ders	116	2,6954	,87677	2,633	,010
	Tez	175	2,9819	,95584		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Ders	116	2,9276	,76552	,547	,014
	Tez	175	3,1600	,79278		

4.6.5 Enstitüye Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Tablo 4.27: Bilgi arama kaygısı ile enstitü ilişkisi

	Enstitü	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Sosyal Bilimler	149	3,2838	,87493	7,951	,001
	Fen Bilimleri	142	2,9713	,69877		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Sosyal Bilimler	149	2,4251	1,08920	39,406	,001
	Fen Bilimleri	142	2,0434	,80451		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Sosyal Bilimler	149	2,7138	,97061	11,097	,003
	Fen Bilimleri	142	2,4033	,81725		
Erişim ile ilgili engeller	Sosyal Bilimler	149	2,9765	,96388	7,575	,012
	Fen Bilimleri	142	2,7148	,79115		
Teknik engeller	Sosyal Bilimler	149	3,1443	,90412	1,532	,000
	Fen Bilimleri	142	2,5775	,87826		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Sosyal Bilimler	149	3,2040	,87656	14,675	,002
	Fen Bilimleri	142	2,9239	,65827		

Sosyal ve uygulamalı bilimlerde araştırma süreci dolayısıyla araştırma yapma davranışı farklılık gösterebilmektedir. Söz konusu durum kütüphane ve bilgi erişim kaynaklarını kullanma durumunu da etkilemektedir. Bu bağlamda lisansüstü enstitülerde kayıtlı öğrencilerin bilgi arama kayısının farklılık gösterip göstermediği

durumu ölçülmüş ve sonuçlar Tablo 4.27'te gösterilmiştir. Tabloda yer alan verilere göre; araştırmaya katılanların bağlı oldukları enstitü düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde yapılan T testi sonucuna göre tüm alt ölçeklerde enstitülerin grup ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olan katılımcılar Fen Bilimleri Enstitüsüne bağlı olan katılımcılara göre daha fazla kaygı göstermektedir.

4.6.6 Anabilim Dallarına Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Tablo 4.28: Bilgi arama kaygısı ile anabilim dalları ilişkisi

	Ana Bilim Dalı	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Mühendislik	99	2,9105	,69510	7,183	,000
	Hukuk	65	3,5626	,82911		
	İktisadi İdari Bilimler	71	3,0654	,90799		
	Mimarlık	43	3,1113	,69503		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	3,0824	,46734		
Bilgisayar internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Mühendislik	99	1,9983	,81110	15,283	,000
	Hukuk	65	2,9846	1,00895		
	İktisadi İdari Bilimler	71	2,0493	,99738		
	Mimarlık	43	2,1473	,78865		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	1,6795	,51578		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Mühendislik	99	2,2663	,84278	12,791	,000
	Hukuk	65	3,1399	,89276		
	İktisadi İdari Bilimler	71	2,4571	,94974		
	Mimarlık	43	2,7188	,66237		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	1,9860	,39946		
Erişim ile ilgili engeller	Mühendislik	99	2,5943	,76974	7,370	,000
	Hukuk	65	3,2744	1,00624		
	İktisadi İdari Bilimler	71	2,8052	,91807		
	Mimarlık	43	2,9922	,77830		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	2,4231	,39450		
Teknik engeller	Mühendislik	99	2,4764	,93132	11,666	,000
	Hukuk	65	3,4128	,83547		
	İktisadi İdari Bilimler	71	2,9038	,90530		
	Mimarlık	43	2,8101	,69729		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	3,1154	,91890		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Mühendislik	99	2,8687	,65288	6,248	,000
	Hukuk	65	3,4338	,85774		
	İktisadi İdari Bilimler	71	3,0873	,90695		
	Mimarlık	43	3,0512	,66058		
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	13	2,6923	,32265		

Ankete katılanların ana bilim dalı düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Anabilim dalına göre öğrencilerin kaygı durumunun sorgulandığı testlerin sonucu Tablo 4.28'te gösterilmiştir. Analiz sonucunda tüm alt ölçeklerde ana

bilim dalı grup ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur (Post Hoc Tukey p<0,05). Buna göre tüm alt ölçeklerde ana bilim dalı hukuk olanların grup ortalaması diğer tüm ana bilim dallarının grup ortalamasından yüksektir. Tüm alt bileşenlerden en fazla kaygı yaşayan grup hukuk fakültesi öğrencileridir. Diğer taraftan "bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" ve "teknik engeller" alt kategorisinde en az kaygı yaşayan grup mühendislik öğrencileridir. "Bilgisayar internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller", "kütüphaneyle ilgili engeller", "erişim ile ilgili engeller" ve "konu tanımlaması ile ilgili engeller" alt bileşeninde en az kaygıyı yaşan kitle ise sosyal ve beşerî bilimlerde okuyan öğrencilerdir.

4.6.7 Akademik Görev Durumuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Tablo 4.29: Bilgi arama kaygı ile akademik görev ilişkisi

	Akademik Görev	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Evet	17	3,2395	,72753	,980	,570
	Hayır	274	3,1246	,81326		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Evet	17	2,3235	,80249	2,646	,714
	Hayır	274	2,2336	,98894		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Evet	17	2,6417	,65907	4,999	,624
	Hayır	274	2,5574	,92492		
Erişim ile ilgili engeller	Evet	17	2,9118	,73153	3,071	,765
	Hayır	274	2,8449	,90198		
Teknik engeller	Evet	17	2,8627	,71257	3,123	,982
	Hayır	274	2,8680	,94728		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Evet	17	2,8588	,63939	1,904	,262
	Hayır	274	3,0803	,79650		

Lisansüstü öğrencilerin akademik bir işte çalışıp çalışmadığı durumunun bilgi arama kaygısının üzerindeki etkisi sorgulanmıştır. Araştırmaya katılanların akademik görev alma düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla T testi uygulanmıştır (Tablo 4.29). Analiz sonucunda akademik görev alma düzeylerinin grup ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (p>0,05).

4.6.8 Çalışma Durumuna Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Araştırmaya katılanların çalışma durumlarının "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmış sonuçlar Tablo 4.30'de sunulmuştur. Analiz sonucunda çalışma durumu

düzeylerinin grup ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur (p<0,05). Tüm alt ölçeklerde yarı zamanlı çalışanların grup ortalamaları çalışmayanlardan ve tam zamanlı çalışanların grup ortalamalarından daha fazladır (Post Hoc Tukey p<0,05) Yani en fazla kaygılanan grup yarı zamanlı çalışanlar oluşturmaktadır. İlginç olarak tüm alt bileşenlerde en az kaygılanan grubun ise çalışmayanların olduğu görülmektedir.

Tablo 4.30: Bilgi arama kaygısı ile çalışma durumu ilişkisi

	Çalışma Durumu	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Çalışmıyorum	113	3,0259	,75599	5,799	,003
	Yarı zamanlı	58	3,4458	,88543		
	Tam zamanlı	120	3,0786	,78440		
	Toplam	291	3,1313	,80781		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Çalışmıyorum	113	1,9381	,85135	15,109	,000
	Yarı zamanlı	58	2,7644	1,00050		
	Tam zamanlı	120	2,2681	,97382		
	Toplam	291	2,2388	,97809		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Çalışmıyorum	113	2,3508	,83874	10,000	,000
	Yarı zamanlı	58	2,9890	1,00846		
	Tam zamanlı	120	2,5553	,86105		
	Toplam	291	2,5623	,91088		
Erişim ile ilgili engeller	Çalışmıyorum	113	2,7124	,84317	6,747	,001
	Yarı zamanlı	58	3,2184	,88864		
	Tam zamanlı	120	2,7986	,89711		
	Toplam	291	2,8488	,89199		
Teknik engeller	Çalışmıyorum	113	2,7257	,90876	10,493	,000
	Yarı zamanlı	58	3,3534	,94852		
	Tam zamanlı	120	2,7667	,87990		
	Toplam	291	2,8677	,93422		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Çalışmıyorum	113	2,9310	,72149	13,689	,000
	Yarı zamanlı	58	3,5310	,80834		
	Tam zamanlı	120	2,9717	,76314		
	Toplam	291	3,0674	,78898		

4.6.9 İngilizce Dil Seviyesine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Bilgiye erişimi etkileyen unsurlardan bir tanesi de İngilizce dil bilgisidir. Bilgi erişim kaynaklarını ekseriyeti İngilizce ara yüze sahip olduğu durumu değerlendirdiğinde dil bilgisinin bilgi erişim kaygısı üzerindeki çalışmada irdelenen bir başka konudur. Araştırmaya katılanların İngilizce düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"nde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır (Tablo 4.31). Analiz sonucunda İngilizce dil bilgisinin "teknik engeller" ve "konu tanımlaması" ile ilgili engeller alt ölçeklerinde anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür (p<0,05). Teknik engeller ve konu tanımlaması alt ölçeğinde İngilizcesi

iyi olan grubun kaygı ortalaması (X=3,0037; 3,1956) İngilizcesi orta olan grubun kaygı ortalamasından yüksektir (X=2,5513; 2,7179) (Post Hoc Tukey p=0,021; 0,002). İlginç şekilde teknik ve konu tanımlanması engellerinde İngilizcesi iyi olanlar, İngilizcesi orta olanlara göre daha fazla kaygılıdırlar.

Tablo 4.31: Bilgi arama kaygısı ile İngilizce dil seviyesi ilişkisi

	İngilizce Düzeyi	N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Orta	39	2,9103	,71423	2,372	,095
	İyi	135	3,2201	,79310		
	Çok İyi	117	3,1026	,84335		
	Toplam	291	3,1313	,80781		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Orta	39	2,0043	,78592	1,735	,178
	İyi	135	2,3284	1,02719		
	Çok İyi	117	2,2137	,97055		
	Toplam	291	2,2388	,97809		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Orta	39	2,4149	,74143	1,884	,154
	İyi	135	2,6707	,92088		
	Çok İyi	117	2,4864	,94221		
	Toplam	291	2,5623	,91088		
Erişim ile ilgili engeller	Orta	39	2,5855	,86676	2,443	,089
	İyi	135	2,9395	,85047		
	Çok İyi	117	2,8319	,93503		
	Toplam	291	2,8488	,89199		
Teknik engeller	Orta	39	2,5513	,77436	3,923	,021
	İyi	135	3,0037	,91841		
	Çok İyi	117	2,8162	,97634		
	Toplam	291	2,8677	,93422		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Orta	39	2,7179	,62865	5,892	,003
	İyi	135	3,1956	,72830		
	Çok İyi	117	3,0359	,86766		
	Toplam	291	3,0674	,78898		

4.6.10 Bilgisayar Kullanım Becerisine Göre Bilgi Arama Kaygısı İlişkisi

Elektronik kaynakların araştırma sürecindeki ağırlığı göz önüne alındığında bilgisayar kullanım becerisinin bilgi arama kaygısı üzerindeki etkisinin araştırılmasının önemini artırmaktadır. Bu amaçla araştırmaya katılanların bilgisayar beceri düzeylerinin "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ndeki değişkenliği ANOVA testi belirlenmeye çalışılmıştır. Test sonuçlarının Tablo 4.32'de gösterildiği üzere bilgisayar beceri düzeyi "bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller", "kütüphaneyle ilgili engeller", "erişim ile ilgili engeller" ve "konu tanımlaması" ile ilgili engeller alt ölçeklerinde anlamlı bir farkı ortaya koymuştur (Post Hoc Tukey p<0,05). Buna göre sözü edilen tüm alt bileşenlerde en az kaygılanan grup bilgisayar beceri düzeyi iyi olan öğrencilerdir.

Tablo 4.32: Bilgi arama kaygısı ile bilgisayar beceri düzeyi ilişkisi

Bilgisayar Beceri Düzeyi		N	X	SS	F	P
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	Orta	21	3,0782	,90771	2,175	,115
	İyi	93	2,9962	,77121		
	Çok İyi	177	3,2086	,80914		
	Toplam	291	3,1313	,80781		
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	Orta	21	2,3889	,89650	4,182	,016
	İyi	93	2,0000	,84413		
	Çok İyi	177	2,3465	1,03344		
	Toplam	291	2,2388	,97809		
Kütüphaneyle ilgili engeller	Orta	21	2,7229	,79382	4,275	,015
	İyi	93	2,3382	,83356		
	Çok İyi	177	2,6610	,94493		
	Toplam	291	2,5623	,91088		
Erişim ile ilgili engeller	Orta	21	2,8889	1,01425	4,303	,014
	İyi	93	2,6290	,81358		
	Çok İyi	177	2,9595	,90003		
	Toplam	291	2,8488	,89199		
Teknik engeller	Orta	21	2,9603	,84641	,235	,791
	İyi	93	2,8996	,80313		
	Çok İyi	177	2,8399	1,00854		
	Toplam	291	2,8677	,93422		
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	Orta	21	2,9524	,71247	3,377	,036
	İyi	93	2,9118	,69436		
	Çok İyi	177	3,1627	,83215		
	Toplam	291	3,0674	,78898		

4.7 Korelasyon Analizi

Tablo 4.33: Alt ölçeklerin ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri

	X	SS	1	2	3	4	5	6
Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller	3,1313	,97809	1					
Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller	2,2388	,80781	,695**	1				
Kütüphaneyle ilgili engeller	2,5623	,91088	,805**	,835**	1			
Erişim ile ilgili engeller	2,8488	,89199	,817**	,766**	,844**	1		
Teknik engeller	2,8677	,93422	,736**	,698**	,709**	,746**	1	
Konu tanımlaması ile ilgili engeller	3,0674	,78898	,652**	,678**	,673**	,752**	,678**	1
*p<0,05 **p<0,01								

Altı faktörde incelenen bilgi arama kaygısı alt ölçeklerinin kendi aralarında korelasyonu Tablo 4.33'te gösterilmiştir. Tabloya göre bilgi arama kaygısına engel tüm faktörler kendi aralarında (0,652≤ r ≤0,844) olumlu yönde pozitif güçlü korelasyon bulunmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve öneriler bölümünde çalışmada elde edilen sonuç ve bulgulara dayanarak değerlendirme yapılmış bu doğrultuda kütüphane ve bilgi merkezlerine önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Kaygı, hoş olmayan gerginlik, huzursuzluk ve belirsizliğin oluşturduğu tedirginlik durumudur. Kaygı kavramı bireyin yaşamını birçok açıdan etkileyen faktör olarak araştırmalara konu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Kaygı, nedeni bilinmeyen içsel bir duygudur. Korku ile kaygı durumu arasındaki en önemli fark korkunun nedeninin belirli olmasıdır. Korku durumunda tehlikenin geçmesiyle korku durumu sona erer. Kaygıyı oluşturan nedenin tam olarak bilinmemesi sebebiyle kişinin durumluk kaygısı sona erse bile sürekli kaygı durumu devam edebilmektedir. Kütüphane kullanımı ve bilgi arama sürecinde kullanıcılar kaygı yaşayabilmektedirler. Söz konusu durum bilgi erişim sürecini olumsuz etkilediğinde üzerinde araştırma yapılmasını gerekli kılmaktadır. Kütüphane ve bilgi kaygısı yakından ilişkili iki kavramdır ancak önemli farklılıkları vardır. Kütüphane kaygısı fiziksel olarak kütüphane kullanımını ve çevresel faktörlerden oluşmaktadır. Bilgi kaygısı ise bilgiye erişim, koleksiyon ve kullanımı ile ilgilidir. Bilgi kaygısı birçok nedenden oluşmaktadır. Teknolojik engeller, yüksek miktarda bilginin arasında kaybolma, bilinmezlik, elektronik veri tabanları, aranan bilgiye doğrudan ulaşamama gibi engeller örnek verilebilir (Halpern, 2016, s. 244).

Bilgi arama kaygısını konu edildiği bu çalışmada çalışmanın kuramsal kısmında ilkin daha çok psikoloji alanın konusu olan kaygı kavramı literatüre dayandırılarak açıklanmıştır. Türlerine, oluşum nedenlerine, belirtilerine, tedavi yöntemlerine ve kaygı durumunun ölçümlerine değinilmiştir. Bu yaklaşım ile kütüphane ve bilgi arama kaygısının açıklanması için zemin hazırlanmıştır. Konu işlenirken yine literatüre dayandırılarak kütüphane kaygısı ve bilgi arama kaygısı ele alınmıştır.

Kütüphane kaygısı araştırmaları 1970'li yıllara dayanmaktadır. "kütüphane kaygısı" terimi ilkin 1986 yılında Mellon tarafından literatüre kazandırmıştır. Daha sonra 1992 yılında Bostick 43 maddeden oluşan "Kütüphane Kaygısı Ölçeği"ni geliştirmiştir. Söz konusu bu iki çalışma daha sonraki çalışmalara referans oluşturmuştur. Bilgi arama kaygısı ile ilgili çalışmalar ise 1980'li yıllara dayanmaktadır. Farklı boyutlarıyla ele

alının bu kaygı türünün bir ölçek boyutunda ele alınması çalışmaları 2010 yıllarında olmuştur. Erişim, bilgi, bilgi arama, bilgi arama süreçleri, bilgi arama davranışları vb. konularda yapılan araştırmalar neticesinde 2012 yılında Erfanmanesh ve arkadaşları tarafından 47 maddeden oluşan "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği" geliştirilmiştir. Yapılan bu tez çalışmasında referans alınan bu ölçek Türkçeye uyarlanarak lisansüstü öğrencilerine uygulanmıştır.

Çankaya Üniversitesi yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin genel kütüphane kullanımı ve bilgi arama esnasında kaygı duyup duymadıklarını belirlemek amacıyla kullanıcı araştırması yapılmış, "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği" uygulanmış ve elde edilen veriler tablolarla sunularak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada "bilgi arama kaygısının oluşmasına neden olan etkenler nelerdir?" araştırma sorusuna literatüre dayalı olarak çalışmanın kuramsal kısmında detaylıca tartışılmıştır. Kaygıya neden olan etmenler konusunda en özet çalışma "bilgi arama kayısı ölçeği" olduğu görülmüştür. Kaygıya neden olan durumlar ölçekte 47 ifadede oluşan toplamda altı faktörde işlenmiştir. Bilgi aramaya engel olan bu faktörler şunlardır:

- Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller: Kullanıcıların arama sürecindeki basılı ve elektronik kaynakların kullanımda konu ile alakasız kaynakların bulunması, bilgi kirliliği, aşırı bilgi yığını arasında doğru bilgiyi bulamama, yararlanabileceği kaynağın güvenirliliği, yabancı kaynaklara aşina olamama, güncel olmayan bilgi, kısmi veya kısıtlı erişim gibi durumların kullanıcıda oluşturduğu kaygı durumu.
- Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller: Bilgi teknolojileri aletleri ve bilgisayar kullanımı ile ilgili web sitesi, internet, arama motorları, veri tabanları, e-kaynaklar vb. durumların kullanıcıda oluşturduğu kaygı durumu.
- Kütüphaneyle ilgili engeller: Kütüphane bilgisi, yapısı ve hizmetlerini kapsayan mimari, mobilya, personel, kural, web, aydınlatma, ses, ısı vb. durumların kullanıcıda oluşturduğu kaygı durumu.
- Erişim ile ilgili engeller: Bilgi arama sürecinin başından sonuna kadar devam eden kaygı durumu.

- Teknik engeller: Kütüphane ve bilgi merkezlerinde yer alan teknolojik ve elektronik aletlerin bozulması, mekanik sorunlar, teknik hatalar ve kullanıcının yeni teknolojiye uyum sağlayamama vb. durumlardan kaynaklanan kaygı durumu.
- Konu tanımlamayla ilgili engeller: Konu seçimi, aramaya nasıl başlanacağı, konunun derinliği ve özelliği gibi nedenlerden kaynaklanan kaygı durumu.

"Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencileri bilgi arama kaygısı yaşamakta mıdır?" sorusunun yanıtını bulmak için yukarıda aktarılan bilgi arama kaysısı ölçeği kullanılmıştır. Bu bağlamda anket tekniği ile elde edilen veriler analiz edilerek araştırmanın hipotezleri test edilmiştir.

Bilgi arama kaygısı ölçeğine göre kaygıya neden olan durumlara Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerin genel katılım oranı %35'in üzerindedir. Toplamda 47 ifadede oluşan ölçekte "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtları birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin %36,7'sı ifadelere katılım sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kaygıya neden olan durumlara genel katılım oranı %35'in üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. "Bilgi Arama Kaygısı Ölçeği"ne verilen cevaplar ve uygulanan ölçeğin altı ana unsuru olan; kütüphanelerle ile ilgili engeller, bilgi kaynakları ile ilgili engeller, bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller, teknik engeller, erişim ile ilgili engeller ve konu tanımlaması ile ilgili engeller birlikte değerlendirildiğinde Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencileri bilgi arama kaygısı az da olsa yaşamaktadır yargısına ulaşılmaktadır.

Çalışmada kullanılan ölçek ile elde edilen veriler doğrultusunda en az kaygıya neden olan engellerin sırası ile "Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller", "Kütüphane ile ilgili engeller", "Erişim ile ilgili engeller", "Teknik engeller" olduğu saptanmıştır. En fazla kaygı durumunu oluşturan engellerin ise "Bilgi kaynakları ile ilgili engeller" ve "Konu tanımlaması ile ilgili engeller" olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğe verilen yanıtlar doğrultusunda "katılmıyorum" ve "kararsızım" yanıtına yakın cevaplar alınsa da genel (ortalama) duruma bakıldığında katılımcılar kararsız olarak nitelendirilebilir. Yani Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencileri ne kaygılı ne de kaygısızdır yargısı da ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın hipotezlerine yönelik değerlendirmeler aşağıda sırası ile verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı durumu cinsiyete göre farklılık göstermektedir."* yargısında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygısı cinsiyete göre farklılık göstermemektedir yargısına ulaşılmıştır. Bu nedenle birinci hipotez doğrulanmamıştır.

Çalışmanın ikinci hipotezi olan "*Bilgi arama kaygısı durumu yaşa göre farklılık göstermektedir."* yargısı tablo 4.23'de belirtildiği gibi yaş gurupları arasında çoğu alt bileşende anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anlamlı farkın bulunduğu tek faktör "Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller" alt bileşeni olmuştur. Bu nedenle ikinci hipotez kısmen doğrulanmıştır. Söz konusu bu faktörde de 31 ve üstü yaşındaki katılımcıların daha fazla kaygı gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Genç yaş gurubunun orta yaş gurubuna göre daha az kaygılı olmaları beklenebilir bir durumdur. Diğer taraftan "bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller" kaygı durumunun en az yaşandığı faktör durumu göz önüne alındığında araştırma odağındaki yaş gurubunun büyük çoğunluğu "Y" ve "Z" kuşağından olması ve teknolojiye daha yatkın olmaları durumuna bağlanabilir.

Çalışmanın üçüncü hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı durumu anabilim dalına göre farklılık göstermektedir."* yargısında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre "Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygısı anabilim dalına göre farklılık göstermektedir." sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle üçüncü hipotez doğrulanmıştır. Bilgi arama kaygısının tüm faktörlerinde en fazla kaygı duyan gurubun "Hukuk" ana bilim dalındaki öğrencilerin olduğu görülmüştür. "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" ve "Teknik engeller" faktörlerinde en az kaygı duyan gurubun "Mühendislik" anabilim dalındaki öğrenciler olmuştur. "Bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklar ile ilgili engeller", "Kütüphaneyle ilgili engeller", "Erişim ile ilgili engeller" ve "Konu tanımlaması ile ilgili engeller" faktörlerinde ise en az kaygılı öğrenci gurubun "Sosyal ve Beşerî Bilimler" alanını oluşturmuştur. Mühendislik anabilim dalları gurubu öğrencilerinin "Teknik engeller" faktöründe daha az kaygı yaşamaları teknik bilgiye sahip ve teknolojiye daha yatkın olmalarına bağlanabilir. Hukuk ana bilim dalı öğrencilerinin, bilgi arama kaygısının tüm faktörlerinde daha

fazla kaygıya sahip olmaları, teorik bilginin fazlalığı, konu kapasitesinin genişliği, sürekli güncellenen bilgi kaynağına ulaşılabilirlik durumları neden gösterilebilir.

Yapılan değerlendirmelerde *"Bilgi arama kaygısı durumu eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir."* şeklindeki çalışmanın dördüncü hipotezi istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve doğrulanmıştır. Doktora eğitimi görenlerin, yüksek lisans eğitimi görenlere göre daha az kaygılanması beklenirken bilgi arama kaygısının tüm faktörlerinde Çankaya üniversitesi öğrencilerinden doktora eğitimi gören gurubun yüksek lisans eğitimi gören guruba göre daha fazla kaygıya sahip oldukları bulgusuna erişilmiştir.

Çalışmanın beşinci hipotezi eğitim aşaması ile ilgilidir. *"Bilgi arama kaygısı durumu eğitim aşamasına göre farklılık göstermektedir."* şeklinde oluşturulan hipotez yapılan test sonucu istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve doğrulanmıştır. Bilgi arama kaygısının tüm faktörlerinde tez aşamasında olan gurubun, ders aşamasında olan guruba göre daha fazla kaygı durumu yaşadıkları bulgusuna erişilmiştir. Tez aşamasında olan gurubun ders aşamasında olan gruba göre daha fazla kaygılı olması; tez konusunun belirlenmesi, tez konusuna göre kaynak araştırmasının yapılması, gerekli kaynaklarının bulunabilirliği ve kütüphane hizmetlerinden yararlanma derecesinin bir etken olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın altıncı hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı durumu İngilizce dil seviyesine göre farklılık göstermektedir."* yargısı bilgi arama ölçeğinin sadece "teknik engeller" ve "konu tanımlaması" ile ilgili engeller alt ölçeğinde istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve doğrulanmıştır. Dolayısıyla hipotez kısmen doğrulanmıştır. Burada İngilizcesi iyi olanlar daha fazla kaygılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın yedinci hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı yaşayanlar bilgisayar kullanım becerilerine göre farklılık göstermektedir."* yargısına bilgi arama ölçeğine göre "bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller", "kütüphaneyle ilgili engeller", "erişim ile ilgili engeller" ve "konu tanımlaması" ile ilgili engeller alt ölçeklerinde anlamlı bulunmuştur. Burada "bilgi kaynakları ile ilgili engeller" ve "teknik engeller" alt bileşeninde bir fark görülmemiştir. Hipotez kısmen reddedilmiştir. Anlamlı görülen tüm alt bileşenlerde en az kaygılanan öğrencilerin bilgisayar beceri düzeyi iyi olan öğrenciler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sekizinci hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı durumu bağlı oldukları enstitüye göre farklılık göstermektedir."* yargısı anlamlı bulunmuştur. Buna göre "Çankaya Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygısı bağlı oldukları enstitüye göre farklılık göstermektedir." yargısına ulaşılmaktadır. Bu nedenle sekizinci hipotez doğrulanmıştır. Burada Sosyal Bilimler Enstitüsünde okuyan öğrenicilerin Fen Bilimleri Enstitüsünde okuyan öğrencilere göre daha fazla kaygılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

"Bilgi arama kaygısı yaşayanlar akademik görev durumuna göre farklılık göstermektedir." yargısının oluşturduğu tez çalışmasının dokuzuncu hipotezi tüm alt ölçeklerde anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle dokuzuncu hipotez doğrulanmamıştır. Akademik görevi olan katılımcılar ile akademik görevi olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir fark olması beklenirken elde edilen verilere göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çalışmanın onuncu ve son hipotezi olan *"Bilgi arama kaygısı yaşayanlar çalışma durumuna göre farklılık göstermektedir."* yargısı tüm alt bileşenlerde anlamlı bulunmuştur. Bu nedenle onuncu hipotez doğrulanmıştır. Burada en az kaygılanan öğrenci grubun çalışmayanların olduğu en fazla kaygılanan grubun ise yarı zamanlı çalışanların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın konusu hakkında, bulgular ve veriler ışığında elde edilen diğer sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

- Öğrencilerin bilgisayar bilgi düzeyi %60,8 oranla çok iyi düzeydedir.
- Katılımcıların internet kullanım sıklığı %75,5 oranında olup yüksek düzeydedir.
- Öğrencilerin fiziki kütüphaneye uğrama sıklığı (%13,7 hiç, %26,8 nadiren ve %30 bazen) düşük bulunmuştur.
- Kütüphane basılı kaynakların kullanım sıklığının (%15,1 hiç, %27,1 nadiren ve %30,2 bazen) düşük bulunmuştur.
- Konu belirlerken kütüphanenin basılı ve elektronik kaynakların kullanımının yaygın (%13,7 hiç, %24,1 nadiren ve %23,4 bazen) olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Kütüphaneciden yardım alma durumu tercih edilen bir yaklaşım olmadığı (%15,5 hiç, %27,1 nadiren ve %32,6 bazen) görülmüştür.
- Kütüphane kullanımı (%14,7 arkadaşlarımdan ve %35,4'i kendi kendime), konu seçimi ve tanımlama (%15,5 arkadaşlarımdan ve %27,0 kendi kendime) eğitimlerinin kendi kendine veya arkadaş yardımı ile gerçekleştirme eğilimi azımsanamayacak bir orandadır. Dolayısıyla kütüphane hizmetleri, bilgi erişim ve hizmetlerin etkin kullanımı durumlarında bir belirsizliği ortaya koymaktadır.

Yukarıda aktarılan tüm bu durumlar bilgi arama kaygısının artmasındaki etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir. Bilgi arama kaygısı ölçeğinde ifade bazında dikkat çeken bazı bulgular aşağıda verilmiştir:

- *"Araştırmam için genel bir konu seçerken kaygılanırım"* ifadesine katılanların oranı fazladır (%40,9'u katılıyorum, %15,2'si kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Konu tanımlaması ile ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur. Katılımcıların yarısından fazlası genel bir konu seçmeden kaynaklı kaygı durumu yaşamaktadır.
- *"Genel bir konu seçmek, bilgi arama sürecinin zor kısmıdır."* ifadesine katılanların oranı yüksektir (%59,8'i katılıyorum, %18,2'si kesinlikle katılıyorum).
- *"Bilgi arama sürecinde meydana gelen mekanik sorunlar beni kaygılandırır."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%43,6'sı katılıyorum, %15,8'i kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Teknik engeller" açısından önemli bir bulgudur. Katılımcıların yarısından fazlası mekanik sorunlardan kaynaklı kaygı durumu yaşamaktadır.
- "*Üniversite kütüphanesinde bilgi kaynakları ararken, kütüphanenin mobilyalarından dolayı kaygılanırım.*" ifadesine katılmayanların oranı fazladır (%33,7'si kesinlikle katılmıyorum, %34,4'ü katılmıyorum).
- *"Bilgi kaynaklarına aşina olmamam, bilgi arama sürecinde kaygılanmama neden olur."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%33,3'ü katılıyorum, %21,1'i kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur.

- *"Erişilen bilgi kaynakları güvenilir olmadığında kaygılanırım."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%45,7'si katılıyorum, %16,5'i kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur. Katılımcıların yarısından fazlası erişilen bilgi kaynaklarının güvenilir olmaması nedeniyle kaygı durumu yaşamaktadır.
- *"Bilinmeyen bilgisayar hataları, bilgi arama sürecinde tedirgin olmama neden olur."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%38,5'i katılıyorum, %13,7'si kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Teknik engeller" açısından önemli bir bulgudur.
- *"Bildiğim bilgi kaynaklarına erişim olmadığında kaygılanırım."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%40,5'i katılıyorum, %18,9'u kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur. Katılımcıların yarısından fazlası bilgi kaynaklarına erişemediğinde kaygı durumu yaşamaktadır.
- *"Bilgi ararken gerekli tam metin kaynaklara kısıtlı erişimin olması beni kaygılandırır."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%43,0'ü katılıyorum, %22,3'ü kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Bilgi kaynaklarıyla ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur. Katılımcıların yarısından fazlası kısıtlı erişim nedeniyle kaygı durumu yaşamaktadır.
- *"İnternette gerekli bilgi kaynaklarını bulamadığımda kaygılanırım."* ifadesine katılanların oranı fazladır (%42,6'sı katılıyorum, %18,2'si kesinlikle katılıyorum). Elde edilen bu sonucun bilgi arama kaygısı faktörlerinden "Erişim ile ilgili engeller" açısından önemli bir bulgudur.

Tartışma

Çalışmanın bulgularından edilen sonuçlar önceki literatür ile birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki başlıklar altında ele alınması mümkündür.

Bilgi arama kaygısı ile yaş ilişkisi:

Bu çalışmada bilgi arama kaygısı ile yaş değişkeni arasında ilişki olduğu kısmen doğrulanmıştır. Erfanmanesh, Abrizah ve Karim (2014b)'in yaptıkları çalışma sonucunda bilgi arama kaygısı ile yaş faktörünün etkili olduğu yönündedir. Benzer bir şekilde Erfanmanesh (2016), Naveed ve Ameen (2017b)'in yaptığı çalışma sonuçlarına göre yaş ilişkisi bilgi arama kaygısında daha fazla oranda etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yaş faktörü ile bilgi arama kaygısı arasındaki bağlantı önceki literatürü destekler niteliktedir. Bu sonuçlara karşın Naveed ve Ameen (2016a ve 2016b)'in yapmış oldukları çalışmalarda yaş faktörünün etkisi olmadığı yönündedir.

Bilgi arama kaygısı ile cinsiyet ilişkisi:

Bilgi arama kaygı durumunun cinsiyete göre farklılık gösterdiği çalışmada test edilmiştir. Elde edilen bu bulgu Naveed ve Ameen (2016a ve 2016b)'in yapmış oldukları çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Ancak Erfanmanesh ve diğerleri (2014b) cinsiyet faktörü ile bilgi arama kaygısı arasında kısmen anlamlı fark bulmuşlardır. Rahimi ve Bayat (2015), Erfanmanesh (2016)', Aghaei, Soleymani ve Rizi (2017), Naveed ve Ameen (2017b)'nin çalışmalarında cinsiyet ile bilgi arama kaygısı arasında daha fazla ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuçların farklı çıkmasının nedeni anket uygulanan bireylerin yaşadığı ülke ve kültürel değişiklik sebebiyle olabileceği düşünülmektedir.

Bilgi Arama Kaygısı ile Eğitim Düzeyi/Seviyesi İlişkisi:

Bilgi arama kaygı durumu ile eğitim düzeyi arasındaki farklık hipotezi kısmen doğrulanmıştır. Doktora düzeyindeki öğrencilerin yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerden daha az kaygılı olmaları beklenirken daha fazla kaygılı oldukları ortaya çıkmıştır. Doktora düzeyindeki öğrencilerin, yüksek lisans öğrencilerine göre daha fazla bilgi birikimine, araştırma yöntemleri kabiliyet bilgisine sahip olabilmeleri ve bilgi kaynaklarına aşinalıkları sebebiyle daha az kaygılı olması beklenmektedir. Fakat bulgulara göre bu durum beklenenin aksine sonuçlanmıştır.

Erfanmanesh, Abrizah ve Karim (2014b), Erfanmanesh (2016), Naveed ve Ameen (2016a; 2016b ve 2017b)'in çalışmalarında bilgi arama kaygı durumu eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bu bulgular yapılan bu araştırma bulguları ile örtüşmektedir.

Bilgi Arama Kaygısı ile Eğitim Dönemi İlişkisi:

Çalışmada bulgulanan bir diğer husus da eğitim dönemi ile bilgi arama kaygısı arasındaki farklılıktır. Çalışmada bu iki olduğu arasında ilişki olduğu sonucunu ulaşılmıştır. Tez döneminde olan lisansüstü öğrencilerin ders aşamasında olan öğrencilere göre daha kaygılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tez döneminde olan öğrencilerin daha fazla araştırma yapmaları nedeniyle bilgi arama sürecinde daha fazla olumsuz faktörle karşılaştığı düşünülmektedir. Eğitim dönemine göre kaygı farklılığı Naveed ve Ameen (2016a; 2016b ve 2017b)'in çalışma bulguları ile örtüşmektedir.

Bilgi Arama Kaygısı ile Fakülte/Anabilim Dalı İlişkisi:

Çalışmada bilgi arama kaygı durumu ile anabilim dalı değişkeni arasında farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu Naveed ve Ameen (2016b ve 2017b)'in çalışmaları ile Aghaei, Soleymani ve Rizi (2017)'nin yapmış olduğu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Bilgi Arama Kaygısı ile İngilizce Bilgisi:

Araştırmada bilgi arama kaygı durumunun İngilizce dil seviyesine göre farklılığın olduğuna yönelik hipotez kısmen doğrulanmıştır. Bu bulgular Rahimi ve Bayat (2015)'ın çalışma sonucu ile uyumludur. Nitekim aranan konu ve erişilen bilgi kaynakların çoğunluğunu İngilizce kaynaklar oluşturması, İngilizce dil seviyesinin yüksek olması bilgi arama kaygı durumunu azaltan bir etmen olarak düşünülmektedir.

Bilgi Arama Kaygısı ile Bilgisayar Bilgisi İlişkisi:

Bilgisayar kullanım becerisi ile bilgi arama kaygısı üzerine yapılan sorgulama bilgisayar becerisinin kaygı durumunu arasında fark bulunmuştur. Bulguya göre bilgisayar bilgi düzeyi iyi olanların şaşırtıcı derecede bilgisayar bilgi düzeyi çok iyi olanlara göre daha az kaygılı oldukları yönünderi. Bilgisayar becerisine göre kaygı farklılığı Naveed ve Ameen (2016a; 2016b ve 2017b)'in yaptıkları çalışma sonuçları ile örtüşmektedir.

Çankaya üniversitesi lisansüstü öğrencilerini araştırma sürecinde en fazla kaygılandıran faktörün "bilgi kaynakları ile ilgili engeller" olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu Erfanmanesh, Abrizah ve Karim (2012), Aghaei, Soleymani ve Rizi (2017), Naveed ve Ameen (2016b ve 2017a)'in yaptıkları çalışma bulgularıyla benzerlik

göstermektedir. En az kaygıya neden olan faktörün "bilgisayar, internet ve elektronik kaynaklarla ilgili engeller" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Erfanmanesh, Abrizah ve Karim (2014a ve 2014b), Aghaei, Soleymani ve Rizi (2017)'nin yapmış oldukları çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öneriler:

Bilgi arama kaygısı ve bu durumu oluşturan unsurların kullanıcılara ne derecede yansıdığının belirlenmesi, yaşanan bu kaygı durumunun en aza indirilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması kullanıcıların bilgi arama ve kütüphane hizmetlerinin etkin bir şekilde kullanımını sağlayacaktır. Bu nedenle bilgi arama kaygısının giderilmesi hem kullanıcının hem de üniversite kütüphanesinin akademik başarısını artıracaktır. Bu bağlamda çalışmada elde edilen sonuçlar neticesinde bilgi arama kaygısının azaltılmasına veya tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Kütüphane personeli kütüphane hizmetleri ve insan kaynakları konusunda özellikle kütüphane ve bilgi arama kaygısı konusunda gerekli eğitimler almalıdır.
- Bilgi merkezleri ve kütüphanelerin tasarlanması, planlanması ve yapım aşamalarında kullanıcının bilgi arama kaygısı açısından değerlendirilmelidir. Kullanıcıların bilgi kaynaklarına erişim safhasında gerek binaya gelmeden gerekse bina içerisinde herhangi bir olumsuzlukla karşılaşılmaması için tüm önlemler alınmalı ve binanın hazır hale getirilmesi sağlanmalıdır.
- Kütüphane içerisindeki tüm mekanik ve teknolojik ekipmanların düzenli aralıklarla bakımı ve kontörlü yapılmalıdır.
- Kütüphane içerisinde bulunan bilgisayar laboratuvarlarında herhangi bir soruna karşı personel bulundurulmalıdır.
- Bilgisayar laboratuvarında personel bulundurulmadığı takdirde elektronik kaynaklarda araştırma yapmak isteyen kullanıcılar için yönlendirme ve açıklayıcı metinler, örnekler bulundurulmalıdır.
- Kütüphane ve bilgi merkezleri hizmetlerinin geliştirilmesi, kütüphane ve bilgi arama kaygısının azaltılması, kullanıcı memnuniyetinin artırılması için

çevrimiçi platformlarda anonim bir şekilde anket formu oluşturulmalı, kullanıcıların görüş, öneri ve şikâyetleri alınmalıdır.

- Yetkin ve ulaşılabilir personel istihdamı ve profesyonel eğitim kaygı seviyesini azaltacaktır. Bu açıdan kullanıcılara bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmelidir. Eğitim kapsamında konu seçimi, anahtar kelimelerini keşfetme, aramaya nasıl başlanacağı, etkin bir şekilde basılı ve elektronik kaynaklardan nasıl yararlanacağı, arama yaparken anahtar kelime ile bağlaçların nasıl kullanılacağı, arama sonuçların konu ile ilgili nasıl daraltma yapılması gerektiği, bilgiye erişim teknikleri, literatür taraması, bilimsel araştırma yöntemleri ile yazma teknikleri, atıf yapma, bibliyografya hazırlama, kaynak gösterme, intihal eğitimi vb. konular yer almalıdır.
- Bilgi erişim sistemlerin uzaktan kullanım eğitimi verilmeli. E kayaklara 7/24 saat erişim sağlanabileceği farkındalığı kazandırılmalıdır.
- Kütüphane yöneticisi, üst yönetim ve gerekli idari-akademik personelin kaygı konusunda bilinçlendirilmeli, mesleğe yönelik güncel gelişmelerin takibi sağlanmalıdır.
- Kütüphane uyum çalışmaları kaygı seviyesini azaltacağından bu çalışmalara ağırlık verilmelidir.
- Kütüphanelerde daha niteliksel hizmet sunulması için, kütüphane ve bilgi arama kaygısını oluşturan nedenleri saptamaya yönelik kullanıcı araştırmalarının yapılması ve elde edilen verilerin değerlendirilerek, hizmet tasarımına gidilmelidir.

Çalışmada Çankaya üniversitesi lisansüstü öğrencilerin bilgi arama kaygısı ölçülmüş az da olsa kaygı durumu yaşadıkları görülmüştür. Aslında ne kaygılı ne de kaygısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çankaya Üniversitesi bir vakıf üniversitesi olduğundan öğrencilerin sosyal-ekonomik yönden rahat bir yapıya sahip oldukları düşünülmektedir. Ayrıca katılımcıların lisans eğitimini bitirdikleri için belirli bir bilgi birikimine sahiptirler. Katılımcılar yüksek lisans ve doktora eğitiminde oldukları için bu edinilmiş bilgi birikimi bilgi arama kaygı seviyesinin az yaşanmasında sebep olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada ele alınan bilgi arama kaygısı tüm kütüphane ve bilgi merkezleri için önem arz etmektedir. Kütüphane ve bilgi arama kaygısı konusunun çok boyutluluğu

nedeniyle psikoloji ve davranış bilimleri veya birden fazla disiplinin yer aldığı ortak çalışmalar teşvik edilerek konunun derinlemesine araştırılması gerekliliktir.

KAYNAKÇA

Abouelenein, Y. (2017). Using electronic information resources centers by faculty members at university education: Competencies, needs aad challenges. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, *2017*(November Special Issue IETC), 849–877.

Acartürk, R. (2021). *Üniversite kütüphanesi kullanımında kütüphane kaygısı faktörü ve öğrencilerin kütüphane kullanımına etkisi: Çankırı Karatekin Üniversitesi örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.

Aghaei, F., Soleymani, M. ve Rizi, H. (2017). Information seeking anxiety among M.A. Students of Isfahan University of Medical Sciences. *Journal of Education and Health Promotion*, *6*(1), 14. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_88_14

Ahmed, S. M. Z. ve Aziz, T. B. (2017). Use of Bostick's Library Anxiety Scale (LAS) in a developing country perspective. *Library Review*, *66*(4–5), 282–296. https://doi.org/10.1108/LR-06-2016-0052

Akbarzadeh, S., Kazerani, M., Shekofteh, M. ve Naseri, P. (2020). Investigating the Information Seeking Anxiety and its Relationship with the Thinking Styles: A Case Study. *Library Philosophy and Practice*, *3661*(January).

Alahakoon, N. K. C. (2017). An application of information seeking anxiety scale to a university Library: A case study at University of Peradeniya, Sri Lanka. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, *3*(2), 2222–2243. doi:10.20319/pijss.2017.32.22222243

Alisinanoğlu, Fatma ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, (145), 15–19. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/145/alisinanoglu.htm adresinden erişildi.

Andrews, J. (1991). An Exploration of Students' Library Use Problems. *Library Review*, *40*(1), 5–14. https://doi.org/10.1108/00242539110143096

Anksiyete. (2019). W*ikipedia*. 17.09.2019 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Anksiyete adresinden erişildi.

Anwar, M. A., Al-Qallaf, C. L., Al-Kandari, N. M. ve Al-Ansari, H. A. (2011). AQAK: A library anxiety scale for undergraduate students. *Journal of Librarianship and Information Science*, *44*(1),

Anxiety. (2019).*American Psychological Association*. 22 Eylül 2019 tarihinde https://www.apa.org/topics/anxiety/ adresinden erişildi.

Aslan, C. ve Karagül, S. (2016). Türkçe eğitimi programında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (38), 201–217.

Atlas, M. C. (2005). Library anxiety in the electronic era, or why won't anybody talk to me anymore? One librarian's rant. *Reference and User Services Quarterly*.

Aydın, C., Çoştu, K. ve Baba, C. (2020). Üniversite öğrencilerinin mesleki kaygı ile hayattaki anlam düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, *1*(13), 73–106.

Aynacı, B. (2018). *Aile danışmanlığı merkezine başvuran kişilerin kaygı düzeyleri ile dindarlık durumlarının ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aytaç, S. (2000). *İnsanı Anlama Çabası*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.

Aziz, S. ve Hassan, H. (2012). A study of computer anxiety of higher secondary students in punjab. *International J. Soc. Sci. & Education*, *2*(2), 2223–4934. http://ijsse.com/sites/default/files/issues/2012/Volume 2 Issue 2 , 2012/Paper-26/Paper-26.pdf adresinden erişildi.

Bairley, C. E. (1997). Help-Seeking behavior in the research process of college students, (April). http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/nashville/bailey adresinden erişildi.

Başaran, I. E. (2000). *Eğitim psikolojisi: Eğitimin psikolojik temelleri* (5. bs.). Ankara: Feryal Matbaası.

Başaran, İ. E. (1978). *Modern eğitimin psikolojik temelleri* (5. bs.). Ankara: Feryal Matbaası.

Beck, A. ve Emery, G. (2006). *Anksiyete bozuklukları ve fobiler* (5. bs.). İstanbul: Litera.

Ben Omran, A. I. (2001). *Library anxiety and Internet anxiety among graduate students of a major research university*. *ProQuest Dissertations and Theses*. https://login.pallas2.tcl.sc.edu/login?url=https://search.proquest.com/docview/249994928?accountid=13965%0Ahttp://resolver.ebscohost.com/openurl?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info:ofi/enc:UTF-8&rfr_id=info:sid/ProQuest+Dissertations+%26+Theses+Global&rft_va adresinden erişildi.

Biglu, M.-H., Ghavami, M. ve Dadashpour, S. (2016). Big five personality factors and library anxiety. *Journal of Behavioral and Brain Science*, *06*(09), 377–385. doi:10.4236/jbbs.2016.69036

Bindak, R. (2005). İlköğretim Öğrencileri İçin Matematik Kaygı Ölçeği. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, *17*(2), 442–448.

Bingöl, A. (2017). Üniversite öğrencilerinde bilgisayar kaygısı (Gence Devlet Üniversitesi örneği). *Gəncə Dövlət Universiteti Elmi Əsərlər Jurnalı*, (2), 364–372.

Black, S. (2016). Psychosocial reasons why patrons avoid seeking help from librarians: A literature review. *Reference Librarian*, *57*(1), 35–56. doi:10.1080/02763877.2015.1096227

Bostick, S. L. (1992). *The development and validation of the library anxiety scale* (Order No. 9310624). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304002616). Retrieved from https://www.proquest.com/dissertations-theses/development-validation-library-anxiety-scale/docview/304002616/se-2?accountid=15574

Börü, A. (2000). *Üniversite giriş sınavlarında öğrencilerin yaşadığı kaygı ve nedenleri (Eskişehir TMS Dershanesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Brown, L. J. (2011). Trending now-reference librarians: How reference librarians work to prevent library anxiety. *Journal of Library Administration*, *51*(3), 309–317. doi:10.1080/01930826.2011.556950

Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.

Büyüköztürk, Ş. (1999). Araştırmaya yönelik kaygı ile cinsiyet, araştırma deneyimi ve araştırma başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, *23*(112), 29–34.

Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. *Paradigma Yayınları* (C. 3.basim).

Chowdhury, S. ve Gibb, F. (2009). Relationship among activities and problems causing uncertainty in information seeking and retrieval. *Journal of Documentation*, *65*(3), 470–499. https://doi.org/10.1108/00220410910952438

Chua, S. L., Chen, D. T. ve Wong, A. F. L. (1999). Computer anxiety and its correlates: a meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, *15*(5), 609–623. doi:10.1016/S0747-5632(99)00039-4

Cibaroğlu, M. O. (2020). Bilgi teknolojilerinin bilgi erişime etkileri : Literatüre dayalı nitel bir çalışma. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, *3*(1), 11–24.

Collins, K. M. T. ve Veal, R. E. (2004). Off-campus adult learners' levels of library anxiety as a predictor of attitudes toward the Internet. Library and Information Science Research, 26(1), 5–14. doi:10.1016/j.lisr.2003.11.002

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları* (15. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakmak, N. (2016). *Lisans öğrencilerinin bilgi arama süreçleri ile ilgili kavramları, tutumları ve düşünceleri*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çakmak, V. ve Aktan, E. (2016). Öğrencilerin iletişim kaygısı, muziplik / takılma ile okul başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (42), 19–36.

Çakmak, Veysel (2018). *İletişim kaygısı ve sosyal medya*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Çal, S. (2016). Bilimsel bilgiye erişim sorunu üzerine. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *65*(4), 1313–1352. doi:10.1501/hukfak_0000001837

Çiftçi, E. (2013). Bir yazgı olarak kaygı. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, *6*(July), 12–18.

Çötok, T. (2017). Teknoloji toplumunda kaygı. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, *3*(5), 209–222.

Dağ, İ. (1999). Psikolojinin Işığında Kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, *2*(6), 167–174. http://www.ihsandag.gen.tr/index_dosyalar/Dag1999kaygi.pdf

Demir, G., Güneş, A. ve Çakmakkaya, İ. (2018). Library Anxiety Among the Students of the Deparment of Information and Records Management, Kastamonu University. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *26*(2), 559–568. https://doi.org/10.24106/kefdergi.389826

Develi, E. (2006). *Konya'da ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin sürekli kaygı durumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Doğan M. M. ve Düzel, B. (2020). Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri. *Turkish Studies*, *15*(4), 739–752. doi:https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44678

Doris, K.-A., Provata, P.-A. ve Vraimaki, E. (2015). Library anxiety among undergraduate students in Greece. *International Journal on Integrated Information Management*. doi:10.15556/ijiim.02.02.003

Ehtiyar, R., ve Üngüren, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of*

International Social Research, *1*(4), 159–181. http://search.proquest.com/docview/764428728?accountid=13042

Erfanmanesh, M. (2011). Use of multidimensional library anxiety scale on education and psychology students in Iran. *Library Philosophy and Practice*, *2011*(AUGUST).

Erfanmanesh, M., Abrizah, A. ve Karim, N. H. A. (2012). Development and validation of the information seeking anxiety scale. *Malaysian Journal of Library and Information Science*, *17*(1), 21–39.

Erfanmanesh, M. (2012). Investigating information seeking anxiety among postgraduate students : development and validation of a multidimensional scale. In *Faculty of Computer Science & Information Technology University of Malaya Kuala Lumpur*. University Malaya.

Erfanmanesh, M., Abrizah, A. ve Karim, N. H. A. (2014a). Information seeking anxiety: Concept, measurement and preliminary research. *International Journal of Information Science and Management*, *12*(1), 47–64.

Erfanmanesh, M., Abrizah, A. ve Karim, N. H. A. (2014b). The prevalence and correlates of information seeking anxiety in postgraduate students. *Malaysian Journal of Library and Information Science*, *19*(2), 69–82.

Erfanmanesh, M. (2016). Information seeking anxiety: Effects of gender, level of study and age. *Library Philosophy and Practice*, *2016*(1).

Gall, A. Le. (2012). *Anksiyete ve kaygı*. (İsmail Yergüz, Ed.) (2. bs.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Girard, J. ve Allison, M. (2008). Information anxiety : Fact , fable or fallacy. *the Electronic Journal of Knowledge Management*, *6*(2), 111–124.

Gümüş, A. E. (2006). *Sosyal kaygı ile başa çıkma*. (Uğur Öner, Ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Halpern, R. (2016). Active learning works! Until it doesn’t: measuring the effectiveness of activity-based learning exercises on ınformation anxiety. *Journal*

of Library and Information Services in Distance Learning, *10*(3–4), 242–253. doi:10.1080/1533290X.2016.1219201

Hançerlioğlu, O. (1993). *Ruhbilim sözlüğü* (2. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Harnett, M. (2005). BiblioTech: "Did You Say Library Anxiety?" - Part One. *BiblioTech: The Online Magazine By and Tomorrow's Information Professionals*. 10 Mart 2019 tarihinde http://lsobibliotech.blogspot.com/2005/03/did-you-say-library-anxiety-part-one.html adresinden erişildi.

Husaini, H., Aziz, R. A., Abdullah, C. Z. ve Rambli, Y. R. (2012). Behaviour towards ICT and Library Anxiety. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *67*(November 2011), 182–188. doi:10.1016/j.sbspro.2012.11.319

Isaacson, D. (2002). On My Mind: Instant Information Gratification By David Isaacson. *American Libraries, 33*(2), 39.

İrge, N. F. (2012). Enformasyon toplumu ve toplumsal değişim sürecinde sosyal medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, *Temmuz*(17), 63–86.

Jan, S. U., Anwar, M. A. ve Warraich, N. F. (2016). Library anxiety, library use and academic performance of undergraduate students in Pakistan. *Library Review*, *65*(8–9), 564–577. doi:10.1108/LR-03-2016-0024

Jan, S. U., Anwar, M. A. ve Warraich, N. F. (2020). The relationship between emotional intelligence, library anxiety, and academic achievement among the university students. *Journal of Librarianship and Information Science*, *52*(1), 237–248. doi:10.1177/0961000618790629

Jashapara, A. ve Tai, W. C. (2011). Knowledge mobilization through e-learning systems: Understanding the mediating roles of self-efficacy and anxiety on perceptions of ease of use. *Information Systems Management*, *28*(1), 71–83. doi:10.1080/10580530.2011.536115

Jiao, Q. G. ve Onwuegbuzie, A. J. (1997). Antecedents of library anxiety. *The University of Chicago Press*, *67*(4), 372–389.

Jiao, Q. G. ve Onwuegbuzie, A. J. (1998). Perfectionism and library anxiety among graduate students. *Journal of Academic Librarianship*, *24*(5), 365–371. doi:10.1016/S0099-1333(98)90073-8

Jiao, Q. G. ve Onwuegbuzie, A. J. (1999a). Is library anxiety important? *Library Review*, *48*(6), 278–282. doi:10.1108/00242539910283732

Jiao, Q. G. ve Onwuegbuzie, A. J. (1999b). Library anxiety among international students. *Urban Library Journal*, *11*, 1–10.

Jiao, Q. G. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). *The impact of information technology on library anxiety: The role of computer attitudes*. *Information Technology and Libraries* (C. 23). doi:10.6017/ital.v23i4.9655

Jiao, Q. G., Onwuegbuzie, A. J. ve Bostick, S. L. (2004). Racial differences in library anxiety among graduate students. *Library Review*, *53*(4), 228–235. doi:10.1108/00242530410531857

Kampen, D. J. Van. (2004). Development and validation of the multidimensional library anxiety scale. *college & research libraries*, *65*(1), 28–35. doi:10.1002/zaac.19090610106

Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri.* Ankara: Tekışık Web Ofset Yayınları.

Karagüvan, M. H. Ü. (1999). Açık kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği ile ilgili bîr çalışma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (11), 203–218.

Karahan, Ş. ve Kayabaşı, A. (2013). Kütüphane hizmetlerinde kalite ölçümü: Dumlupınar Üniversitesi Merkez Kütüphanesi üzerine bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (35).

Karataş, Z. (2012). Ergenlerin algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(19), 257–271.

Kavut, S. (2018). Karen Horney ve nevrotik kişilik üzerine bir araştırma: Blue Jasmine örneği. *Journal of International Social Research*, *11*(55), 512–524. doi:10.17719/jisr.20185537224

Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *17*(17), 31-63–63. doi:10.17120/omuifd.53984

Kenarlı, Ö. (2010). *Varoluşçu Terapi (Viktor E. Frankl, Rollo May)*. https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_11350.htm adresinden erişildi.

Kılıç, M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Khan, S., Anwar, M. A. ve Naveed, M. A. (2021). Prevalence and Levels of Information Seeking Anxiety among Business Students. *Library Philosophy and Practice*, (4622), 1–13.

Köknel, Ö. (1986). *İnsanı Anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kracker, J. (2002). Research anxiety and students' perceptions of research: An experiment. Part I. Effect of teaching Kuhlthau's ISP model. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, *53*(4), 282–294. doi:10.1002/asi.10040

Kracker, J. ve Wang, P. (2002). Research anxiety and students' perceptions of research: An experiment. Part II. Content analysis of their writings on two experiences. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, *53*(4), 295–307. doi:10.1002/asi.10041

Kul, S. (y.y.). "P" değeri nedir? 25 Mayıs 2021 tarihinde http://www.p005.net/pdegerinedir adresinden erişildi.

Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, *24*(4), 723–747. http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/447 adresinden erişildi.

Kurulgan, M. ve Meriç, D. (2019). Üniversite öğrencilerinde kütüphane kaygısı: Anadolu Üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *59*(2), 1004. doi:10.33171/dtcfjournal.2019.59.2.13

Küçükcan, B. ve Öztürk, A. (2006). Kütüphane binası kullanıcıları arasındaki iletişimde binanın rolü. *I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu* içinde (ss. 161–168).

Kütüphanede Sınav Kaygısı Yok. (2019). İşte Çanakkale Gazetesi. 7 Haziran 2021 tarihinde https://www.istecanakkalegazetesi.com/haber/825-kutuphanede-sinav-kaygisi-yok adresinden erişildi.

Kwon, N. (2008). A Mixed-Methods Investigation of the Relationship between Critical Thinking and Library Anxiety among Undergraduate Students in their Information Search Process. *College & Research Libraries*, *69*(2), 117–131. doi:10.5860/crl.69.2.117

Lu, Y. ve Adkins, D. (2012). Library anxiety among international graduate students. *Proceedings of the ASIST Annual Meeting*, *49*(1). doi:10.1002/meet.14504901319

McPherson, M. A. (2015). Library anxiety among university students: A survey. *IFLA Journal*, *41*(4), 317–325. doi:10.1177/0340035215603993

Mellon, C. A. (1986). Library anxiety: A grounded theory and its development. *College and Research Libraries*. Association of College and Research Libraries. doi:10.5860/crl.76.3.276

Mellon, C. A. (1988). Attitudes: The Frgotten dimension in library instruction. *Library Journal*, 113, 14, 137-139.

Mengi, A. (2019). Engelli öğrencilerin üniversite eğitimi sürecinde karşılaştığı güçlükler: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneği. *Yuzunci Yil Universitesi Egitim Fakultesi Dergisi*, *XVI*(1), 147–170. doi:10.23891/efdyyu.2019.122

Nakip, M. ve Yaraş, E. (2017). *Pazarlamada Araştırma Teknikleri ve SPSS Uygulamaları* (4. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Naveed, M. A. ve Ameen, K. (2016). A Mixed-Method Investigation of Information Seeking Anxiety in Pakistani Research Students. *Pakistan Library & Information Science Journal, 47 (2), 24-33.*

Naveed, M. A. (2017). Information Seeking Anxiety: Background, Research, and Implications. *International Information and Library Review*, *49*(4), 266–273. doi:10.1080/10572317.2017.1319713

Naveed, M. A. ve Anwar, M. A. (2019). Modeling information anxiety. *Library Philosophy and Practice* (e-journal). Retrieved January 15, 2020, from https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2758

Naveed, M. A. ve Anwar, M. A. (2020). Towards information anxiety and beyond. *Webology*, *17*(1), 65–80. doi:10.14704/WEB/V17I1/a208

Naveed, M. A., Jan, S. U. ve Anwar, M. A. (2020). Reliability and Validity of Scales Assessing Anxiety Associated with Information Related Tasks: A Systematic Review. *Library Philosophy and Practice*, (4344), 1–23.

Naveed, M. A. ve Anwar, M. A. (2021). Mapping the literature on anxiety associated with information related tasks: A scientometric analysis. *Journal of Librarianship and Information Science*, 096100062110530. doi:10.1177/09610006211053044

Nejad, A. S. ve Shahreki, A. A. (2017). Impact of Teaching Scientific Search Methods and Increasing Familiarity with Databases on the Reduction of Information Seeking Anxiety in Students of Dentistry in the University of Medical Sciences, Iran. *Strides in Development of Medical Education*, *14*(1). doi:10.5812/sdme.57815

NIMH. (2013). Anxiety Disorders. *The National Institute of Mental Health Information Resource Center*. 20 Ekim 2019 tarihinde http://www.nimh.nih.gov/health/topics/anxiety-disorders/index.shtml adresinden erişildi.

Oberman, C. (1991). Avoiding the cereal syndrome, or critical thinking in the electronic environment. *Library Trends*, *39*(3), 189–202.

Ojo, O. J. (2016). Information anxiety and information overload of undergraduates in two universities in South-West Nigeria. *Library Philosophy and Practice*, *2016*(1).

Olkun, E. O. ve Öğüt, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin kültürlerarası iletişim kaygı düzeyi : Selçuk Üniversitesi Örneği. *International Journal of Social Science*, (69), 513–525.

Onwuegbuzie, A. J. (1997). Writing a research proposal: The role of library anxiety, statistics anxiety, and composition anxiety. *Library and Information Science Research*, *19*(1), 5–33. doi:10.1016/S0740-8188(97)90003-7

Onwuegbuzie, A. J. ve Jiao, Q. G. (1998). The relationship between library anxiety and learning styles among graduate students: Implications for library instruction. *Library and Information Science Research*, *20*(3), 235–249. doi:10.1016/S0740-8188(98)90042-1

Onwuegbuzie, A. J. ve Jiao, Q. G. (2004). Information search performance and research achievement: An empirical test of the Anxiety-Expectation Mediation model of library anxiety. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, *55*(1), 41–54. doi:10.1002/asi.10342

Ortaş, İ. (2018). Bilgi ve iletişim çağında bilimsel bilgiye erişimin önemi ve Türkiye'nin bilgiye erişim potansiyeli. *Turk Kutuphaneciligi*, *32*(3), 223–232. doi:10.24146/tkd.2018.39

Ögel, Ü. (2011). *Kütüphane Kaygısı: Bilkent Üniversitesi Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştirma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öner, N. (y.y.). Durumluk - sürekli kaygı envanteri puanlaması. 5 Şubat 2019 tarihinde http://www.emdr-tr.org/wp-content/uploads/2017/11/Durumluk-Sürekli-Kaygı-Envanteri-puanlaması.doc adresinden erişildi.

Öner, N. ve LeCompte, A. (1985). *Süreksiz (Durumluk) sürekli kaygı envanteri el kitabı* (2. bs.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Özpoyraz, N. (y.y.). *Anksiyete bozuklukları. Çukurova Üniversitesi tıp fakültesi psikiyatri anabilim dalı ders notları*. http://www.anadoluissagligi.com/img/file_1368.pdf adresinden erişildi.

Özyürek, A. ve Demiray, K. (2010). Yurtta ve Ailesi Yanında Kalan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *11*(2), 247–256.

POST-HOC Testlerinin doğru kullanımı ve ANOVA (y.y.). 14 Mayıs 2021 tarihinde http://istatistikturkiye.com/post-hoc-testlerinin-dogru-kullanimi/ adresinden erişildi.

Priyanto, I. F. (2017). Coping with library anxiety using ınteractive technology. *pustabiblia: Journal of Library and Information Science*, *1*(1), 1. doi:10.18326/pustabiblia.v1i1.1-6

Rafiei M. F. ve Jafari M. T. E. (2011). A survey on the rate of Library anxiety among new comers' students of Islamic Azad university-Tehran North Branch 1389-1390. In *Epistemology* (Vol. 5, Issue 16). Journal of Epıstemology (Lıbrary And Informatıon Scıence And Informatıon Technology). https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=269829

Rahimi, M. ve Bayat, Z. (2015). The relationship between online information seeking anxiety and english reading proficiency across gender. *Handbook of Research on Individual Differences in Computer-Assisted Language Learning* içinde (ss. 449–472). doi:10.4018/978-1-4666-8519-2.ch019

Ren, W. H. (2000). Library instruction and college student self-efficacy in electronic information searching. *Journal of Academic Librarianship*, *26*(5), 323–328. doi:10.1016/s0099-1333(00)00138-5

Sample, A. (2020). Using augmented and virtual reality in information literacy instruction to reduce library anxiety in nontraditional and international students. *Information Technology and Libraries*, *39*(1). doi:10.6017/ITAL.V39I1.11723

Sarıkaya, Y. (2013). *Ölüm Kaygısı Ölçeği Geliştirilmesi : Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Savolainen, R. (2002). Network competence and information seeking on the Internet: From definitions towards a social cognitive model. *Journal of Documentation*, *58*(2), 211–226. doi:10.1108/00220410210425467

Serttaş, M. (y.y.). Sınav kaygısı tedavisi. 9 Ocak 2021 tarihinde https://melikeserttas.com/uzmanliklar/sinav-kaygisi-tedavisi-ankara/ adresinden erişildi.

Sheehan, E. (1999). *Kaygı bozuklukları : Kaygı Fobiler ve Panik Ataklar*. (Çeviren: Murat Sağlam, Ed.). İstanbul: Alfa Yayınları.

Shelmerdine, A. J. (2018). Library anxiety: Stories, theories and possible solutions. *Journal of the Australian Library and Information Association*, *67*(4), 343–352. doi:10.1080/24750158.2018.1534281

Sınav kaygısı ve başa çıkma ipuçları. (y.y.). 6 Ocak 2021 tarihinde https://www.ozelhayathastanesi.com.tr/sinav-kaygisi-ve-basa-cikma-ipuclari adresinden erişildi.

Sınav kaygısı. (y.y.).*Türkiye Psikiyatri Derneği*. 9 Ocak 2021 tarihinde https://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/13/sinav-kaygisi adresinden erişildi.

Smith, J. ve Brinkman, S. (2021). Information seeking anxiety and preferred information sources of first-generation college students. *Evidence Based Library and Information Practice*, *16*(1), 5–24. doi:10.18438/eblip29843

Swigon, M. (2011). Library anxiety among Polish students: Development and validation of the Polish Library Anxiety Scale. *Library and Information Science Research*, *33*(2), 144–150. doi:10.1016/j.lisr.2010.09.003

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.

Taha, A. (2007). Knowledge maps for e-literacy in ICT-rich learning environments. *Journal of Library and Information Services in Distance Learning*, *2*(4), 67–78. doi:10.1300/J192v02n04_06

Teknofobi. (26 Nisan 2021). İçinde *Vikipedia*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Teknofobi

Terzi, Y. (2017). Güvenilirlik analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi fen-edebiyat fakültesi istatistik bölümü*. Samsun. https://ist-fef.omu.edu.tr/tr/hakkimizda/ders-notlari/GA-2017y.pdf adresinden erişildi.

TDK (2021). Türk Dil Kurumu Sözlükleri 21.10.2021 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişildi.

Uçak, N. Ö. (1997). Bilgi Gereksinimi ve Bilgi Arama Davranışı. *Türk Kütüphaneciliği*, *11*(4), 315–325. http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1059

Ünal, S. (2018). 21. Yüzyılın yeni bilgi erişim çevreleri tehdit mi fırsat mı? Dijital yerli gençlerde aşırı bilgi yükü ve kaygısı. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, *8*, 309–342. doi:10.26579/jocress-8.4.16

Van Scoyoc, A. M. (2003). Reducing library anxiety in first-year students: The impact of computer-assisted instruction and bibliographic instruction. *Reference and User Services Quarterly*, *42*(4), 329–341.

Yalçınalp, S. ve Cabı, E. (2015). Eğitim teknolojileri kullanımı kaygı ölçeği (ETKKÖ): Ölçek geliştirme çalışması. *Elementary Education Online*, *14*(3), 1005–1016. doi:10.17051/io.2015.50515

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık

Yılmaz, E. (2011). Etkin kütüphane kullanımı önünde büyük bir engel olarak kütüphane kaygısı: genel bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği,* 25(3). https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/622432 adresinden erişildi.

Yılmaz, İ. A., Dursun, S., Güngör Güzeller, E. ve Pektaş, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalişma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, *4*(4). doi:10.17339/ejovoc.82823

Yokuş, T. (2013). The relatıonshıp between the state-traıt anxıety levels and the academıc achıevement of musıc teacher candıdates. *International Online Journal of Primary Education*, *2*(1), 25–31.

EKLER

EK-1: Information Seeking Anxiety Scale (ISAS) by Erfanmanesh, M., Abrizah, A and Noor Harun, Abdul Karim

Information Seeking Anxiety Scale (ISAS)

Please answer the following questions regarding your feelings during information seeking process of your research. Please circle the number that most closely matches your feelings about the statement using the following key:

1= Strongly Disagree 2= Disagree 3= Undecided 4= Agree 5=Strongly Agree

1.	I feel anxious when selecting a general topic for my research	1 2 3 4 5
2.	Selecting a general topic is a difficult part of the information seeking process	1 2 3 4 5
3.	Mechanical issues during information seeking process make me anxious	1 2 3 4 5
4.	I feel anxious when resources found during information seeking process are irrelevant	1 2 3 4 5
5.	Exploring information on a general topic for finding a focus make me anxious	1 2 3 4 5
6.	Unfamiliarity with information resources make me anxious during information seeking process	1 2 3 4 5
7.	I feel anxious when the quality of retrieved information resources are unreliable	1 2 3 4 5
8.	Unknown computer errors make me feel uneasy during the information seeking process	1 2 3 4 5
9.	Finding poor quality information resources during information seeking process make me frustrated	1 2 3 4 5
10.	When seeking information resources in the university library, I feel anxious because of the library's furniture	1 2 3 4 5
11.	I am not sure how to start searching information resources	1 2 3 4 5
12.	making judgment of the relevance of the retrieved information resources make me anxious	1 2 3 4 5
13.	I feel frustrated when I use computers for seeking information resources	1 2 3 4 5
14.	The librarian and library staff don't have time to help me when I seeking information resources	1 2 3 4 5
15.	When seeking for information resources, I usually experience negative feelings like anxiety and frustration	1 2 3 4 5
16.	I am embarrassed that I do not know how to find information resources	1 2 3 4 5
17.	When seeking information, I feel uncomfortable using electronic resources	1 2 3 4 5
18.	I do not feel comfortable using online resources when seeking information resources	1 2 3 4 5
19.	Gathering information related to my specific topic make me anxious	1 2 3 4 5
20.	making judgment of the quality of the retrieved information resources make me anxious	1 2 3 4 5
21.	I am worried about not being able to find the necessary information during the information seeking process	1 2 3 4 5
22.	When seeking information resources in the university library, I feel anxious because of the library's policies and procedures	1 2 3 4 5

23.	I feel anxious when I find too many unfamiliar information resources during information seeking process	1	2	3	4	5
24.	The university library does not offer enough information services for postgraduate students	1	2	3	4	5
25.	I feel anxious when seeking information from the library's website	1	2	3	4	5
26.	Inadequate library lighting make me feel uneasy when using the library for seeking information resources	1	2	3	4	5
27.	I feel anxious when what is retrieved during information seeking process is not up-to-date	1	2	3	4	5
28.	I feel fear of making mistakes that cause system malfunction during information seeking process	1	2	3	4	5
29.	I feel anxious when I need information related to my research	1	2	3	4	5
30.	I feel fear of damaging computers or other machines during information seeking process	1	2	3	4	5
31.	Rapid changes in familiar hardware and software make me anxious when seeking information resources	1	2	3	4	5
32.	I feel uncomfortable asking for help from the library staff when seeking for information resources in the library	1	2	3	4	5
33.	My previous negative experiences affect my feelings negatively when I use the university library for seeking information	1	2	3	4	5
34.	I feel frustrated when information resources that I found are not easy to use	1	2	3	4	5
35.	I feel anxious from the initial to the final stage of the information seeking process	1	2	3	4	5
36.	The temperature in the university library is uncomfortable that I cannot get my information seeking done	1	2	3	4	5
37.	Computers do not play an important role in my information seeking process	1	2	3	4	5
38.	I feel anxious when different computer technologies are required to retrieve the desire information resources	1	2	3	4	5
39.	I feel anxious when special skills are required to access information resources	1	2	3	4	5
40.	I am not comfortable using library services for seeking information resources	1	2	3	4	5
41.	I feel anxious when I know information resources, but I don't have access to them	1	2	3	4	5
42.	Restricted access to required full text resources make me anxious when I seeking for information	1	2	3	4	5
43.	My Internet skills are not adequate for success in information seeking part of my research	1	2	3	4	5
44.	I feel anxious when I cannot find necessary information resources on the Internet	1	2	3	4	5
45.	I feel overwhelmed when I use the Internet for seeking information resources	1	2	3	4	5
46.	When I use library's Online Public Access Catalogue for seeking information, I feel frustrated	1	2	3	4	5
47.	I feel anxious when special equipments are required to access information resources	1	2	3	4	5

EK-2: KULLANICI ARAŞTIRMASI ANKET FORMU
BİLGİ ARAMA KAYGISI ÖLÇEĞİ

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Murat ÇELİK tarafından yürütülen "Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkına sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

KULLANICI ARAŞTIRMASI ANKET FORMU
BİLGİ ARAMA KAYGISI ÖLÇEĞİ

Kaygı: Genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu.

Bu araştırmada elde edilen veriler, yürütmekte olduğum "Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma" başlıklı yüksek lisans tezimde analiz edilecektir. Amacımız, lisansüstü öğrencilerinin bilgi arama kaygı düzeyleri ile bunun ortaya çıkmasında etken olan unsurları ve kaygıyı ortadan kaldırmada kullanabilecek teknik ve yöntemleri belirlemektir. Bu sebeple yanıtlarınızdaki gerçekçi yaklaşımınız ve samimiyetiniz bizim için çok önemlidir. Ankette vereceğiniz tüm yanıtlar tez çalışması kapsamında kullanılacak olup başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
İlginiz ve yardımlarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Murat ÇELİK

DEMOGRAFİK BİLGİLER

1) **Uyruğunuz?** ☐ TC ☐ Diğer ……

2) **Yaşınız?** ……

3) **Cinsiyetiniz?** ☐ Kız ☐ Erkek

4) **Eğitim düzeyiniz?** ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

5) **Lisansüstü eğitim programının hangi aşamasındasınız?** ☐ Ders ☐ Tez

6) **Bağlı olduğunuz Enstitü?** …….....

7) **Bölümünüz/Anabilim Dalınız?** ……

8) **Üniversitede akademik göreviniz var mıdır?** (Araştırma görevlisi, Öğr. Görevlisi vb.) ☐ Evet ☐ Hayır

9) **İşte çalışma durumunuz nedir?**

☐ Çalışmıyorum ☐ Yarı zamanlı bir işte çalışıyorum ☐ Tam zamanlı bir işte çalışıyorum

10) **İngilizce dil kullanım beceriniz ne düzeydedir?**

☐Çok Az ☐ Az ☐ Orta ☐ İyi ☐Çok İyi

11) **Bilgisayar kullanma beceriniz ne düzeydedir?**

☐Çok Az ☐ Az ☐ Orta ☐ İyi ☐Çok İyi

12) **Aşağıda verilen durumlar için kullanım veya yararlanma sıklığınız nedir?**

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık	Çok Sık
1. İnternet kullanım sıklığınız nedir?					
2. Kütüphaneye uğrama sıklığınız nedir?					
3. Kütüphane basılı kaynakları (kitap, tez, dergi vb.) kullanım sıklığınız nedir?					
4. Kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynakları kullanım sıklığınız nedir?					
5. Kütüphanenin abone olduğu elektronik veri tabanlarını evde kullanım sıklığınız nedir?					

6. Kütüphane çevrimiçi genel erişim kataloğunu kullanma sıklığınız nedir?					
7. Kütüphane web sitesinin kullanım sıklığınız nedir?					
8. Konu belirlerken kütüphanenin basılı ve elektronik kaynaklarını kullanım sıklığınız nedir?					
9. Herhangi bir konuda kütüphaneciden yardım alma durumunuz nedir?					

13) Aşağıda verilen durumlarda eğitim alma durumunuz nedir?

Lütfen aşağıdaki listede yer alan konularda lisans veya lisansüstü eğitim hayatınızda eğitim alıp almadığınızı işaretleyiniz. Eğitim aldıysanız nereden eğitim aldığınızı işaretleyiniz. **İlgili konuda bir eğitim almadıysanız işaretleme yapmayınız.** Gerekli durumlarda birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.	Kütüphaneden	Araştırma Yöntemleri Dersinde	Diğer Derslerde	Hocalarımdan	Arkadaşlarımdan	Kendi Kendime
1. Kütüphane kullanımı eğitimi (kütüphane hizmetleri, düzeni, yararlanma koşulları, koleksiyon yapısı vb.)						
2. Konu seçimi ve tanımlama eğitimi						
3. Bilgi kaynakları özellikleri ve kullanma eğitimi						
4. Kütüphane basılı kaynaklarına erişim ve kullanma eğitimi						
5. Kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynaklarına erişim ve kullanma eğitimi						
6. Kütüphane çevrimiçi kataloğunu kullanma eğitimi						
7. Kütüphane web sayfası tanıtımı ve kullanma eğitimi						
8. İnternet arama motorları özellikleri ve kullanma eğitimi						

BİLGİ ARAMA KAYGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen bilgi arama sürecindeki duygularınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız. Duygularınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Araştırmam için genel bir konu seçerken kaygılanırım.					
2. Genel bir konu seçmek, bilgi arama sürecinin zor kısmıdır.					
3. Bilgi arama sürecinde meydana gelen mekanik sorunlar beni kaygılandırır.					
4. Bilgiyi arama sürecinde konuyla alakasız kaynaklar bulduğumda kaygılanırım.					
5. Odaklanabileceğim bir konu bulmak için genel bir araştırma yapmak beni kaygılandırır.					
6. Bilgi kaynaklarına aşina olmamam, bilgi arama sürecinde kaygılanmama neden olur.					
7. Erişilen bilgi kaynakları güvenilir olmadığında kaygılanırım.					
8. Bilinmeyen bilgisayar hataları, bilgi arama sürecinde tedirgin olmama neden olur.					
9. Bilgiyi arama sürecinde güvenilirliği düşük bilgi kaynaklarını bulmak beni sinirlendirir.					

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10. Üniversite kütüphanesinde bilgi kaynakları ararken, kütüphanenin mobilyalarından dolayı kaygılanırım.					
11. Bilgi kaynaklarını aramaya nasıl başlayacağımdan emin değilim.					
12. Erişilen bilgi kaynaklarının uygunluğuna karar vermek beni kaygılandırır.					
13. Bilgi kaynaklarını aramak için bilgisayar kullanırken kendimi gergin hissederim.					
14. Bilgi kaynaklarını ararken kütüphaneci ve kütüphane personelinin bana yardım edecek vakti yoktur.					
15. Bilgi kaynaklarını ararken genellikle kaygı ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygulara kapılırım.					
16. Bilgi kaynaklarını nasıl bulacağımı bilmediğim için utanıyorum.					
17. Bilgiyi ararken elektronik kaynakları kullanmaktan rahatsızlık duyarım.					
18. Bilgi kaynakları ararken çevrimiçi kaynakları kullanmaktan kendimi rahat hissetmem.					
19. Spesifik bir konuya ilişkin bilgi toplamak beni kaygılandırır.					
20. Erişilen bilgi kaynağının kalitesine ve güvenirliliğine karar vermek beni kaygılandırır.					

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
21. Bilgi arama sürecinde gerekli bilgiye ulaşamamaktan endişelenirim.					
22. Üniversite kütüphanesinde bilgi kaynaklarını ararken, kütüphanenin politikaları ve prosedürleri nedeniyle kaygılanırım.					
23. Bilgi arama sürecinde çok fazla yabancı bilgi kaynağı bulduğumda kaygılanırım.					
24. Üniversite kütüphanesi lisansüstü öğrenciler için yeteri kadar bilgi hizmeti sunamamaktadır.					
25. Kütüphanenin web sitesinden bilgi ararken kaygılanırım.					
26. Bilgi kaynaklarını aramak için kütüphaneyi kullandığımda yetersiz kütüphane aydınlatması beni tedirgin eder.					
27. Bilgi arama sürecinde eriştiğim bilgiler güncel olmadığında kaygılanırım.					
28. Bilgi arama sürecinde sistemin bozulmasına neden olacak hatalar yapmaktan korkarım.					
29. Araştırmamla ilgili bilgiye ihtiyacım olduğunda kaygı duyarım.					
30. Bilgi arama sürecinde bilgisayarlara veya diğer makinelere zarar vermekten korkarım.					
31. Bilgi kaynaklarını ararken bilinen donanım ve yazılımlardaki hızlı değişiklikler beni kaygılandırır.					

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
32. Kütüphanede bilgi kaynaklarını ararken kütüphane personelinden yardım isteğimde kendimi rahatsız hissederim.					
33. Bilgi aramak için üniversite kütüphanesini kullanırken önceki olumsuz tecrübelerim beni olumsuz yönde etkiler.					
34. Bulduğum bilgi kaynaklarının kullanımı kolay olmadığında kendimi gergin hissederim.					
35. Bilgi arama sürecinin başlangıcından son aşamasına kadar kendimi kaygılı hissederim.					
36. Üniversite kütüphanesinin ısı düzeyi (sıcaklık/soğukluk) rahatsız edici olup bilgi aramamı engeller.					
37. Bilgi arama sürecinde bilgisayarlar önemli bir rolü yoktur.					
38. İstediğim bilgi kaynaklarına erişmek için farklı bilgisayar teknolojileri gerektiğinde kaygılanırım.					
39. Bilgi kaynaklarına erişmek için özel beceriler gerektiğinde kaygılanırım.					
40. Kütüphane hizmetlerini kullanarak bilgi kaynaklarını aramak beni rahat hissettirmez.					
41. Bildiğim bilgi kaynaklarına erişim olmadığında kaygılanırım.					
42. Bilgi ararken gerekli tam metin kaynaklara kısıtlı erişimin olması beni kaygılandırır.					

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
43. İnternet kullanım becerilerim, araştırmamın bilgi arama aşamasında başarılı olmam için yeterli değildir.					
44. İnternette gerekli bilgi kaynaklarını bulamadığımda kaygılanırım.					
45. Bilgi kaynaklarını aramak için interneti kullandığımda kendimi bunalmış hissederim.					
46. Bilgi aramak için kütüphanenin Çevrimiçi Genel Erişim Kataloğu' nu kullandığımda kendimi gergin hissederim.					
47. Bilgi kaynaklarına erişmek için özel ekipmanlar gerektiğinde kaygılanırım.					

EK-3: Etik Kurul Onay İşlemleri

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	2020/156
Karar No:	156
Araştırmanın Yürütücüsü:	Murat Çelik
Araştırmanın Başlığı:	Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma
Kurula Geldiği Tarih:	23.12.2019
Kurulda İncelendiği Tarih:	08.12.2019
Karar Tarihi:	26.12.2019
Kurul Görüşü:	

SONUÇ:

Kabul. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İlknur GÖL

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : 49835440-044-E.731 03/02/2020
Konu : Anket

İLGİLİ MAKAMA

Dr. Öğr. Üyesi Kasım BİNİCİ'nin tez danışmanlığını yaptığı, Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan 178307002 numaralı öğrencimiz Murat ÇELİK tarafından, "Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma" adlı yüksek lisans tezi kapsamında 74 soruluk bir anket uygulaması yapılması gerekmektedir. Yapılacak araştırma bağlamında anketin, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans ve doktora öğrencilerine uygulanması gerektiği hususunu bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI
Enstitü Müdürü

Çankaya Üniversitesi - SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
Tarih: 29/04/2020
Sayı: 90705970-050.99-E.00000059467
E.0000059467

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜK

Sayı : 90705970-050.99
Konu : Etik Kurul Raporu

KÜTÜPHANE MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 06.02.2020 tarihli ve 61948026-605.01/00000055043 sayılı yazı.

Müdürlüğünüz bünyesinde çalışan Kütüphaneci Murat ÇELİK'in, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Programında yapmakta olduğu "Bilgi Arama Kaygısı: Çankaya Üniversitesi Lisansüstü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma" başlıklı tez çalışmasını Üniversitemiz yüksek lisans öğrencilerine yönelik anket uygulama talebi, Çankaya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgiliye bilgi verilmesini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Can ÇOĞUN
Rektör

EK-4: Bilgi Arama Kaygısı Faktör Yükleri

	Faktör					
Ölçek Maddeleri	1	2	3	4	5	6
S14_4	,823					
S14_6	,809					
S14_7	,788					
S14_9	,784					
S14_12	,769					
S14_20	,763					
S14_23	,759					
S14_27	,750					
S14_34	,748					
S14_39	,746					
S14_41	,746					
S14_42	,743					
S14_47	,733					
S14_13		,732				
S14_17		,725				
S14_18		,724				
S14_37		,719				
S14_43		,688				
S14_45		,683				
S14_10			,672			
S14_14			,666			
S14_22			,663			
S14_24			,636			
S14_25			,624			
S14_26			,606			
S14_32			,605			
S14_33			,593			
S14_36			,587			

S14_40	,587			
S14_46	,574			
S14_15		,572		
S14_16		,561		
S14_21		,548		
S14_29		,543		
S14_35		,516		
S14_44		,366		
S14_3			,532	
S14_8			,499	
S14_28			,564	
S14_30			,735	
S14_31			,476	
S14_38			,465	
S14_1				,417
S14_2				,315
S14_5				,296
S14_11				,498
S14_19				,324

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Murat Çelik
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Atatürk Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Atatürk Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Bilgi İşlem Personeli
Tecrübe Süresi	2 yıl
Çalıştığı Kurum	Gold Bilgi Teknolojileri
Görevi/Pozisyonu	Teknik Servis ve Müşteri Hizmetleri
Tecrübe Süresi	3 ay
Çalıştığı Kurum	MEB Turhal Halk Eğitim Merkezi ve Turhal Belediyesi
Görevi/Pozisyonu	Öğretmen
Tecrübe Süresi	4 ay
Çalıştığı Kurum	Yaşar Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	2 yıl
Çalıştığı Kurum	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Proje Yöneticisi
Tecrübe Süresi	3 ay
Çalıştığı Kurum	Çankaya Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	4 yıl 2 ay

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	